COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XIX. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXXIV.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amſtelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourſe, Pariſiis apud Briaſſon, Venetiis apud I. B. Paſcali, Patauii apud Io. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

I.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för Aor 1770. Vol. XXXI. med. Kongl. Academiens Tilſtand. Stockholm tryckt hos directeuren Lars Salvius, po deſs egen koſtnad 1770. in 8. pl. 22. Tab. aen. 8.

i. e.

Acta Acad. R. Sc. Suecicae Anni 1770. Vol. XXXI.

Trimeſtre primum.

1. *Machinam aeri in navibus recreando idoneam* proponit IO. CAR. WILKE. Cogitetur campana, qualis eſt vrinatoria, apici aperto inſertum gerens tubum verticalem, exeuntem in transuerſum, qui transuerſus in duobus ſuis extremis, valuulis duabus clauditur, quae verſus easdem partes aperiri poſſunt. Iam ſi profundius ſub aquam deprimatur margo campanae, aer campanae cedit aquae intranti, et per tubum verticalem adſcendit, exit vero per vnam valuularum tranuerſi: eleuato margine, vt propius accedat ad ſuperficiem aquae, per alteram valuulam illi adiacentem partem canalis transuerſi, et verticalem irruit aer exterior in campanam, clauſa valuula, per quam prior exierat, preſſione aeris externi. Ita alterna depreſſione et eleuatione campanae aer mouetur; motus vero per canales, tranuerſo adiectos, ad ea p. 1.

 loca

loca, quibus opus eſt mutatione aeris, dirigitur. Pro nauium vſu campanae loco adhiberi poteſt ſuper circulos ligneos expanſus ſaccus ex linteo craſſiore, quo ad vela vtuntur; id madefactum, ſatis pro ſcopo aeri imperuium eſt. Is vero ope tigni, e naui exeuntis, in mare dimittitur, et in eo, vt dictum eſt, agitatur.

p. 5. 2. *Ad Xiphiae anatomiam et hiſtoriam* pertinentes obſeruationes edit ALEXANDER BERNH. KOELPIN; M. D. Hiſtor. Nat. Prof. Gryphiae. Non infrequens animal eſt in mari Balthico. Itaque vnum vidit, quod mortuum piſcatores aliquot
p. 6. iam dies oſtenderant. Menſuras tradit. Totum animal, ab enſis, qui dicitur, acumine ad caudae extremum pedum $9\frac{1}{2}$ (Suecicorum ſine dubio) enſis ped. $2\frac{3}{4}$ corporis peripheria, vbi ampliſſima, ped. $3\frac{1}{2}$; prope caudam $1\frac{3}{4}$. Pinna abdominalis nulla, licet talem exhibeant varii, qui piſcis imagines ediderunt, et ipſe OLEARIVS in icone piſcis, olim in muſeo Gottorpienſi reperiundi. Neque vlla piſcis pinguedo, de qua multum loquuntur SCHELHAMMERVS et HANOVIVS: ſed hi forte carnem albiſſimam pro pinguedine habuerunt. Piſcatores nihil fere pinguedinis obtinuerunt ex carne cocta: nam caro comeditur. Subiiciuntur quaedam de partibus interioribus, vbi aliqua, quae de anatomia animali ſcripſerunt BARTHOLINVS, HARTMANNVS, SCHELHAMMERVS, emendantur et ſupplentur.

p. 17. 3) *De quibusdam phalaenarum generibus delendis* experimentum edit Comes CAR. IO. CRONSTEDT. Quaeſiuerat Academia Regia, quomodo obuiam eundum ſit erucis arborum fructiferarum, folia vaſtantibus; quaeſtioni bis reſponderat T.

BERG-

BERGMANN et duplex praemium reportauerat. p. 17.
Respexerat inprimis ad *Phalaenam brumatam* (LINN. Syst. Ed. XII. 281.) cuius femina alis caret, Pomonae arboribus maxime inimica; metamorphosin subire insectum in terra obseruauit; feminas vero non a maribus volantibus in coitu transferri, vt contingit aliquibus feminarum, alis orbatarum. Sed contra mares semimortuos secum trahere. Igitur impediendae sunt, ne in arbores repant, ouula in gemmis foliorum (nam septembri et octobri metamorphosin subeunt,) deposituræ. Suasit Cl. BERGMANN trunco arboris circumliganda frusta corticis v. c. betulae; illa vero pice liquida illinenda; in qua, quae haeserunt insecta, quotidie eximenda sunt, ne super illorum cadauera, alia, tuta ab adhaesione adscendant: pix etiam renouanda est, vt semper satis tenax maneat. Hoc consilium quam bene sibi cesserit, describit Ill. CRONSTEDT. Cepit vero hoc modo *Phalaenam defoliariam* LINN. Faun. n. 1238, cuius erucam, et vtrumque sexum pinxit CLERCK *icones insector. rarior.* Tab. 7. fig. 4. erucam cum femina sola, ROESEL *Insecten Belustigungen.* T. III. tab. 14. habet etiam REAVMVR Tom. II. Tab. 30. Cor- p. 19.
tices circumdati arboribus fructiferis, varii generis 597. Captae feminae inde a 23 sept. 1769. ad 25 nou. numeratae 22716, praeter multas non numeratas, et circiter 6000 in pice relictas. Marium numerus etiam additus est, sed non tanta sollicitudine ac feminarum. Si feminae cuiuis tribuantur oua 250, patet, quantus futurus fuisset erucarum prouentus. Feminarum deiectarum oua auide comederunt vespae, et illis adeo se repleruut, vt volare non potuerint, aliquae etiam perierint.

p. 24. 4. *Idem* BERGMANNI *consilium quomodo exsecutus sit* refert PETR. ADLERHEIM. Consil. metall. Ipse hoc modo innumeras *Phalaenas brumatas* cepit vtriusque sexus. Quasdam feminas suspicatus euasisse, vel per interstititia corticis alligati et arboris ipsius perrependo. vel transeundo super picem, quae tempestate frigida facile ita coit, vt satis viscida non maneat; cui impediendo, vt aliquid admisceri possit pici optat. Certe tamen erucarum futurarum numerum hoc modo insigniter diminuit, et cortices arboribus alligatos reliquit, proximo anno rursus vsui futuros.

p. 29. 5. *Observationes variolarum sanguinolentarum* edit GABRIEL LVND M. D. Cum multi infantes variolis perirent Holmiae, sub finem anni 1760. et initium 1761, has, quas describit, vidit in infantibus 5. aut 6 parentum pauperum. Initium morbi simile initio variolarum malignarum, ardor, dolores capitis, anxietas, vomitus, inprimis lassitudo et defectus virium, cuius indicium erat, pulsus paruus et celer, respiratio difficilis, plerumque etiam diarrhoea. Secunda die incipiebat stadium secundum; conspiciebantur maculae rubrae, quarum aliquae paulatim eleuabantur, ad magnitudinem paruae iuglandis, sanguine repletae, aliae minores, aliae exiguae, variolis confluentibus similes. Maxima pars vesicularum saepius velut retracta intra corpus, vix amplius conspiciebatur: deinde rursus apparebant priori magnitudine, quae alternatio
p. 31. duo dies interdum durabat. Loca, a variolis libera, pallebant, circum variolas nulla apparebant inflammationis indicia. Durabant anxietas, deiectio virium, pulsus paruus et celerrimus, ardor, non adeo magnus; saepius vero accedebat profluvium sanguinis ex naribus, diarrhoea difficulter com-

compeſcebatur. Tertio ſtadio, quod ſuppurationis vocatur, nulla ſuppuratio. Variolae, vt ante, ſanguine plenae, infantes, dum anxii ſe in lecto iactitabant, et ita veſiculas rumpebant, ſanguis, qui effluxerat, lintea ſimili colore tingebat, ac alius ſanguis, ſed pallidiore. Fundum variolarum, vbi disruptae erant veſiculae, gangraenatum non animaduertit; vbi vero veſiculae ſponte concidebant, locus poſt breve tempus nigreſcebat. Iam alternabant ardor et frigus, alternis vicibus etiam nares ſanguinem ſtillabant, excrementa erant ſanguinolenta, vires magis magisque diminuebantur, anxietas et deiectio virium increſcebant et aeger plerumque quinta die poſt eruptionem variolarum moriebatur. Nihil ad leuandum morbum faciebant nitroſa, acida mineralia, emulſiua, diluentia, camphorata aut chinata: analepticis videbatur optime effici, vt variolae extra ſuperficiem corporis retinerentur. Balnei vtilitas nulla, venaeſectio, cantharides, ſinapismus exigui vſus. Turundis, ſolutione vitrioli aut aluminis madefactis, narium haemorrhagia ſiſtebatur, rhabarbarina, et opiata lenia, veſpere data, diarrhoeam ad tempus impediebant, ſed haec remedia omnia, non niſi lenientia erant; infantes autem his variolis ſanguinolenlentis adfecti omnes, ſeptima die ab initio morbi moriebantur. Hunc morbum in Auctoribus fruſtra ſe quaeſiiſſe ait Noſter, et diuerſos oſtendit, qui ſimiles ipſis videri poſſint apud SYDENHAMVM, BOERHAAVIVM, LISTERVM, LA METTRIE, MEADIVM, SAVVAGES, et PLENCIZ.

6) *Obſeruationes eclipſeos ſolis d. 4. iun. 1769. Holm. in obſeruatorio habitas* edit PET. WARGENTIN, quas inprimis monet magni momenti eſſe ad definiendas differentias meridianorum loco- p. 35.

 rum,

rum, vbi tum temporis aſtronomi degebant, propter tranſitum veneris ſub ſole. Ita ex ſua obſeruatione cum ea, quam P. HELL habuit, collata, Wardoehuſium, vbi Vir Cl. obſeruauerat 52 min. 11 ſec. temporis magis verſus orientem ſitum colligit Holmia; Eleuatio poli Wardoehuſii eſt 70 gr. 22 min. 35 ſec. quibus duobus definitur poſitio extremi borealis peninſulae Scandicae. Ceterum hic edit tempora, quibus maculas, quarum illa die multae in ſole erant, vel texerat luna, vel illas reliquerat.

p. 41. 7. *Eiusdem eclipſeos obſeruationes*, per ERICVM PROSPERINVM Math. Adi. Vpſaliae.

p. 42. 8. *Eiusdem obſeruatio* FRID. MALLET obſeruatoris Regii Vpſalienſis, Pello in Lapponia inſtituta. Vidit quaedam, quae exiſtimat ad lunae atmoſphaeram pertinere, et aſtronomis, vt ad eiusmodi phaenomena attenti ſint, commendat.

p. 48. 9. *Examen pulueris, caementariis vſitati* (Traſs) edit BENED. QVIST. ANDERSSON. Vſus eſt materia, quam Delphis reperit, vbi molis contunditur. Duas eius varietates inuenit. Prima griſea eſt, flaueſcens, duriuſcula, tactu aſpera et ſicca: diffracta in ſuperficiebus, quae cohaeſerant ſpeciem exhibens ſubtilioris argillae, arenae mixtae, ignem paſſae: immixtas habet particulas corneorum cryſtalliſatorum WALLERII, item ſpati et quarzi, plena interſtitiorum, quorum alia vacua ſunt, alia referta particulis lapidis leuiter adhaerentis, pumici ex fibris tenuibus conſtanti ſimilis. Altera varietas eo ſolo a priore differt, quod plura admixta habeat, vt, praeter enumerata, particulas ſchiſti nigreſcentis, lapilli cornei cryſtalliſati, magneti obedientes, micam, particulas minerae ferreae cet. His mate-

materiebus contusis aquam superfudit, limumque et sedimentum examinauit, liquores chemicos, inprimis spiritum vitrioli adhibuit: limum etiam siccatum et compactum examinauit, ex quibus, quae enarrare longum esset, haec infert:

Materia haec *Trass*, varias alias habet admixtas, sed tam exigua copia, vt fortuito ad illam delata esse iudicandum sit, nec ad substantiam pertinere. Inprimis ad argillas videtur referenda: nam puluis, in aqua natans, ipsum odorem argillae spargit madefacta et siccata, in igne aliquantum indurescit, sola absque additamento funditur, spiritu vitrioli admixto alumen praebet, et sal seleniticum, quo terram calcariam adesse ostenditur. (Adiiciamus, caementariam hanc terram, *Traß*, Germaniae productum esse. Foditur prope Francofurtum ad Moenum et Andernaeum, et inde Belgis aduehitur. Examen chimicum eius instituit Cel. VOGEL in praelectione habita in Soc. Reg. Scient. Gotting. 14 Nou. 1772. v. Nouos Commentarios Soc. Sc. Gott. Tom. III. p. 10.) p. 65. p. 66.

10. *Viuerram Putorium* describit IOSEPH. CELESTINVS MVTIS, M. D. Vic. Regis Sanctae fidei in America, quae Hispanis paret, medicus. Descriptio ex litteris ad NICOL. ALSTROEMER, sermone Hispanico scriptis, hic Suecico editur. Habitat animal circa metallifodinas prope Pamplonam Americae; foueas in terra excauat, in quibus tota die dormit, nemini nociuum. Nocte insecta venatur, quibus vescitur, scarabaeos et lumbricos, quos ex terra effodit, fortibus eo fine praeditum pedibus anterioribus, illisque vngulis munitis. Quamprimum aliquid auditu percipit, vnde sibi metuit, liquorem foetidissimum longe iaculat, quo facile inimicum quemuis absterret. p. 67.

Hunc liquorem vrinam hactenus putarunt. No-
p. 75. ſter reperit eum contineri duabus glandulis oui columbini magnitudine, infra peluim prope anum ſitis, exitum habentibus in rimam, dimidii digiti longam. Hanc rimam initio pro vulua habuit falſo, erat enim animal mas; ſed hoc errore effectum eſt, vt, deſtructa rima, non ſatis obſeruare poſſet exitum puncti alicuius mammillaris, ex quo proiiciebatur liquor foetidus. Glandulae vero, quas diximus, conglomeratae erant, contentae folliculo ouiformi, in quo reperiebat aliquid liquoris foetidi. Folliculus erat membranoſo tendinoſus, laeuis, compactus. Punctum mammillare pertranſibat ductus excretorius; glandulae vero circumueſtiebantur muſculis, quorum ope liquor exprimeretur per ductum. Hos muſculos licet ſatis fortes, non tamen ſufficere credit Noſter liquori in tantam, vt re vera ſit, diſtantiam ſpargendo: igitur facere aliquid adhuc aeſtimat baſin caudae prementem. Veſica vrinaria vacua erat nullumque veſtigium in illa fuiſſe aliquid adeo foetidi. Exhibet Noſter tum animalis deſcriptionem, ad leges Linnaeanas concinnatam, tum varia ad anatomiam pertinentia de partibus, thorace ac abdomine contentis, item muſculis. Sed in his breuiorem eſſe, quam vellet, coegit intolerabilis foetor, vnde nati ipſi dolores capitis, nauſea, vertigo, et alia mala, vt huius anatomiae adhuc cum horrore reminiſcatur. Multos dies ſuperfuit adhuc foetor in conclaui, vbi peracta erat disquiſitio. Quodſi hyſtericae e paroxysmis rebus foetentibus reuocandae ſint, nullum efficacius remedium adhiberi poſſe hac materia credit. Ceterum monet, animal prope accedere ad Ciuettam, quam deſcripſit Ac. Reg. Sc. Pariſina.

11. *Ex diario academiae* editur, Cl. HEY-KENSKIOELD experimento comprobasse, quod de aqua fontis *Loka* narratur; diutissime illam servari posse. Lagenas hac aqua repleri curauit 1759. et ad fontem ipsum subere et pice claudi. Harum aliquae Holmiae in cauea seruatae hoc anno 1770, saporem omnino, qualis aquae, ad ipsum fontem haustae, est, ostendunt, nihil vel sedimenti, vel turbidi habent. Igitur haec aqua iis commendatur, qui purissimam potui, vel alios ob fines quaerunt. p. 77.

Trimestre secundum.

1. *Historiam eorum, quae chymici fecerunt ad vniendum mercurium, cum acido salis communis* edit. T. BERGMANN. Hac prima parte agit de *sublimato corrosiuo*, cuius praeparationis methodos varias recenset et diiudicat: saepius etiam, quae ipsi euenerint experimenta pariter instituenti, narrat. Sublimati huius parum vel nihil in Suecia praeparari dolet, cum parcere Sueci possint pecuniae, in emendum illud ab exteris impendendae. Sit etiam id, quod emitur saepius arsenico mangonisatum. Quam fraudem ita detegi aliqui dicunt, quod sublimatum, arsenico inquinatum, indito sale alcalino, nigrum praecipitetur. Noster vero, valde obscurum esse hunc characterem experimento comperit, et illi certius examen praefert, vt pauxillum sublimati carbonibus iniiciatur, arsenico, odore allii se manifestaturo. p. 79. p. 87. p. 90.

2. *Sublimati corrosiui praeparationem absque igne* docet Cl. MONNET; Gallus, rei metallicae caussa itinera instituens; Acc. Regg. Scc. Taurinensis et Rothomagiensis sodalis, opere de aquis mineralibus p. 102.

p. 104. bus notus. Eius scriptum dissertationi BERGMANNI occasionem dedit. Experimenta eius haec sunt. Libram mercurii soluit in acido nitri q. s. quod calens adhuc adfudit in vas lapideum. Antequam recederet calor omnis, adfudit solutionem librae et dimidiae salis communis omnem simul. Ortus in mixto motus internus, ascenderunt vapores rubri, et multum praecipitati decidit, sed id statim rursus soluebatur. Post aliquam quietem, magna multitudo coit crystallorum paruarum, pugionum forma triangulares, flexibiles, et illis omnino similes, quas exhibet solutio sublimati corrosiui, illae
p. 105. a reliqua massa non aliter separari poterant, quam quod in filtro restarent. Cum bene essent exsiccatae, dimidium illarum exponebatur sublimationi, in cucurbita, balneo arenae indita. Sublimatio satis celeriter procedebat calore exiguo. Alterum dimidium terebatur in mortario vitreo cum argento viuo; tres vnciae crystallorum assumebant duas vncias argenti viui; quam proportionem dispensatorium Parisinum praescribit ad edulcorandum sublimatum corrosiuum. Mixtura haec exponebatur sublimationi. Cum hinc constaret, mercurium corrosiuum via humida tantum acidi salis recipere posse, quantum sufficit, vt abeat in sublimatum corrosiuum, tentare libuit, num maiori copia acidi onerari se patiatur? Itaque duae librae mercurii in ea acidi nitri quantitate soluebantur, cui aliquid adhuc deesset ad saturationem. Affundebatur solutio librarum trium salis communis. Oriebatur, vt ante, vehemens motus intestinus cum vaporibus rubris; liquor autem vix ad momentum temporis albescebat, statim rursus fiebat clarus, colorem vero obtinebat egregie coeruleum. Sali communi soluendo, aqua adhibita erat, copia, quam fieri poterat, minima: igitur mox oriebatur ingens multitudo

cryſtallorum, illis experimenti praecedentis omni-
no ſimilium. His ſeparatis, liquor exponebatur
balneo arenae, vt quarta pars in vapores abiret:
cum refrigeſceret, coibat plurimum eiusdem ſalis.
Id ſiccatum, tantundem mercurii currentis, ac prae-
dictum recipiebat, vt abiret in mercurium dulcem.
Hae cryſtalli, cum a cryſtallis mercurii ſublimati cor-
roſiui, conſueto more praeparatis, aqua ſua cryſtalli- p. 106.
ſationis differrent, adhibendus illis ſub initium ſubli-
mationis eſt calor lentus et caute tractandus, ne
cryſtalliſationis aqua ſubito mutetur in vapores,
magnam partem ſublimati ſecum abducturos, imo
vaſa diffracturos. Idem ſal mercurii ſi ſolum ſubli-
mari debeat, maiori adhuc cautione opus eſt. Quod
in his decompoſitionibus naſcitur nitrum quadri-
laterum, difficulter cryſtalliſatur, et humidum
ex aere attrahit, igitur nullum periculum eſt, id ſali
mercurii, cum hoc cryſtalliſatur, ſe admixturum.
Solutio quidem eius circumdat cryſtallos; ſed a
charta, ſuper qua ſiccantur, ſuctione recipitur.
Liquor ex ambobus his experimentis reſiduus, ſolli-
cite in balneo arenae ad ſiccitatem euaporabatur:
dum ſiccabatur maſſa ſalina, aliquid ſalis mercurii
marginibus adhaerebat, etſi calor eſſet lenis. Ita-
que hoc modo multum perditur; ſal vero obtine-
tur omnino ſiccum. Haec maſſa ad ſeparandum
ſal mercurii in puluerem redigebatur, quo 6 cucur-
bitulae vsque ad dimidium replebantur et balneo
arenae immittebantur. Quarum fornices ſuperio-
res, cum breui tempore ſublimato obducerentur,
paulo poſt ex media fumus craſſus albus exiit; quae
cum accuratius Noſter conſideraret, in fundo reſi-
duum nitrum quadrilaterum fluere et vehemen-
ter ebullire vidit, imo variis in locis incendi; ſta-
tim reliquae cucurbitae eadem oſtendebant. Igitur p. 107.
quasdam ex igne ſuſtulit, ſed ſtatim elaboratorio
fumo

fumo, mercurii ſublimati pleno, fugere eum oportuit; inſpirauit et deglutiuit alcali volatile, quod vaporibus mercurii ſublimati vnitum, eorum effectus nocuos impedit, et eos exſpiratione eiici rurſus permittit. Itaque rediens in laboratorium cucurbitas, in balneo arenae reſiduas, claras reperit absque vllo ſublimato. Cum exiret ignis, nitrum quadrilaterum in magnis maſſis, fundis accretum reperit. Cucurbitae, quas exemerat, egregium ſublimatum corroſiuum continebant, paulo rarioris texturae. Haec, vt patet, oriebantur a fuſione nitri, quod ita ſolum accendi potuiſſe notatu dignum. Haec pericula vt euitarentur, maſſa ſalis mercurii aequali portioni arenae miſcebatur, quo impediebatur ſubita fuſio, calor vero ſub initium adhibebatur lenis, vt paulatim in vapores abiret humiditas. Ita facile obtinebatur ſublimatum; ſed, cum maſſa, antequam adderetur arena, plurimum nitri quadrilateri contineret, quaelibet cucurbita non, niſi tenuem laminam ſublimati, interiora obducentem, continebat; vnde conſultius eſt plurium cucurbitarum loco vnam maiorem adhibere, in qua ſublimatum magis compactum et cryſtallinum obtinetur.
p. 108. Solutioni octo vnciarum mercurii tantundem ſpiritus ſalis adfudit. Decidit magna quantitas praecipitati albi, etiamſi vehementer caleret ſolutio; praecipitatum hoc filtratum et aqua calida edulcoratum, omnino ſimile repertum eſt conſueto praecipitato albo. Hinc infert, cum mercurius ſat acidi receperit, vt in ſublimatum corroſiuum abire poſſit, deinde plus acidi difficulter recipere, aut omnino non. Euaporatione ex hoc liquore obtinuit cryſtallos, prius deſcriptis ſimiles.
p. 109. Tandem examinaturus, num acidum ſalis adoriatur mercurium, alcali ope ab acido nitri ſeparatum, vnciae praecipitati in cucurbita adfudit quatuor

vncias

vncias debilis ſpiritus ſalis, quae balneo arenae expoſuit, mox ſoluta omnia vidit, aqua diluit et euaporauit, ſed nullas cryſtallos obtinuit, reſiduam tantum maſſam ſalinam. Quod, cum a nimia copia acidi accidere iudicaret, aqua diluit, praecipitati plus addidit, donec ſaturaretur acidum, et cryſtallos prioribus ſimiles habuit. Itaque via humida obtineri poteſt mercurius ſublimatus corroſiuus; eius vero qualitas corroſiua non inſcribenda eſt acido ſalis ſoli, ſed acidi ſalis et mercurii coniunctioni.

3. *Obſeruationem, diſſertationem praecedentem illuſtrantem* edit AND. IOH. RETZIVS. Cum mercurium purificatum ſoluiſſet aqua forti, qualis vulgo venditur, acido ſalis communis inquinata, globulos mercurii inuolutos reperit maſſulis ſalinis; decantato liquore, ſal ſiccauit in charta, quod obtinuit, griſeo albens, prismaticum flexile, omnino, vt Cl. MONNET ſuum deſcribit, ſimile quid alias obtinuit, ex aqua forti eiusdem ſpeciei; aliis vicibus vero id ipſi non ſucceſſit, ſine dubio, quia aquae fortis alia portio acidum ſalis communis continebat. p. 110.

4. *Obſeruata, poſtquam fulmen d. 30 maii 1769. Holmiae domum tetigiſſet*, enarrat IO. CAR. WILKE Prof. Phil. Experim. Hic locus ſaltim eſt paucis ex hiſtoria prolixiore excerpendus. Explosionem fulminis obſeruauit Noſter ſaepius velut praenunciari, imbre vehementius decidente; platea, in qua domus tacta eſt, et vicina minor igne plenae viſae; qui in portis aedium vicinarum ſtabant, ſuccuſſus ſenſerunt, quales ſunt electrici. Conclaue contignationis infimae totum igne plenum apparuit; et qui in eo fuerunt, ſuccuſſus electricos ſenſerunt: ceterum nihil damni domus paſſa eſt, paucis ſaltem p. 112. p. 113. p. 114.

locis calcis particulae deiectae aut festucae auulsae. Cuius rei rationem hanc reddit; quod domus praesidiis contra fulmen instructa erat fere iis, quae suasit Cl. BERGMANN in sermone, *de aedibus contra fulmen muniendis.* Haec domus quomodo instructa fuerit, vberius describitur, et ipsa domus
p. 115. figura illustratur. Tecti fastigium munitum est laminis ferreis, stanno obductis. Similes laminae pluribus locis, exterioribus domus superficiebus applicatae sunt; iunguntur vero canali ferreo, ex tecto descendenti, per quem pluuia delabitur: illi canali et laminis, domus superficiei externae applicatis, iunguntur columnae ferreae, oblique terrae infixae. Ita fulmen, in tectum decidens, per ferramenta illa deducitur. Leuia, quae obseruari potuerunt fulminis vestigia, omnia talia fuerunt, qualia ex hac structura et notis electricitatis effectibus, possunt explicari. Hastae praealtae in apices desinentes veretur Noster, ne fulmen ex nube, alias
p. 121. praegressura, eliciant. Ipse existimat, electricas materias contrarias, ex nube et ex terra exeuntes
p. 122. sibi mutuo occurrere, et incendi, vnde aedes non solum in summis locis, sed etiam in imis muniendae sunt. Varia addit ad periculum, quod aedibus a fulmine imminet, pertinentia, et illa obseruationibus, Holmiae institutis, confirmat.

p. 125. 5. *Additamentum dissertationi praecedenti* subiicit TORBERN BERGMANN. Inprimis, quae de tuendis aedibus olim Societati Reg. obtulerat, illustrat, de hastis benignius iudicat WILKIO, et ad quaedam, quae hic hastis obiecerat, tecte respondet.

p. 130. 6. *Consectaria oeconomica, ex tabulis, quibus numeri ciuium continentur,* continuat EDVARD

FR.

FR. RVNEBERG. Hic inprimis numerum eorum confiderat, qui vere manus oeconomiae rurali exercendae adhibent. Illorum vtriusque fexus numerum, ad numerum omnium incolarum reperit in ratione 625 : 1788: itaque multo minorem, quam bono publico conducat: quod vlterius illuftrat comparando hunc agricolarum numerum cum amplitudine terrarum, quae ab ipfis colendae funt. Quo efficitur, vt ferio de conferuando et augendo vtiliffimo hoc hominum genere cogitandum fit. p. 137.

7. *Situm geographicum locorum quorundam Liuoniae* determinat PETR. VARGENTIN. Obferuationes leguntur *Comm. Nou. Petrop. T. V.* et ibi ad longitudines definiendas, GRISCHOVIVS obferuationes circumiouialium cum calculis contulit; fed hi ex tabulis VARGENTINI antiquioribus ducti erant. Igitur VARGENTIN iam obferuationes Liuonicas confert, tum cum calculis accuratioribus, tum cum obferuationibus, actu inftitutis. Loca funt Reualia, Riga, Dagerort, in apice occidentali infulae Dago, Arensburg in Infula Oefel. Colligitur ex his obferuationibus, mare Balticum inter litora Sueciae et Liuoniae paulo latius effe, quam huc vsque iudicatum eft. p. 152.

8. *De halecis pifcatura in Norlandia Noruegiae* refert NIC. CHRISTIAN. FRIIS, Epifcopus Laponiae Norvegicae. Recenfentur loca, vbi haec pifcatura inftituitur, inprimis, vbi mare finus ad litora efficit; pifcandi tempus commodiffimum eft ab exitu augufti, durante feptembri, et octobri. Magno frigore captus pifcis ftatim congelatur, et difficulter falem recipit, vnde commercio non eft idoneus. p. 158.

p. 168. 9. *De ligni quassiae vi aduersus arthritidem*, refert
p. 170. ED. SANDIFORT M. D. physicus Hagensis. Femina debilis corporis, annorum 47, cum pluribus annis vehementibus doloribus arthriticis esset cruciata, plerisque remediis frustra adhibitis, initio anni 1769 vehementius malum sensit. Cum nihil auxilii consueta remedia adferrent, Noster, purgatis
p. 171. ante, vt decebat, intestinis, tincturam ligni quassiae praescripsit, cuius in vino Gallico albo primo 30, post 60 guttas sumsit, primo vna vice singulis diebus, deinde binis vicibus. Maiorem dosin, quod amarior esset medicina, sumere non potuit. Post aliquod tempus multum imminuti sunt dolores: igitur tunc sumsit quotidie 2 vncias, omnino ab arthritide liberata, vt nullos amplius dolores sentiret. In alia femina similem effectum habuit remedium, similiter adhibitum. Sed, cum non amplius sumeretur, redierunt dolores, etsi leniores. Igitur rursus iussit remedium sumi, cuius effectum inte-
p. 172. grum, cum haec scriberet, nondum vidit. Tincturam aliis praeparatis praefert, quod commodius adhibeatur. Vncia quassiae concisa, aut curatius raspata, phialae altae vitreae iniicitur, superfunduntur vnc. 6. spiritus vini Gallici, ita omnia digeruntur in calore mediocri, tinctura decantatur. Aegris, de quibus refert, nulla alia medicamenta interna dedit, exterius frictionem adhibuit. Subiicit Ill. A LINNE' accipiendam esse radicem quassiae subfuscam, non lignum trunci album; hoc pharmacopolas adhibere, sed, quod ab eo radix effectu differat, LINNAEVM vidisse.

p. 173. 10. *Obseruationes de oculo mundi*, edit BENGL. QVIST. ANDERSSON Varietates huius lapidis mirabilis duas nouit. Altera, viridis, maculis albis, a possessore DYONISIO VAN WYNPERSEN descri-

defcribitur in Ephem. Ac. N. C. *). Alteram Nofter vidit in mufeo Britannico. Tria exemplaria ibi afferuantur, e Thufcia, vt dicitur adlata, emta a Cl. SLOANE, maximus lapis 300 libris Anglicis, duorum minorum quiuis 200. Hi lapides coloris funt grifei fubflaui, omnino opaci, nifi in marginibus tenuibus femipellucidi. Grauitatis fpecificae ad aquam vt 200 : 100, limae vel chalybi obediunt, etfi vitrum fcindant. Cultro aut lima dentati, item vitro affricti, puluerem fubtiliffimum dimittunt, vaporis aut fumi forma, fimul videtur odor, ficut mufci, oriri. Sed, cum non liceat fortius lapides aggredi, haec phaenomena fumma certitudine fentiri non poffunt. Textura videtur fatis dura, fed rigida, acida nihil foluunt, colorem reddunt magis grifeo flauum, poft aliquot horas in priorem redeuntem. Maculae, ita ortae, non impediunt mutationes, quas lapis in fluidis fubit. Maximus lapidum duabus horis, quibus in aqua iaceat, opus habet, vt clarefcat; nec tamen adeo clarus fit, ac minores. Primum clarefcit punctum aliquod ad centrum, vnde claritas paulatim fe extendit verfus margines, qui vltimo clarefcunt. Minimus mox clarefcit; fed a marginibus verfus centrum dimidia hora totus clarus euadit. Ex aqua exemti opacitatem eo tempore, eoque ordine rurfus adipifcuntur, quo illam perdiderant, aut paulo citius, fi breui tempore in aqua fuerint. Maxi- p. 174.
mus, cum minutis 10 in aqua fuiffet, pondus habuit parte fui decima auctum. Minor, cum aequali tempore in aqua fuiffet, non, nifi extremos margines claros habuit, pondus autem magis auctum. Aliis 10 minutis pondus habuit parte fui quarta auctum, et adhuc 10 minutis in aqua relictus totus clarus euafit, femipellucidus omnino colorem referens electri

*) vid. comm. noftr. Vol. XVIII. p. 322.

electri ſaturate flauentis, pondus eius ad tertiam partem auctum. Diutius in aqua relictus, nec coloris, nec ponderis mutationem ſubiit.

Trimeſtre tertium.

p. 175. 1. *Obſeruationes Cometae* (1769) *Holmiae habitas* edit PETR. VARGENTIN.

p. 184. 2. *Eiusdem Cometae obſeruationes Vpſalienſes* exhibet ERIC. PROSPERIN, qui etiam, quae ad orbitam et motum cometae pertinent, computauit, calculis egregie cum obſeruationibus conſentientibus. Viae, inter aſtra apparentis, tabula exhibetur.

p. 189. 3. *De coementis ad lapides in muris ſtruendis conglutinandos* egit PETR. ADR. GADD Profeſſor chem. Oboenſis. Primum obſeruationes exhibet,
p. 190. quomodo ſe habeant naturae producta. Terram calcaream cum humo non indureſcere, parum dureſcere, argilla addita: argillas, ferro foetas, lapideſcere, ſi in aqua, aut terrae, aut pinguedini ex quocunque trium regnorum iungantur; et ſimilia. His, no-
p. 193. mine experimentorum *generalium*, ſubiunxit breuem hiſtoriam mortariorum et coementorum, variis
p. 198. in regionibus adhiberi ſolitorum; Sequuntur experimenta *ſpecialia*, quae Ipſe inſtituit coementa faciendo; quorum baſes eſſent calx, argilla, gypſum. Quae ſingulis baſibus admiſcuerit, et quomodo mixturas tractauerit, exponit. Experimenta ſimilia inſtituit plura quam 200, quorum hic 82 recenſet. Singulas mixturas, cum annis ſeptem in loco quodam, vbi ſiccabantur, iacuiſſent, aquae indidit per tempus decem minutorum, et narrat, quae nihil aquae imbiberint, quae ab aqua molliores factae fuerint.

Hinc

Hinc consectaria generalia deducit, vt, coementum maxime firmum nasci ex calce, ferro, aut terra, ferro foeta, admixta debita proportione pinguedinis. Picem liquidam, saponacea, acida vegetabilia aut mineralia, minuere bonitatem coementi. Melius esse, vt calx statim, cum ea coemento adhibetur, extinguatur; non vero longo tempore ante: terram ferro foetam, quae in scorias aut calcem abierit, cohaesionem minorem efficere, ferro, sub forma metallica adhibito. Igitur scoriis aut calci ferri phlogiston adiiciendum esse, vt metallica natura restituatur. Lateres, consueto more igne paratos, comminutos, addito sufficiente phlogisto, cum calce efficere succedaneum terrae Puteolanae; et plura alia, quae ipsa legantur in hac dissertatione, plurimum ad vsus architecturae practicae faciente. p. 203.

4. *Experimenta circa tartarum vini et eius acidum* instituit ANDR. IOHAN. RETZIVS Phil. mag. Occasio fuit, quod in vsum praelectionum suarum pharmaceuticarum examinare vellet, num recte quidam assererent, acidum tamarindorum, tartarum ex solutionibus suis praecipitare. Itaque solutioni crystallorum tartari admiscuit tum infusum tamarindorum, tum acetum, item acidum malorum citrinorum; nullam vero praecipitationem obtinuit. Cum vero tartarus esset sali vnitus, e. c. tartaro solubili et tartarisato, sali DE SEIGNETTE; cremor tartari promte a praedictis acidis praecipitabatur. Vt TOVRNEFORTII sententiam examinaret, acidum tamarindorum easdem proprietates habere, ac tartarum, collegit crystallos squamosas, quae ex decocto tamarindorum saturato decidunt, dum per aliquod tempus quiescit: has lotas, solutas, lixiuio salis tartari ad perfectum sal medium saturauit. p. 207. p. 208. p. 209.

 Huic

Huic ſalis medii lixiuio admiſcuit infuſum clarum tamarindorum; praecipitatus eſt puluis acidus, omnino cremori tartari ſimilis, niſi quod fuſcus eſſet. Idem accidit adfuſo ſucco malorum citrinorum, aceto vini, aut acido minerali. Haec cum referret ingenioſo pharmaciae cultori, cui SCHEELE nomen eſt, retulit is, continuaſſe ſe MARGGRAFII (*Chymiſche Schriften. 2. Theil*), experimenta cum tartaro et creta inſtituta, et, cum cretam, ita acido tartari ſaturatam, cum acido vitrioli digereret, puriſſimum liquidum acidum tartari obtinuiſſe, proprietatibus ſuis ab aliis omnibus acidis diuerſum. Simul experimenta ſua cum Noſtro communicauit, vnde ad alia circa hanc rem inſtituenda RETZIVS in-
p. 210. citatus eſt, quae iam edit. *Primum* hoc eſt: libram cryſtallorum tartari puluerifatarum in vas ſtanneum coniecit, additis tribus menſuris (*ſtop*) aquae, tamdiu ebullientis ad ignem, donec cryſtalli omnes eſſent ſolutae. Admiſcuit cretam, in tenerum puluerem redactam, nulla arena inquinatam; qualibet admixtione ſolutio parum coquebatur, et agitabatur. Quae fiebant, donec a creta adiecta nulla amplius ebullitio oriretur, et liquor clarus ſuperſtans nihil ſaporis acidi oſtenderet: tunc filtrabatur liquor, et maſſa, in filtro reſidua, aqua frigida ſoluebatur. Liquore filtrato, euaporato ad ſiccitatem, obtinebatur tartarus tartariſatus.
p. 212. Reſiduum in filtro, quod vocant ſelenitem tartareum, partim in vmbra ſiccabatur, reliquo ſuperfundebantur circiter vnciae 10 boni ſpiritus vitrioli, vaſe in calore leni repoſito. Ebulliebat mixtura: cum omnia quieuiſſent, maſſa ſuperſtans erat clara. Cum horas 24 ſtetiſſet, decantabatur liquor, reliquo nouus ſpiritus vitrioli ſuperfundebatur, et ſic pergebatur, quamdiu ſupereſſet aliquid acidi tartari in creta, quod examinabatur, particula

cretae

cretae, carbonibus iniecta, quae acidum odore tartari vſti prodebat. Acida ſalis et nitri, licet acido tartari auferre poſſint terram ſuam calcaream; minus tamen idonea ſunt huic operationi, quia fluida manent, et ſic acido tartari ſeparato miſcentur: acidum vitrioli cum terra cretae gypſum efficit, minus in aqua ſolubile. Acidum tartari, primis tribus adfuſionibus ſpiritus vitrioli obtentum, miſcebat. An liberum eſſet ab acido vitrioli ita examinabat: miſcebat acidum tartari ſolutioni ſachari ſaturni, quo ſacharum coagulabatur: coagulo ſuperfundebat purum ſpiritum nitri, omnia rurſus ſoluentem, ſi nullum acidum vitrioli ſuperſit. Hoc modo optime detegi praeſentiam ac. vitr. monet, etiam cum nihil ad eam rem faciat, oleum calcis aut ſolutus merc. ſublimatus. Hinc eam methodum examinandis aquis mineralibus commendat. Aceto vini, bene concentrato, optime ſoluitur coagulum. Ita examinatum acidum tartari, et euaporatione aliquantum condenſatum, vocat acidum purum tartari, et plura cum illo experimenta inſtituit, quae hic tranſcribere longum eſſet, pauca ſpecimina conſectariorum, quae ex illis colligit, afferemus. Cum hoc acidum vini e retorta vitrea deſtillaret, igne adeo vehemente, vt fundus vaſis canderet, tranſiit in recipientem ſpiritus et oleum tartari, manſit in fundo vaſis carbo niger, leuis, omni ſalis veſtigio orbus. Hic miratur, acidum illud tartari, quod lingua vix tolerat, tam facile deſtrui, cum vas luto optime eſſet clauſum, nihil vero ſaporis acidi ineſſet, nec ei, quod in recipientem tranſierat, nec carboni. Carbo hic, cum eſſet vera terra vitrificabilis, nullum veſtigium ſalis lixiuioſi oſtendit, indicio, vt credit Noſter, vulgares rationes de ortu ſalium lixiuioſorum in igne falſas eſſe.

p. 213.

p. 217.

esse. Plures alias chymicorum hypotheses experimentis suis dubias reddi existimat.

p. 226. 5. *Aletris Capensis* describitur a IO. ANDR. MVRRAY Prof. Bot. Gottingens. Ac. Reg. scient. Suec. socio. Binae plantae floruerunt in horto botanico Gottingensi 1769, semina etiam matura tulerunt, educatae sunt e seminibus, circiter 10 annos ante satis; alteri fimus datus, altera saltim in caldario seruata, vnde prior multo procerior, et perfectior euasit: quaedam etiam discrimina osten-
p. 231. derunt, ab hac cultura sine dubio oriunda. In priore limbus florum inferiorum discissus erat in 8 labia, saepius in 7, superiorum in 6; tot etiam habebat in floribus singulis secunda. Stamina plantae maioris in floribus inferioribus 8, saepissime 7, rarissime 6; sed superiorum singularum 6; tot etiam florum plantae minoris, vno, qui 7 habebat, excepto. Itaque, iudicium ex plurimis for-
p. 232. mando, planta pertinet ad hexandrias. Partes fructificationis proxime accedunt ad genera *Aloes*, *Hyacinthi*, *Alethridis*, et *Polyanthes*. Primum adeo accedere Nostro visa est ad *Aloen vuariam*, vt fere, videretur Ipsi, *vuariam*, a reliquis *Aloes* speciebus, a quibus imprimis foliis membranaceis differt, remouendam esse, et cum hac planta in vnum genus coniungendam. Habet tamen vuaria, vt aloes reliquae, filamenta, receptaculo inserta; MVRRAYI planta corollae. Eadem planta, quod nulla mellis receptacula habeat, corollae marginem vero erectum, et capsulam oblongam tres alas haben-
p. 233. tem, ab *Hyacintho* differt. Corollae superficies glabra, cum rugosam *Aletridis* corollam LINNAEVS statuat Syst nat. ed. XII. p. 248. etc. Vnde credit Noster, si florentem hanc plantam Archiater vidisset, vel genericum characterem *Aletridis* mutaturum fuisse,

fuiſſe, vel hanc plantam ab hoc genere ſeparaturum *).

6. *In naturam ſeri hydropici, ſeri ſanguinis, et ſeri albentis* inquirit PETR. ZETZELE, med. D. exercituum Regior. medic. Adhibuit ſerum hydropicum a femina, hydrope laborante, paracentheſi obtentum; ſanguinem a venaeſectione alius feminae, cruſtam inflammatoriam habentem, ſeruatum 30 horas poſt venaeſectionem, in conclaui 14 gradibus thermometri Suecici calente, denique ſanguinem a venaeſectione feminae 50 annorum, miſſum hora decima matutina, horis 12 poſt coenam. Is ſanguis effluens alte rubebat; ſed ſtatim poſt, ad margines in bullis aereis aliquid, lactis ad modum albeſcens, apparebat; ſequebantur variis in locis maculae albae, et, cum cruor ima occupaſſet, ſerum omne, lactis more, album apparebat. Has tres ſeri ſpecies numeris I, II, III, diſtinguit. Hydropici differentias ab aqua vulgari has expertus eſt. Calore ignis coit in maſſam, albumini oui ſimilem, quae carbonibus iniecta odorem ſpargit cornu vſti: admixtis acido nitri, lapide infernali, mercurio ſublimato, ſolutione mercurii in ſpiritu nitri, coit in maſſam caſeoſam; admixtis vitriolo albo et ſpiritu vini rectificato, coit in coagulum, cremori lactis ſimile; cum alumine in coagulum, ſebum facie et ipſo guſtu referens; in igne vero exhibens phaenomena, non pinguedinis, ſed albuminis oui: cum mercurio tritum, aliquid aethiopi minerali ſimile, etſi non perfectum, efficit: neque enim apparent globuli mercuriales, ſi, quod tritura effectum eſt, aqua diluatur, contra apparent, ſi euaporatione humidum minuatur. Contra ſequentibus momentis ſerum hydropicum accedit ad ſerum ſangui-

p. 235. p. 236. p. 237. p. 244.

*) vid. LINN. mant. II. p. 368.

p. 244. ſanguinis: vtriusque color plerumque ad flauum
accedit, ſapor peculiari modo ſalſus eſt, cum acidis
neutrum ſerorum efferueſcit, nec a ſalibus lixiuio-
ſis mutatur, ab acido nitri et mercurio ſublimato
in maſſam caſeoſam coagulantur, a vitriolo et ſpi-
ritu vini in aliquid cremori lactis ſimile, ab alumine
in maſſam firmiorem; vtrumque diues eſt materia
gelatinoſa vel cornea, quae poſt euaporationem,
admodum ſubſtantiae gummoſae, apparet fragilis,
non ſolubilis in aqua pura, aut in ſalis ammoniaci,
aut nitri ſolutionibus, nec in tritura in aqua; ſed
igni iniecta, cornuum, oſſium, aut capillorum
p. 245. ambuſtorum odorem ſpargit. Huius ſubſtantiae
gelatinoſae, ad phlegma, quod euaporatione abierat,
ratio erat in ſero hydropico = 1 : 15, in ſero ſan-
guinis vt 1 : 10. Hinc explicat Noſter maciem et
proſtrationem virium hydropicorum, partibus
nutritionis, cum ſero illo hydropico in loco, vbi
nutrire corpus non poſſunt, delatis. Tertium ſe-
rum, album illud, quod ſupernatat ſanguini ex
vena miſſo, perperam pro lacte ſumi, monet, propter
ſolum colorem. Non enim caſeum efficit cum
aceto, ſed calore coagulatur, et poſt euaporatio-
nem, maſſam corneam, in aqua non ſolubilem, relin-
quit, vt conſuetum ſerum ſanguinis, ſimiliter ab
acido nitri, aut alumine in caſeum coit, ab acido
ſalis in coagulum, minus cohaerens, cremori lactis
ſimile. Tritura, cum argento viuo inſtituta, eadem
oſtendit, quae ſerum ſanguinis. Praeterea, ſi con-
ſideremus, quot et quam varia fluida ex omnibus
partibus corporis chylo admiſceantur, antequam
ſubclauiam ſanguini ſe iuncturus intrat, perſpi-
cuum eſſe credit, proprium chylum, multo ma-
iore copia aliorum liquidorum corporis noſtri
p. 247. tunc eſſe velut ſuffocatum. Albidum hoc ſerum
plures particulas oleoſas, ſero vulgari ſanguinis
conti-

continuiſſe oſtendit, pars ſolida reſidua ad phlegma, quod euaporatione abierat, erat in ratione 1: 6: hoc reſiduum a reſiduo corneo ſeri ſanguinis paululum differebat, ita ſcilicet, vt poſtulabat maior copia oleoſarum et mucilaginoſarum particularum, illi admixtarum. Itaque hoc ſerum album non diverſum exiſtimat a ſucco corporis noſtri nutritiuo, p. 249.
qualis venas intrat, antequam motu decompoſitus ſit. Ceterum ex eo, quod mercurius viuus, cum ſero tritus, aethiopis ſpeciem exhibeat, ac, poſtquam in vapores abiit, phlegma globulorum forma appareat, explicat, cur in cadaueribus eorum, qui mercurio vſi ſunt, cum omnia ſiccata ſunt, mercurius forma rotunda reperiatur, interdum oſſibus, ac ſi argento eſſent obducta, adhaerens.

7. *Defluxum glaciei et aquae incrementa, in* p. 249.
flumine ad Torneam vere 1769 deſcribit FRID. MALLET. Obſ. Reg. Aſtr. cum maiora haec phaenomena tunc fuerint, quam ante animaduerſa.

Trimeſtre quartum.

1. *Inſtrumentum, grauitati ſpecificae liquorum* p. 255.
examinandae idoneum, deſcribit IAC. FAGGOT. Eſt ex eorum genere, quae areometra vocantur, tubi diuiſionibus, vt Noſter credit, ſingularem in modum vſui facili et exacto aptatum. Occaſio- p. 268.
ne cereuiſiae docet methodum, fermentum ab exigua quantitate augendi.

2. *Sua de inſtrumentis, fluidorum denſitati exa-* p. 270.
minandae aptis, cogitata explicat IO. CAR. WILKE. Vulgaria inſtrumenta, qualia vitrea ſunt, praeter maiorem globulum, eorum alium inferiorem habentia, qui plumbo ingeſto oneratur, variis imperfectionibus

ctionibus laborant. Iis praefert Noſter id, quo poſt DE SAGVLIERS et alios Cl. FAGGOT vſus eſt, metallicum, cuius globus, inferius prominentem habet cylindrum, in cochleam deſinentem, ei cochleae alia aliaque pondera pro inſtrumento variis in liquoribus aliter deprimendo applicantur. Cl. WILKIVS vero ſuadet, vt ne inſtrumenti tubus prominens ſit, vt vulgo in plures gradus diuiſus; ſed vnam habeat notam, quae ſit in ſuperficie aquae purae pluuiae, aut niuis liquatae. Ad eandem notam in liquoribus grauioribus deprimitur inſtrumentum impoſitis ponduſculis paruo receptaculo, quoad in ſupremo tubo firmatur. (ſimile quid ſuaſit LEVTMANNVS *Comm. Ac. Petropol.* T. V.

p. 286. 3. *Calceolariam pinnatam* deſcribit CAR. A. LINNÉ. Planta Peruuiana opera CL. FEVIL-
p. 290. LÉE innotuit. Inprimis haec ſpecies foliis roridis diſtinguitur, quibus saepiſſime adhaerent tipulae mortuae. Corolla labiis ſubgloboſis diſtin-
p. 291. guitur. Amat terram minus cohaerentem, humidam, tolerat ventum, optime in vrceis educanda.

p. 292. 4. *De vſu mercurii gummoſi* *) refert IO. L. ODHELIVS M. D. aulae Reg. medic. Remedium hoc, Viennae commendatum, adhibuit ſex feminis in noſocomio Regio. Vidit ſolutionem hanc mercurii in gummi Arabico vſum praeſtare in morbis venereis: quibus enim illam adhibuit, omnes ſanatae
p. 296. exierunt. Ventriculum non laedit, ſed ſaliuationem plerumque mouet; illam tamen non, niſi leuem. Neque certus eſt, an aegrae antea mercurium alia forma adhibuerint.

5. *De*

*) vid. comm. noſtr. ſecund. decad. Suppl. II. p. 274.

5. *De captura Gadi Callariae* LINN. (*Torsk* p. 315.
Germ. *Dorſch*) refert N. CHR. FRIIS, ut ante *de Halece.* (*Trim. II. diſſ.* 8.*)

6. *Experimenta de vſu Ipecacuanhae, exiguis doſibus datae*, narrat NIC. DALBERG M. D. medic. p. 316.
Reg. In haemorrhagiis vteri, quae per aliquot dies durauerant, deiectis eam ob cauſam aegrarum viribus, dedit tertiam grani partem ipecacuanhae, pulueris forma ſcrup. ſacchari mixtae, aliquando duo grana mixta duobus drachmis ſacchari, in p. 318.
octo partes diuiſa, horis alternis aut ternis ſumendas. Fluxum pauciorem ſtatim aegrae ſenſerunt, ex quo initium fecerunt medicamenti ſumendi, et omnes paucis diebus ſanatae ſunt. Itaque contra haemorrhagias vteri commendat hanc radicem, exiguis doſibus tutiorem vitro cerato antimonii. Adhibuit illam eadem quantitate cum fructu, in p. 319.
tuſſi, qua ſanguis eiiciebatur, ſed iunctis aliis medicamentis, vnde hic de eius vſu nil decernit. Nullo tamen periculo adhiberi aſſerit, cum nec augeat eiectionem ſanguinis, vomitus forte accedent, nec tam exigua doſi radix cieat vomitum in adultis. Bonos eius effectus vidit in tuſſi rheumatica imo et pleuritica. Leuatur tuſſis et interdum lenitur. Itaque hoc medicamento vti poſſunt infantes, et qui abhorrent medicamenta, nullo ventriculi periculo, quod afferunt pinguia et dulcia. Vſui igitur eſſe poteſt in pleuritide et peripneumo- p. 320.
nia, contra tuſſim, vbi commendatur radix Senegae, quae ipſa, maiori doſi exhibita, vomitum mouet.

7. *Additamentum* ad diſſertat. praec. exhibet PETR. IO. BERGIVS M. D. hiſt. nat. et pharm. prof. et aſſeſſ. Varios medicos citat, qui roborantem adſtringentem vim ipecacuanhae agnouerint, ipſa-

*) vid. ſupra. p. 401.

ipſaque contra haemorrhagias, etiam vteri, vſi ſint; exiguas etiam doſes commendauerint; ſed illas intellexerunt, aliquot granorum; nemo ad DALBERGII particulas grani deſcendit. Noſter etiam feminae contra haemorrhagias vteri puluerem ex dimidio grano ipecacuanhae et 12 granis ſacchari praeſcripſit felici euentu. Huic feminae pulueres illi, jeiuno ventriculo ingeſti, nauſeam excitarunt, quam vitauit mane, antequam eas ſumere incepiſſet, ientaculum comedendo.

p. 324. 8. *Gyrini natatoris hiſtoriam* ſcribit ADOLPH MODEER, ingeniarius. Inſectum deſcribit ROESEL *Inſ. bel.* 3. *th. p.* 197. *Tab. ſuppl.* 31. ſed larvas, cum, quare veſcerentur, neſciret, educare
p. 328. non potuit. Noſtro igitur quaedam hic ſupplere contigit. Femina contra, ac ROESELIVS ait, facile a mare diſtinguitur, colore, quem Noſter vberius deſcribit et aculeis duobus, ex extremo corporis prominentibus, quibus oua Noſter credit illam ponere; vnum ex quouis aculeo, quo citius opus ſub aqua, ſub qua diu durare non poteſt, abſoluat, aut altero aculeorum oua ponere, altero
p. 333. reſpirare. Sed hae ſaltim Eius coniecturae ſunt, nihil horum Ipſe vidit. Deſcribit deinde pupam, quam ſtruit larua, plerumque ad arundinis folium aut aliam plantam aquaticam, ſemper ſupra aquam, diuerſa ea in re a larua *Dytiſci*, quae terram litoris intrat. Laruae, vt animalia rapacia viuunt. In pupis metamorphoſin expectantes: multae pereunt ouis alicuius ichneumonis, quam etiam deſcri-
p. 334. bit. Haec vnica *Gyrini* ſpecies eſt, huc vſque in Europa cognita; MVLLERVS tamen Danus, ob operam, in hiſtoriam inprimis inſectorum collocatam, celebris, ſcripſit Noſtro, aliam ſe ſpeciem inveniſſe. Americana, quam a SPERGLERO acceptam

ptam, LINNAEVS intulit Syſtemati nat. ed. XII. p. 568. elytris laeuibus differt a cognita; et quod dimidio minor eſt; labium oris ciliatum habet *Gyrinorum* Europaeorum ſexus vterque.

9. *Protuberantiae terrae inutiles in pratis poſtquam reſectae ſunt, quomodo loca, ita aperta, vſui aptentur*, docet GVST. FRID. HIORTBERG praepoſ. et paſtor. Colliculi illi in pratis, in quibus nihil creſcit, reſecantur in Suecia aratro, ad id negotium comparato, aut ſpata. Quae hic facta ſunt, velut terrae vulnera, ea hyeme aperta relinquuntur, vt rimas agat terra iis in locis, in quas intrent futuro anno ſerenda. Scilicet, dum autumno horti et agri purgantur ab herbis inutilibus inprimis a *Tritico repente:* haec in cumulum coniiciantur, pauxillo terrae ſabuloſae tecta, tritici plantae in partes ſecentur. Haec ſerantur in illa, quae dicta ſunt, terrae vulnera, cylindro graui ſuperducto comminuantur. Ita mox omnia laeta virent, inprimis hic tritici repentis magna virtus eſt. p. 341.

10. Ex diario Academiae refertur, Comitem CRONSTEDT poſtea, quae fieri iuſſerat contra *phalaenam brumatam* (Trim. I. diſſ. 3.) hoc anno nullas omnino eius phalaenae laruas in horto ſuo habuiſſe, cum vicini illis abundarent. Neque, cum eodem autumno repeterentur, vlla phalaenarum capta eſt. Conſiliarium ADLERHEIM, laruas habuiſſe, ſed multo pauciores, quam aliis annis, ſimiliter autumno multo pauciores cepit phalaenas. p. 344.

II.

II.

CAROLI A LINNÉ, Equ. Aur. Mantiſſa plantarum altera, Generum editionis VI, et Specierum editionis II. Holmiae, impenſis direct. Laurentii Saluii. 1771. 8. alph. 1. plagg. 8.

Illuſtris LINNAEVS in hac altera mantiſſa, quae ſparſa in aduerſariis notata inuenerat, cum obſeruationibus curioſioribus, publici iuris reddit, ita, vt eam cum priori mantiſſa paginis coniungat. Continetur vero hic magna nouorum generum ſpecierumque, et animalium, et plantarum copia: atque reperimus, Ill. Auctorem vnam quaerere veritatem, neque dictis ſuis parcere, ſed, quae naturae repugnent, ſollicite corrigere, diligentiſſimeque rerum naturalium attendere definitionem. Differentias enim ſpecificas, viſis ſpeciminibus pulchrioribus frequenter emendauit, ſynonyma dubia excluſit, melioraque, praeſertim icones bonas, commemorauit. Nos iam, Syſtema naturae ſequentes, animalia noua primo recenſeamus, vt poſtea vegetabilium numerum ex ordine queamus proſequi.

p. 521. Sunt igitur animalia, paſſim iam ab aliis indicata, nunc a Noſtro recepta, haec: ex *Mammalibus*

Homo *Lar. Gibbon* BVFF. vid. comm. noſtr. Vol hui. p. 342.
Simia *Nemaeus. Douc* EI. vid. ib. p. 343.
Simia *Sinica. Bonnet-chinois* EI. vid. ib.
Simia *argentata. Mico* EI. vid. ib. p. 344.
Felis *concolor. Couguar* EI. vid. ib. p. 347.
Lepus *puſillus.* vid. ib. Vol. XVIII. p. 625.

Mus

Mus *paludosus*, cauda mediocri pilosa, palmis subtetradactylis, plantis pentadactylis, auriculis vellere breuioribus; ater: ad Sueciae fossas habitans: cauda tota, pilis tecta, differt a M. *terrestri*.

Ex *Auibus*, p. 524.

Lanius *leucorynus*, BRISS. *av.* 2. *t.* 18. *f.* 2. et comm. nostr. Vol. XI. p. 596.

Lanius *bicolor*. *ib.* *t.* 16. *f.* 3.

Psittacus *haematodes*. EDW. t. 232. BRISS. 4. p. 364.

Psittacus *Aurora*. AVBENT. *misc*. t. 13.

Psittacus *Mascarinus*. EI. t. 35.

Alcedo *tridactyla*, brachyura, supra caudaque rufis, subtus flaua, pedibus tridactylis.

Certhia *Caffra*, fusca, pectore abdomineque pallidis, rectricibus intermediis longioribus.

Trochilus *Capensis*, curuirostris, viridis, rectricibus intermediis longis, tectricibus alarum coeruleis.

Rallus *Capensis*, ferrugineus, subtus albo nigroque fasciatus *).

Phasianus *superbus*, muticus, rufus, viridi coeruleoque varius, carunculis frontis subrotunda, palearium subulatis. **)

Tetrao *Senegallus*. AVBENT. *misc*. t. 130.

Columba *vernans*. BRISS. *av.* I. t. 11. f. 2. AVB. t. 138.

Columba *Australis*. ib. t. 14. f. 2. ib. t. 111.

Sturnus *militaris*. AVB. t. 113.

Motacilla *boarula* EDW. t. 259. BRISS. 3. t. 43. f. 3.

Mota-

*) Has tres species misit Nostro D. EKENBERG.

**) Non visus ab Ill. Auctore, sed ex imagine, in Chinensi libro visa, descriptus.

Motacilla *Caffra*, oliuacea, gula caudaque ferrugineis, ſuperciliis albis.

Hirundo *Daurica*. Act. Stockh. 1769. com. noſtr. Vol. XVIII. p. 19.

Ex *Amphibiis*

Coluber *crotalinus* ſcutis 154, ſquamis 43.

E *Piſcibus*

Trigla *minuta*, digitis tribus, dorſo bicarinato. D. 5, 24. P. 3, 8. V. 6. A. 14. C. 10.

Trigla *Carolina*, digitis 3, pinna dorſalis parte priore aculeata. D. 10, 13. P. 15. V. 6. A. 12. C. 10.

Exocoethus *exſiliens*, pinnis ventralibus caudam attingentibus. D. 10. P. 15. V. 6. A. 11. C. 20.

Inſecta et vermes, cum nomina ſola vix quandam ideam clariorem afferant, et deſcriptiones hic excerpere ſuperfluum iudicemus, hic omittimus: id notantes, plura et exotica, et indigena praeſertim ad *Papilionis* et *Sphingis* genus pertinentia hic deſcripta legi. Quaedam vero, quae Ill. Auctor in definitione animalium, in Syſtemate deſcriptorum, hic emendauit, breuiter repetamus. Sic *Viuerra Putorius* *) dicitur praeditus eſſe dentibus *primoribus* ſuperioribus parallelis, depreſſis, aequalibus; inferioribus compreſſis; *laniaribus* ſuperioribus remotiusculis, inferioribus approximatis; *molaribus* quinque. *Delphinus Orca* et ſynonymis, et deſcriptione emendatur. *Mus*, cauda mediocri piloſa, pedibus pentadactylis, auriculis obſoletis, de quo, an *Citellus* ſit, quaerit, in Sibiria viuens deſcribitur. Sic etiam *Certhia violacea*, et *Turdus violaceus*, deſcriptione emendantur, ac, quae fuerat in Syſtemate *Emberiza Orix*, iam ad *Loxiae* genus refertur.

Acce-

*) vid. ſupra. p. 393.

Accedimus ad plantas, hic nouiter descriptas, earumque genera, quae sunt quinquaginta octo, cum characteribus afferamus. 1. *Globba*: perianthium superum, monophyllum, ore trilobo; corolla monopetala, cylindrica, ore trilobo aequali; filamenta 2, antherae iis adnatae; germen inferum, stylus setaceus, stigma acutum; capsula subrotunda, trilocularis. 2. *Calceolaria*: perianthium monophyllum, quadripartitum, patens, aequale; corolla monopetala bilabiata; labio inferiore resupinato, calceiformi; filamenta 2, breuissima, antherae incumbentes, clauatae, manubrio per rimam prominulo; stylus breuissimus, stigma obtusiusculum; capsula subconica, bilocularis, 4valuis. *) 3. *Willichia:* perianthium monophyllum, quadrifidum; corolla monopetala, rotata, calyce duplo longior; filamenta 3, limbo breuiora, antherae subrotundae, erectae; germen compressum, stylus declinatus ad diuisuram limbi infimam, stigma obtusum; capsula bilocularis, biualuis; semina plura. 4. *Rotala:* perianthium monophyllum, tubulosum, tridentatum, corolla nulla, filamenta 3, longitudine calycis, antherae subrotundae; germen ouatum, stigma trifidum; capsula subtrigona, trilocularis. 5. *Aegiphila*: perianthium monophyllum, campanulatum, breuissimum; corolla monopetala; tubus calyce longior, limbus 4partitus; filamenta 4, longiora, antherae incumbentes, quadratae; stylus semibifidus, stigmata simplicia; bacca vnilocularis. **) 6. *Manettia:* perianthium 8phyllum, foliolis linearibus; corolla monopetala, hypocrateriformis, tubus calice longior, limbus 4partitus, laciniis intus barbatis; nectarium

p. 143.

p. 554.

*) vid. Act. Holm. 1770. comm. nostr. supra. p. 402.

**) IACQVIN. obs. 2. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 298.

rium, margo receptaculum ambiens, integerrimum, concauum; filamenta 4, minima, antherae lineares, incumbentes; germen inferum, turbinatum, ſtylus declinatus, ſtigma bifidum, obtuſum; capſula vnilocularis, biualuis; ſemina alata. 7. *Samara*: perianthium quadripartitum, minimum; petala quatuor, ouata, baſi lacuna longitudinali; filamenta quatuor, longa, petalis oppoſita, antherae ſubcordatae; ſtylus longior, ſtigma infundibuliforme; drupa ſubrotunda: eſt Memecylon vmbellatum BVRMANNI. vid. Zeyl. 26. t. 31. 8. *Sirium*: perianthium campanulatum coloratum; corolla nulla, nectarium 4phyllum, faucem calycis coronans; filamenta 4, fauci inſerta, baſi deorſum pilis obſita, antherae longitudine nectarii; germen conicum, ſtigma trifidum; bacca trilocularis. 9. *Acaena*: perianthium tetraphyllum; corolla nulla; filamenta 4, calici oppoſita, antherae 4 angulares, didymae; germen inferum, hiſpidum, ſtylus minimus, inflexus, ſtigma, membranula multifida; bacca ſicca. 10. *Scaeuola*: (eſt *Lobelia Plumieri* Spec.) perianthium breuiſſimum, quinquefidum; corolla monopetala, inaequalis; filamenta 5, receptaculo inſerta, antherae obtuſae; germen inferum, ſtylus ſupra craſſior, e fiſſura egreſſus, verſus limbum incuruatus, ſtigma applanatum, ore aperto; drupa puncto vmbilicata. 11. *Allamanda*: perianthium pentaphyllum; corolla monopetala, infundibuliformis, limbus ventricoſus; antherae quinque, ſagittatae; germen cinctum baſi margine annulari, ſtylus longitudine tubi, ſtigma capitatum. 12. *Porana*: perianthium pentaphyllum, foliolis in fructu grandioribus; corolla monopetala, campanulata; filamenta 5, patentia, corollae breuiora, antherae incumbentes, ouales; germen ſubgloboſum, ſtylus ſemibifidus,

fidus, corolla longior, ſtigmata capitata; pericarpium biualue. 13. *Heliconia*, quae erat in Syſtem. *Muſa Bihai*, iam diſtinguitur, petalis 3, nectario 2phyllo, filamentis 5, et capſula tricocca. 14. *Aquilicia:* (*Staphylaea Indica* BVRM. *ind.* 73.) perianthium monophyllum, turbinatum; petala 5, nectarium vrceolatum, ſquamis 5 geminatis, aliisque 5 ſimplicibus; filamenta 5, inſerta nectario, antherae cordatae; ſtylus longitudine nectarii, ſtigma obtuſum; bacca quinquelocularis. 15. *Linconia:* perianthium inferum, tetraphyllum; petala 5, nectarium in baſi petali; filamenta 5, marginata, antherae ſagittatae, auriculis dehiſcentibus; ſtyli 2, ſtriati. Eſt frutex alopecuroides, coridis folio et ſpica, flore albo. HERMAN. *afr.* 7. 16. *Xylophylla:* perianthium 5partitum, coloratum: corolla nulla; filamenta 5, breuiſſima; ſtyli tres breues, ſtigmata lacera; capſula ſubrotunda trilocularis, ſemina 2. An dioica? cum flores non viderit Ill. Auctor. 17. *Giſekia:* perianthium pentaphyllum; corolla nulla; filamenta 5, baſi ouata, breuia; germen retuſum, ſtyli 5, recuruati, ſtigmata obtuſa, capſulae 5, ſcabrae, ſemina ſolitaria. 18. *Tulpagia:* ſpatha biualuis, floribus pedunculatis; nectarium monopetalum, cylindricum, limbo 6partito; petala 6, inſidentia tubo, 3 in medio, 3 pone limbum; filamenta 6, 3 in fauce, 3 intra tubum; germen ſuperum, ſtigma turbinatum, cauum; capſula ſubtrigona: differt a *Narciſſo*, germine ſupero. 19. *Canaria:* (eſt *Campanula Canarienſis.* Spec. 238.) perianthium ſuperum, 6phyllum; corolla monopetala, campanulata, nectarium valuulis 6, receptaculum tegentibus; filamenta 6, nata e valuulis, antherae apice pendulae; germen hexagonum, ſtylus conicus, ſtigma clauatum, 6partitum, capſula ſexlocularis; ſemina parua. 20. *Capura:* calix nullus, corolla monopetala, tu-

tubulosa; filamenta vix vlla, antherae 6, alternis superioribus; germen trigono subrotundum, truncatum, stylus breuissimus, stigma subglobosum. 21. *Dodonaea*: (*Ptelea viscosa* Sp. plant.) perianthium 4phyllum; corolla nulla; filamenta 8, breuissima, antherae arcuatae; germen triquetrum, stylus trisulcatus, stigma subtrifidum; capsula inflata trilocularis; semina 2. 22. *Ophira:* inuolucrum biualue, triflorum; corolla tetrapetala, supera, petalis conniuentibus; filamenta 8, germen inferum, turbinatum, stigma emarginatum; bacca vnilocalaris. 23. *Guarea:* (*Trichilia Guarea.* Spec.) perianthium 1 phyllum, 4 partitum; petala 4, linearia, nectarium tubulosum; antherae 8, adnatae intus nectario; germen globosum, receptaculo cylindrico insidens, stylus exsertus, stigma capitatum; capsula vmbilicato 4 sulca, 4locularis. 24. *Turraea:* perianthium 1phyllum, campanulatum; petala 5, linearia, nectarium cylindricum, 10 fidum; filamenta 10; germen subrotundum, stylus longitudine nectarii, stigma crassiusculum, rugosum; capsula 5 cocca; semina 2, reniformia. 25. *Dionaea:* *)
p. 554. 26. *Murraea:* perianthium 1phyllum, 5partitum, minimum; petala 5, lanceolata, nectarium campanulatum; filamenta 10, longitudine floris; stylus staminibus longior, stigma verrucosum; bacca 1locularis, semen 1. 27. *Bergera:* perianthium 5partitum, minimum; petala 5, oblonga, patentia; filamenta 10, alterna breuiora, antherae rotundae; stylus clauatus, stigma turbinatum, transversim sulcatum; bacca subglobosa. 28. *Triopte-*
p. 151. *teris:* **) 29. *Bergia:* perianthium 5partitum, patens;

*) vid. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 526.

**) vid. Syst. nat. p. 315. et comm. nostr. Vol. XVI. p. 106.

patens; petala 5, oblonga, longitudine calicis; filamenta 10, setacea, antherae subrotundae; styli quinque, breuissimi, stigmata simplicia; capsula simplex, subglobosa, mucronata; semina multa. 30. *Befaria:* perianthium 1phyllum, deorsum gibbum, 7fidum; petala 7, superne latiora; filamenta 14, alterna minora, antherae incumbenbentes; stylus persistens, stigma 7striatum. 31. *Vatica:* perianthium 1phyllum 5partitum; petala 5, elliptica; antherae 15, sessiles; germen conicum, stylus 5striatus, stigma obtusum. 32. *Bassia:* perianthium 4phyllum; corolla monopetala, campanulata; filamenta 16, 8 supra, 8 infra tubum; antherae lineares, sagittatae; stylus corolla duplo longior, stigma acutum; drupa lactescens, nuces 5. p. 555.
33. *Munchausia:* perianthium 1phyllum, turbinatum; petala 6, obouata, calyci inserta; filamenta numerosa, calyci inserta, antherae reniformes; germen ouatum, stylus declinatus, stigma obtusum; capsula sexlocularis. 34. *Trilix:* perianthium 3phyllum; petala 3, lanceolata, calyce minora; filamenta numerosa, receptaculo inserta, antherae didymae; germen pentagonum, stigma simplex; bacca 5locularis. 35. *Cariocar:* perianthium 5partitum, coloratum; petala 5, oualia; filamenta numerosa, receptaculo inserta, antherae oblongae; germen globosum, styli 4, pauciores, stigmata obtusa; drupa maxima; nuces 4. 36. *Lindernia:* (*Capraria gratioloides* Spec. 876.) perianthium 5partitum; corolla monopetala, ringens, labio superiore breuissimo, emarginato, inferiore trifido; filamenta quatuor, didyma 2 breuiora, adscendentia, antherae didymae; stigma emarginatum; capsula oualis, vnilocularis; semina numerosa. 37. *Premna:* perianthium 1phyllum, campanulatum, subbilobum; corolla monopetala, p. 153.

 tala,

tala, irregularis, tuboloſa, ore quadrifido, obtuſo; filamenta 4, erecta, 2 breuiora, (hinc *didynamia*) antherae ſubrotundae; germen ſubrotundum, ſtylus breuior, ſtigma bifidum; bacca 4locularis; ſemina ſolitaria, oſſea. 38. *Hyobanche:* perianthivm 7phyllum; corolla monopetala ringens, labio inferiore nullo; filamenta 4, didyma, 2 breuiora, antherae ouatae, dehiſcentes latere ſuperiori; germen ouatum, ſtylus apice incuruus, ſtigma incraſſatum, emarginatum; capſula bilocularis. 39. *Lerchea:* perianthium 1phyllum, tubuloſum, 5dentatum; corolla 1petala, infundibuliformis; antherae 5, ſeſſiles, monadelphae; germen ſubovatum, tubo obtuſo; ſtylus longitudine ſtaminum, ſtigmata 2, ſ. 3, obtuſiuſcula; capſula 3 vel
p. 556. 2 locularis. 40. *Gordonia:* (*Hypericum Laſianthus* Spec.) perianthium 5phyllum; petala 5, obovata, baſi vnita; filamenta multa, coalita in corpus obtuſum, antherae ouales, erectae; germen ouatum, ſtylus breuis, 5gonus, ſtigmata 5, acuta;
p. 156. capſula 5locularis; ſemina 2. 41. *Liparia:* perianthium 1phyllum, ſemiquinquefidum, lacinia infima longiſſima, petaloidea; corolla papilionacea, vexillum conduplicatum, lateribus reflexis, alae margine inferiore bilobae, carina baſi bipartita; filamenta diadelpha, ſimplex et 9fidum; germen breuiſſimum; legumen ouatum. 42. *Glabraria:* perianthium 1phyllum, tubuloſum, 5fidum; petala 5, lanceolata, nectarium, ſetae ſubulatae, germen cingentes; filamenta 30, ſenis ſenisque baſi connexis, (hinc *polyadelphia*) antherae reniformes; germen ſubgloboſum, ſtylus longitudine ſtaminum, ſtigma ſimplex; drupa vnilocularis. 43. *Eclipta:* calix communis polyphyllus, ſquamoſus; corolla compoſita radiata, radii feminea, diſci hermaphrodita, propria hermaphroditis

ditis 4fida; hermaphroditis filamenta 4, breuissima, anthera cylindrica; semina mutica, receptaculum paleaceum. 44. *Bellium:* calix communis foliolis cymbiformibus; corolla composita radiata, propria hermaphroditis quadrifida, femineis emarginata; filamenta 4, anthera cylindrica; germen turbinatum; semina turbinata, corona paleacea, 8phylla, rotundata; pappus aristis 8, simplicibus. 45. *Baltimora:* calix communis cylindricus; corolla composita radiata, propria hermaphroditis 5fida tomentosa, femineis trifida; filamenta 5, anthera cylindrica; femineis germen oblongum, stigmata 2, corolla longiora; semina femineis triquetra, apice gibba; receptaculum paleaceum. 46. *Hippia:* (*Tanacetum frutescens* Spec. 1183.) calix communis hemisphaericus; cor. compos. tubulosa, propria masculis 5fida, femineis obsoleta subtrifida; filamenta 5, anthera cylindrica; femineis germen marginatum, magnum, stylus bifidus; receptaculum nudum. 47. *Oedera:* (*Buphthalmum Capense* Spec. 1274. ad *Polygamiam segregatam* relatum) calix communis floribus maior, squarrosus, partialis flosculis aequalis; corollae partiales radiatae; propria disci hermaphrodita 5fida, feminea ligulata, longitudine calicis communis; filamenta 5, anthera cylindrica; germen oblongum, stigmata 2, filiformia; semina coronata paleis plurimis; receptaculum commune et partiale paleaceum. 48. *Salacia:* perianthium 1phyllum, 5partitum, breuissimum; petala 5, subrotunda, sessilia; antherae 3, didymae, insidentes germinis apici; germen subrotundum, calyce maius, stylus breuissimus, stigma simplex. 49. *Gluta:* perianthium 1phyllum, campanulatum, deciduum; petala 5, lanceolata, calice longiora, superne patentia, inferne agglutinata germini; filamenta 5, germini imposita, antherae versatiles; columnae ob-

 lon-

longae insidens germen obouatum. 50. *Littorella:* (*monoecia*, est *Plantago uniflora.* Spec. 167.) *masculi:* perianthium 4phyllum, erectum; corolla monopetala, 4partita; filamenta 4, longissima, antherae cordatae. *feminei*: corolla monopetala, conica, trifida; germen oblongum, stylus longissimus; nux vnilocularis, 51. *Clibadium*: (quod ad *monoeciam* refert, cum tamen ad *polygamiam* pertineat) calix communis imbricatus; corolla composita, corollulis tubulosis, infundibuliformibus, corollulae disci hermaphroditae, pedicellatae, radii femineae; filamenta hermaphroditis 5, antherae approximatae; hermaphroditis germen minimum, superum, stigma simplex, femineis germen inferum, stigma bipartitum, et drupa vmbilicata, semen vnum, compressum. 52. *Agyneia* (*monoecia*): *masculi:* perianthium 6 phyllum; corolla nulla; antherae 3. s. 4. monadelphae; *feminei* superiores, calix et corolla vt prioris; germen magnitudine calicis, subouatum, perforatum, apice foraminulo 6 crenato, stylus stigmaque nulla. 53. *Elegia*, (*dioceia*) *mas:* Spathae intra spathas, remotae, vniualues; spadix filiformis, articulatus, ad singula genicula amento laxo, flosculis pedicellatis, interstinctis bractea, flosculis longiore; perianthium proprium 6phyllum, paleaceum, corolla nulla; filamenta 3, breuissima, antherae incumbentes, perianthio maiores. *Femina*: spatha spadixque et corolla vti prioris, amentum racemo composito, perianthium proprium 6phyllum, valuulis interioribus petaloideis; germen oblongum, styli 3. 54. *Hermas* (*polygamia* est *Bupleurum villosum* Spec. 343.). *Hermaphroditae* vmbella terminalis, eiusque radius centralis tantum florifer, inuolucrum vniuersale polyphyllum, partiale subdiphyllum; petala 5, oblongo ouata, integra; filamenta 5, antherae steriles; germen inferum,

rum, compreſſum, corolla maius, ſtyli 2, fructus orbiculatus, ſemina 2. *Maſculae*, vmbellae laterales feriores, eiusdem plantae; partes, vti prioris, praeter filamenta, quae corollae ſunt longitudine, et antheras polliniferas, ouales. 55. *Spinifex*, *hermaphroditis maſculis*que floribus in eadem gluma calicis praedita eſt: quae eſt biualuis, valuulis rachi parallelis; corollae gluma biualuis, calice longior, nectarium valuulis 2; filamenta 3, antherae lineares; germen oblongum, ſtyli 2; ſpica diſticha. 56. *Maniſuris: hermaphroditis et maſculis* in eadem ſpica; calicis gluma biualuis, vniflora; corollae gluma 2valuis, calice minor; germen ouatum; maſculis gluma valuulis ſtriatis, filamenta 3. 57. *Cryſitrix: Hermaphroditae* calicis glumae biualues, plures, imbricatae, valuulis cartilagineis; corollae paleae numeroſiſſimae congeſtae in faſciculum, coloratae, perſiſtentes; filamenta ſolitaria, anthera linearis; germen oblongum, obtuſum; *Mas* in diſtincta planta, partibus ſimilibus, praeter germen, praeditus. 58. *Stilbe: Hermaphroditae* perianthium duplex, exterius triphyllum, interius 1phyllum; corolla monopetala infundibuliformis, 5partita; filamenta 4, antherae cordatae; germen ſuperum, ſtylus filiformis, ſtigma acutum. *Hermaphroditi* in diſtincto indiuiduo; partes eaedem.

Huic nouorum generum numero additi ſunt characteres 1. *Cycadis*, quam ad *Filices* refert, cum pollen ſit nudum, absque anthera; deſcriptione hac: *Mas:* amentum ſtrobiliforme, ſquamis ſpathulatis, coloratis; corolla deeſt; pollen inſperſum paginae ſuperiori ſquamarum amenti, ſeſſile, diſſiliens ad longitudinem: *Femina* in alia ſtirpe: ſpadix ſimpliciſſimus, anceps, acuminatus, corolla nulla, germina ſolitaria, p. 166.

ſpa-

ſpadicis angulis vltra medium immerſa; ſtylus cylindricus, ſtigma ſimplex; drupa oualis, nux lignea. 2. *Eriocauli*, quod ad *monoeciam* eſt relatum, filamentis 4, germine ſupero, ſtylo ſetaceo, bipartito, ſtigmatibus ſimplicibus, capſula dicocca; 3. *Illicii*, quod iam pertinet ad polyandriam polygyniam, perianthio 6phyllo, petalis 17. 4. *Napaeae*, quam ad *polygamiam dioeciam* refert; nos tamen in vna ſtirpe vidimus flores hermaphroditos et mares; 5. *Brabeii*, quod iam pertinet ad *polygamiam monoeciam*, ſuntque maſculis floribus, amentum, corolla infundibuliformis, 4fida, hermaphroditae character prius datus; atque 6. *Dalechampiae;* cui eſt inuolucrum commune duplex; maſculis vmbella pedunculata, ſimplex, inuolucellum diphyllum, perianthium proprium, 5phyllum, pedicellatum; femineis perianthium proprium, inferum, 11phyllum.

In obſeruationibus etiam, praeter genera dicta et ea, quae iam in Syſtematis editione duodecima ad alias claſſes vel ordines relata ſunt, ſequentia videmus mutata.

p. 331. *Fuchſia* ex tetrandria monogynia ad octandriam monogyniam.

Hamamelis ex tetrandria tetragynia ad polygamiam.

p. 377. *Laurus* ad dioeciam enneandriam.

p. 395. *Plinia* ex polyandria monogynia ad icoſandriam monogyniam referuntur.

p. 402. Inſuper *Rhodorae*, et *Microcos* (quae eſt ſpecies *Grewiae*) genera tota expungenda iubet.

His de generibus dictis nunc ad ſpecies accedamus. Hic primo mutationes cum ex mantiſſa, tum

tum ex obſeruationibus, omiſſis, quae iam in Syſtematis recenſione indicauimus *), referamus; deinde ex nouis praecipuas, nobis notatu dignas, ſeligamus. Igitur, praeter ſpecies, quibus iam noui generis iura dedit, ad alia genera multae relatae ſunt. Sic *Leucadendra piniſolium* (mant. 1. 36.) p. 187. *Serraria, cyanoides, hirtum, cucullatum, repens, cynaroides, Lepidocarpodendron, ſpecioſum* (mant. 1. 36.), *Hypophyllocarpodendron, argenteum*, ad *Proteae* genus, retentis nominibus triuialibus, relata ſunt, et *Leucadendron proteoides* dicitur *Protea purpurea.* **) Ex varietatibus *Proteae coniferae* tres ſunt ſpecies factae, diciturque var. β. *Protea conifera*, var. γ. *Protea pallens*, var. α. *Protea ſaligna.* Praeterea

Selago *dubia*	eſt	Eranthemum *anguſtatum.*	p. 171.
Ixia *hirſuta* (mant. 1. 27.)	–	Wachendorfia *paniculata.*	p. 320. 511.
Commelina *axillaris*	–	Tradeſcantia *caule ramoſo, floribus ſeſſilibus lateralibus.*	p. 321.
Aira *Indica*	–	Panicum *conglomeratum.*	p. 324.
Aira *coerulea*	–	Melica *coerulea.*	
Feſtuca *maritima*	–	Triticum *maritimum*; cum flores omnino ſpicati.	p. 325.
Galium *rotundifolium*	–	Aſperula *rotundifolia.*	p. 330.
Tomex *tomentoſa* ***)	–	Callicarpa *lanata.*	p. 331.

Sola-

*) vid. comm. noſtr. Vol. XVI. p. 304. ſeq.

**) Has ſpecies nominat Noſter; at p. 327. dicit *Proteae* genus omnino recipere debere *Leucadendra*, cum limites non dentur.

***) Delendum igitur totum hoc genus.

p. 335.	Lyſimachia *tenella*	eſt Anagallis *tenella*, cum filamenta villoſa, capſula circumciſſa.
p. 205.	Solanum *Guineenſe*	– Atropa *ſolanacea.*
p. 221.	Phyllanthus *epiphyllanthus*	– Xylophylla *latifolia.*
p. 211.	Craſſula *portulacaria*	– Claytonia *portulacaria* *)
p. 213.	Achyranthes *brachiata*	– Illecebrum *brachiatum.*
p. 344.	Achyranthes *ſanguinolenta*	– Illecebrum *ſanguinolentum.*
	Achyranthes *lanata*	– Illecebrum *lanatum.*
	Celoſia *lanata*	– Illecebrum, *caule herbaceo erecto, tomentoſo, foliolis alternis* **).
p. 346. et 215.	Periploca *tenuifolia*	– Ceropegia *tenuifolia.*
p. 349.	Gentiana *perfoliata*	– Chlorae *ſpecies.*
p. 350.	Tordylium *latifolium*	– Caucàlis *latifolia.*
p. 357.	Seſeli *pumilum*	– Pimpinella *pumila* ***).
	Mollugo *ſpergula*	– Pharnaceum *Mollugo.*
p. 358.	Amaryllis *Zeylanica*	– Crini *ſpecies.*
p. 368.	Aloe *Vuaria*	– Alethris *Vuaria.*
p. 388.	Cotyledon *ſpinoſa*	– Craſſula *ſpinoſa.*
	Silene *porrigens*	– Saponaria *porrigens.*

Euphor-

*) Floruit in horto Venetiis.

**) An haec et praecedens eaedem? deſcriptiones fere conueniunt, ſynonyma differunt; nomen triuiale poſteriori non datum.

***) Monet Noſter eſſe dioicam plantam, proximam *Pimpinellae glaucae*, aut diſtincti generis.

Euphorbia *viminalis*	eſt	Cynanchum *viminale.*	p. 392.
Satureia *Virginica*	–	Thymus *Virginicus.*	p. 409.
Cheiranthus *lacerus*	–	Heſpèris *lacera.*	p. 428.
Dolichos *trilobus*	–	Glycine *triloba.*	p. 442.
Trifolium *fruticans* *)	–	Pſoralea *bracteata.*	p. 264.
Lotus *proſtratus*	–	Ononis *proſtrata.*	p. 266.
Lotus *Mauritanicus*	–	Ononis *Mauritanica.*	
Hedyſarum *proſtratum*	–	Indigofera *enneaphylla.*	
Aſtragalus *biflorus* huius mant. 223	--	Crotalaria *biflora.*	p. 271. et 572.
Serratula *Babylonica*	–	Centaurea *Babylonica.*	p. 460.
Carlina *Atractylis*	–	Gorteria.	
Ageratum *altiſſimum*	–	Eupatorium **).	
Tanacetum *crithmifolium*	–	Athanaſia *critmif.*	
Gnaphalium *ſordidum*	–	Conyza *ſordida.*	
Aſter *polifolius*	–	Inula *coerulea.*	
Pectis *minuta*	–	Bellium minutum.	p. 285.
Verbeſina *pſeudacmella*	–	Spilanthus	p. 475.
Verbeſina *alba*	–	Eclipta *erecta.*	
Verbeſiina *proſtrata*	–	Eclipta *proſtrata.*	
Tetragonotheca *helianthoides*	–	Polymnia *tetragonotheca.*	
Gorteria *fruticoſa*	–	Atractylis *oppoſitifolia.*	p. 516.
Matricaria *Capenſis*	–	Cotula *radiata.*	
Cineraria *othonnites*	–	Othonna *fruteſcens.*	
Senecio *rigens*	–	Othonna *paruiflora.*	
Buphthalmum *ſpecioſiſſimum*	eſt	Silphium.	
Seriphium *corymbiferum*	eſt	Stoebe *gnaphaloides.*	p. 518.
Selago *ericoides*	–	Stilbe *ericoides.*	
Selago *pinaſtra*	–	Stilbe *pinaſtra.*	

Quaedam varietates tanquam ſpecies aſſumtae ſunt: vt

Oxalidis *hirtae* var. β. dicitur Oxalis *ſeſſifolia.*
Seriphii *fuſci* var. β. – Seriphium *gnaphaloides.*

Con-

*) Igitur *Ononis trifoliata* Syſt. nat. eadem planta.
**) vid. Hort. Vpſal. p. 254. n. 5.

Contra plures species vt varietates ad alias accesserunt, vt itaque sint excludendae. Ita ad *Sedum rubens* referuntur vt varietates 1. *Crassula rubens.* 2. *Crassula verticillaris* Syst. 3. p. 230. 3. *Sedum cylindricum* GERARDI: prov. 428. *Lobelia comosa* componitur ex *Lobelia triquetra* Mant. 120. et *comosa* Spec. 1323. Praeterea excluduntur, atque vt varietates referuntur

Horminum *Virginicum*	ad	Saluiam *lyratam.*
Agrostis *interrupta*	–	Agrostidem *Spicam venti.*
Pulmonaria *hirta*	ad	Hyoscyamum *physalodem.*
Campanula *alpina*	ad	C. *rhomboidalem.*
Erica *carnea*	–	E. *herbaceam.*
Erica *paruiflora*	–	E. *pubescentem.*
Saxifraga *Groenlandica*	–	S. *caespitosam.*
Arenaria *ciliata*	–	A. *multicaulem.*
Crataegus *viridis*	–	C. *coccineam.*
Teucrium *mucronatum*	–	T. *spinosum.*
Leonurus *Indicus*	–	Phlomidem *Zeylanicam.*
Hesperis *Sibirica*	–	H. *matronalem.*
Hesperis *dentata*	–	Sisymbrium *bursaefol.*
Astragalus *sulcatus*	–	A. *austriacum.*
Lactuca *virosa*	–	L. *scariolam.*
Bidens *pilosa*	–	B. *Chinensem.*
Athanasia *laeuigata*	–	A. *dentatam.*
Chrysanth. *montanum*	–	C. *Leucanthemum.*
Cotula *grandis*	–	Chrysanthemum *flosculosum.*
Anacyclus *Valentinus*	–	Anthemidem *Valentinam.*
Anthemis *leucantha*	–	Osmitem *camphoratam.*
Arctotis *angustifolia*	–	A. *radicantem* *)
Achillea *inodora*	–	Athanasiam *annuam.*

Clutia

*) Est species hic primum constituta, *caulibus repentibus, arachnoideo albis, foliis lyratis vtrinque bidentatis,* dicta.

Clutia *androgyna* ad Andrachnem *fruticosam.* p. 519.
Pteris *heterophylla* – Osmundam *crispam.* p. 505.
Polypodium *Lusitanium* – Trichomanem *Canariensem.*
Fucus *muscoides* – F. *aculeatum.*

Deinde quasdam plane excludendas iussit, atque nullibi eas refert, vt

Phyllis *Indica.* Caucalis *platycarpos.* Pimpinellae *Saxifragae* var. γ. δ. ε. Barreria *Capensis.* Fragaria *muricata.* Sida *rhombifolia* var. β. Serapias *longifolia*, cui substituatur *integra* Systematis.

De multis Ipse Ill. Auctor dubius est, nonnullasque arbitrio botanicorum committit. *Ilicem Dodonaeam* excludendam quidem affirmat, dubius tamen, an *Comocladiae* species. Praeterea *Symphytum tuberosum* vix ab *officinali* differre: *Primulam Vitalianam*, cum semina 5, esse forsan, Ill. HALLERO auctore, *Aretiae* speciem: *Solanum fuscatum* forte varietatem *Sol. Campechiensis*: *Ericas coccineam, curvifloram, tubifloram* simillimas, vt fere varietates: *Lapsanam Rhagadiolum* forte meram varietatem *Lapsanae stellatae*, sed constantem: *Artemisiam ambiguam* forte *Seriphii* speciem, ob pappum apice plumosum. *Vrticas piluliferam, Balearicam, Dodartii* fere esse varietates, constantes tamen.

p. 333. p. 335. p. 339. p. 373. p. 460. p. 465. p. 495.

Ex *Pinu Taeda* duas constituit species, alteram *foliis trinis longissimis.* MILL. dict. 14; alteram *foliis trinis, conis longioribus, squamis rigidioribus.* MILL. dict. 10. *Tanacetum suffruticosum* et *Cotulam tanacetifoliam*, quae in Systemate coniunxerat, iterum distinguit; vti etiam *Artemisiam minimam*, et *Ethuliam diuaricatam*, in mantissa priori coniunctas, diuersissimas dicit. *Xeranthemi cane-*

p. 496. p. 467.

ſcentis et *imbricati* deſcriptiones in Speciebus ita ſunt mutandae, vt caneſcentis pertineat ad imbricatam, huiusque ad illam. *Caſſine Peragua* Spec. p. 384. dicitur *Capenſis*, definiturque *foliis ſerratis petiolatis, ouatis, obtuſis, ramulis tetragonis*, ac ſynonyma omnia, ibi dicta, huc refert; aliaque deſcribitur ſub nomine *Peragua*, *foliis ſerratis, petiolatis, ellipticis, acutiuſculis, ramulis ancipitibus* (MILL. t. 83. f. 1.): etſi haec mutatio non aperte ab Ill. Auctore indicatur. Quasdam in Speciebus falſe definitas, hic, retentis prioribus nominibus, denuo definit: vt

p. 322. Panicum *alopecuroideum*, ſpica tereti, inuolucellis ſetaceis, faſciculatis, bifloris; pedunculis villoſis.

p. 205. Solanum *Bonarienſe*, caule inermi fruticoſo, foliis ouato oblongis, ſinuato repandis, ſcabris.

p. 349. Eryngium *alpinum*, foliis digitatis, laciniatis, ſuborbiculatis, capitulo oblongo polyphyllo, paleis ſetaceis, trifidis.

p. 274. Aſtragalus *Epiglottis*, cauleſcens procumbens, leguminibus capitatis, ſeſſilibus, cernuis, cordatis, mucronatis, replicatis, nudis; atque definitio prius data ad nouam *Hypoglotim* pertinet.

Nomina quaedam triuialia etiam mutauit. *Biſcutella didyma* dicitur *apula*; *Plinia pinnata* dicenda vel *crocea*, vel *pentapetala*. Cum duas *Saluias Aegyptiacae* nomine inſigniuerit, poſteriorem, in Mantiſſa 1. p. 26. dictam, *ſpinoſam* nunc nominat. *Napaea*, cum genus, ex mente Ill. Auctoris, ad *polygamiam dioeciam* pertineat, *hermaphrodita* iam *laeuis*, et *dioica*, *ſcabra* dicitur.

Haec ſufficiant de mutationibus dicta; paucas iam ex inſigni nouarum ſpecierum copia excerpamus:

mus. *Iusticia fastuosa, fruticosa foliis ellipticis, thyrsis terminalibus*, Arabiae felicis incola, recedit floris calyce laeui, magnitudineque grani tritici a congeneribus, ac si genere esset distincta. Ex *Schoeni*, *Cyperi*, et *Scirpi* speciebus, pluribus, a Cl. KOENIG ex Capite bonae spei missis notemus *Scirpum Hottentottum, culmo triquetro folioso, capitulo subgloboso, squamis lanceolatis, hirtis*. *Agrostidis Matrellae, floribus racemosis, calycum valuula exteriore incurua, carinae apice tantum dehiscente*, character fructificationis singularis, vt quasi proprii generis; calycis valuula exterior compressa, rigida, clausa, interior inclusa, filamenta breuia, antherae hastatae, germen lineare. Inter quatuor *Phylicae* species est *racemosa, foliis ouatis glabris, floribus simplicibus, paniculato racemosis*, cuius character singularis, vt videatur distincti generis. *Rhus succedanea, foliis pinnatis integerrimis, perennantibus, lucidis : petiolo integro aequali;* KAEMPF. amoen. t. 795. habitat in Iaponia : quae magnitudine foliorum, a *Rhoe Vernice*, cui affinis, praesertim diuersa est. *Oenothera longiflora, caulibus simplicibus pilosis, petalis distantibus, bilobis* : in agro Bonariense habitat, differens ab *Oenothera mollissima*, foliis latioribus, nec mollibus, caule non ramoso, a *paruiflora*, floribus maioribus. Ex viginti *Ericae* speciebus, quae plurimae Capitis bonae spei sunt incolae, a Cl. BERGIO communicatae, *melantherae*, mentionem iniiciamus, *antheris muticis mediocribus, corollis campanulatis patentibus, calyce colorato longioribus, foliis ternis patulis. Laurus Culilaban, foliis triplineruiis oppositis*, quae est *Cortex caryophylloides* RVMPH. amb. 2. t. 14. cuius, cum singulare sit, dari in *Lauri* genere folia opposita, disquisitionem Ill. Auctor commendat. *Fumaria lutea, siliquis teretibus, caulibus dif-*

p. 172. p. 182. p. 185. p. 209. p. 221. p. 228. p. 229. p. 258.

 fusis :

fuſis: angulis obtuſis, quae ſimillima *Capnoidi*, hu-
iusque ſynonyma BAVHINI, DALECAMPII, et
PLVKENETI in ſpeciebus excludantur, et ad *lu-*
p. 263. *team* referantur. *Aſpalathi* decem nouae Capen-
p. 268. ſes ſpecies conſtituuntur. *Lipariae* genus duae
certae conſtituunt ſpecies, *ſphaerica, floribus capi-
tatis, foliis lanceolatis, neruoſis, glabris*, quae ſtami-
ne decimo ſeparato characterem generis dedit; et
*graminifolia, floribus capitatis, foliis alternis linea-
ribus, acutis, ſeſſilibus, calycibus villoſis;* vtraeque
Capenſes. Quaeritque Noſter, an ad hoc genus,
ſtamine decimo ſeparato, ſpectent 1. *Borbonia
vmbellata.* 2. *Spartium Capenſe.* 3. *Borbonia to-
mentoſa;* 4. et alia, priori affinis, *ſericea* dicta.
p. 297. *Croton Benzoe, foliis linearibus, ſubrepandis, nudis:
venis rubris:* vnde *Benzoe* officinarum, neque a
Lauro Benzoe, vti vult COMMELINVS. Fructifica-
tionem quidem non vidit Noſter, ſed ex ſtatura
lacteſcentia, ramis, *Caſcarilla*, iudicat *Crotonis*
ſpeciem. Muſcos ex HVDSONIS Flora Anglica
p. 313. appoſuit. Addit *Ginkgo bilobam*, cuius arborem
viuam dedit GORDONIVS: fructificatio hactenus
praeter, quae habet KAEMPFERVS amoen. 811
t. 813. nondum innotuit.

III.

Syſtema mineralogicum, quo corpora mineralia in claſſes, ordines, genera et ſpecies, ſuis cum varietatibus diuiſa, deſcribuntur, atque obſeruationibus, experimentis et figuris aeneis illuſtrantur a IOHANNE GOTSCHALCK WALLERIO, equite ordin. Reg. Waſaei, chemiae, metallurg. et pharmaceut. profeſſ. Reg. ord. et emer. Vpſ. academ. imper. nat. curioſ. nec non R. R. academ. Stockh. et Vpſal. membr. Tomus I. In quo *Terrae* et *Lapides* deſcribuntur; cum indice quadruplici. Holmiae. Impenſis direct. Laurentii Saluii 1772. 8. Alph. 1. plagg. 6¼. tabb. aen. 1.

Etſi inſignis in rebus mineralogicis Ill. Auctoris doctrina, atque praeclarum in diſquirendis corporibus ſtudium, ſingularisque felicitas iudicii, adeo iam omnibus placuit, vt Eum mineralogorum principem facile quisque agnoſceret; Ipſe tamen, edito ſuo *regno minerali* *) non otioſus fuit ſpectator, ſed, quantum potuit, corpora mineralia non collegit ſolum diligentiſſime, verum acquiſita etiam rigoroſo ſubiecit examini, atque inſtituit plurima circa eadem experimenta, aliorumque praeſtantiſſimorum Auctorum ſcripta et obſeruata cum ſuis ſtudioſe comparauit. Ex quibus cum ſuis, tum alienis experimentis et obſeruationibus, enatum ſyſtema mineralogicum iam Lectoribus offeramus, quod plurimis certe numeris abſolutum, obſer-

*) Prodiit illud lingua Suecana ſub inſcriptione *Mineral Riket indelt och beſkrifvit*, af IOH. GOTSCH. WALLERIVS. *Stockh.* 1747. 8.

obſeruationibusque diues, non ſiccus mineralium index eſt habendum. Scripſit illud Latino ſermone, additis Suecicis, Gallicis, Germanicisque nominibus; inter quae tamen poſteriorum nonnulla, vix vbiuis recepta, Germanisque incognita, reperimus. Retinuit methodum, in Regno minerali receptam, nouisque multis ordinibus, generibus, ſpeciebus, varietatibusque receptis. Characteres et ab habitu in igne, et ab indole in acidis mineralibus, et a ſignis extrinſecis deſumit *). Nomina plerumque, prius data, retinuit, diligentiſſimeque, quod prae omnibus laudem meretur, in extricandis aliorum nominibus, praeſertim Ill. LINNAEI et CRONSTAEDTII fuit occupatus: a quorum ſi opinione receſſerit, modeſtia laudabili rationes ſuas addit: figuras lapidum, ſalium, et ex petrificatis figuratisque eorum corporum, quorum icones nondum vidit expreſſas, appoſuit, aliorumque icones ſuis locis indicauit. Breuitatis ſtudioſi nos diuiſionem Ill. Auctoris, generum nomina et characteres ſpecificos, ſpecies nouas, vel quas ad alia genera reduxit, recenſeamus, ſeligamusque ex obſeruationibus notatu digniores.

p. 1. Mineralia creſcere ſine vita, ſine ſucco in vaſis circulante; atque naſci quatuor modis exiſtimat Noſter, *concretione*, ſi particulae terreſtres glutine compinguntur, *coagulatione*, ſi ſolutae particulae conſolidatione ſimultanea condenſantur, *cryſtalliſatione*, ac *petrificatione*. Diuidit poſtea omnia mineralia, quoad originem et figuram in *naturalia*, et *peregrina*; ex indole vero priora in *Terras*, *Lapides*, ſalia, ſulphura et metalla, quae vno *Minerae* nomine comprehendit; peregrina autem

*) cf. EIVSD. lucubrationes academicae. Spec. I. comm. noſtr. Vol. XVI. p. 225.

autem dicit *Concreta:* quatuor hinc claſſes conſti-
tutae.

Terras minerales in quatuor iterum partitur
ordines, in *macras*, *pingues*, *minerales* ac *duras.*
Ad macras, quas etiam calcareas dici poſſe conce-
dit, haec refert genera: 1. *Humus:* conſtat particu- p. 13.
lis ſcabris, inaequalibus, minus duris, cum acidis
efferueſcit, inflammabili praedita eſt, igne fuſo-
rio in vitrum abit, ac vegetabilis vel animalis cor-
poris veſtigia exhibet. 2. *Creta:* farinaceis, ſic- p. 25.
cis, inquinantibus conſtat particulis, cum acidis
feruet, in igne calcem praebet, per ſe non fuſibi-
lis, aquam ſorbens. 3. *Terra gypſea:* cu- p. 34.
ius vnam tantum ſpeciem, *farina foſſilis* dictam
affert, dicitur mollis, farinacea, particulis nitidis
praedita, cum acidis non efferueſcere; ſolui tamen
ad partem: in igne vſta friabilis, facile, ſale ad-
mixto, finditur. 4. *Terra Manganenſis*, vel *magne-* p. 36.
ſiae: eſt attactu arida, ſicca; non efferueſcit cum
acidis, ſoluitur tamen ab iis; cum aqua mixta pul-
uerulenta manet, funditur in ſcoriam nigram, ad-
dito borace in vitrum rubrum vel violaceum.

Secundum ordinem conſtituunt *Terrae tenaces* p. 38.
vel *pingues*, in eo conuenientes, quod conſtent
particulis ſubtiliſſimis, compactis et tenacibus, ac
glabrae ſint, politae niteant, aquas reſorbeant, re-
tineant, et ductiles fiant, in igne indurentur, vel
fundantur, in ſcorias ſ. vitrum. Earum genera
ſunt 5. *Argilla:* quae acidis mineralibus non
mouetur; ſoluitur tamen ab acido vitriolico ad
partem. 6. *Marga:* eſt terra compoſita ab argil- p. 68.
la et calcarea terra, plus minus lubrica, in aquam
proiecta, bullulas excitat, deinde finditur diſſolui-
turque, in aëre fatiſcit, rudis cum acidis efferue-
ſcit, igne induratur, fortiori finditur.

p. 79. *Terrae minerales*, vel *ochrae* tertio ordine complectuntur, quas vel mixtas, vel metallicas praecipitatas assumit. Ceterum eas hic breuiter tantum indicat, sub classe tertia *Minerarum* vberius descripturus.

p. 84. Quartus ordo sistit *Terras duras* medias inter terreas lapideasque, quae vel plane non, vel firmissime cohaerent, asperae sunt, aquam parum absorbent, et cum calce mixtae indurantur. Monet Noster, hunc ordinem, cum ex facie externa, tum ob duritiem diuidi potuisse; sed cum a recepta diuisione nollet recedere, genera ita distinxit, vt vel vno, vel binis possent comprehendi ordini-
p. 85. bus. Sunt vero ea: 7. *Glarea*: facie terrestris, arenaceis, terreis, et argillaceis particulis mixta, aqua tarde emollitur, posteaque in glebas mutatur: aere indurescit, admixta calce in caementum durum concrescit. 8. *Tripela:* est terra macra, sicca, subtilioribus durisque particulis constans, aspera, sapore cretaceo, aquam sugens, quae ab acidis mineralibus non mouetur; in igne vero indurescit, colore mutatur, fortissimo igne
p. 95. crusta vitrea obducitur. 9. *Caementum*: ita nominat terram, particulis puluerulentis, durisque compositam, quae aquas attrahat, et calce consolidatur, acidis non mouetur, fusorio igne in vitrum opalinum funditur, et in locis, montibus igniuomis vicinis, reperitur. 10. *Arena:* quae caret cohaesione, aspera est, dura, ac sicca, aqua neque emollitur, nec soluitur; grauior tamen redditur: cum calce mixta, aqua accedente indurescit.

p. 115. Lapides Noster in quinque dispescit ordines, *calcareos*, *vitrescentes*, *fusibiles*, *apyros* ac *saxa*.
p. 117. *Calcarei*, sunt lapides minus duri, ab acidis mineralibus soluendi, qui in igne per se non funduntur,

tur, ſed in poroſam conſiſtentiam, vel puluerem abeunt, vel in fruſtula diſſiliunt; cum borace vero, vel, admixta argilla, omnes funduntur. Huc ſequentia refert genera. 11. *Calcareum:* qui conſtet particulis incerta figura, facie terreſtri, cum ſale ammoniaco praebeat calcinatus, ſub tritura, ſpiritum volatilem vrinoſum: diuiditurque iterum in duo genera inferiora, *Calcareum rudem*, qui polituram non admittat, et *Marmor*, colore eminentiore praeditum, politura ſplendens. 12. *Spatum:* cuius differentia a calcareo conſiſtit in particulis cubicis, vel rhomboidalibus, facie nitida, ſtructura lamellari, difficiliori calcinatione, et grauitate ſpecifica maiori. 13. *Gypſum:* lapis figura vel rhomboidali et globoſa mixtis, vel rhomboidali lamellari, aut fibroſa, qui in fruſtula abeat indeterminatae figurae, vel lamellas, vel fibras; duritie inter lapides fere minima gaudeat, aere facillime deſtruatur, atque ſit ſolubilis; igne leniori vſtum, aqua admixta, odorem ingratum ſpargat, igne fuſorio in vitrum flauo viride mutetur, ac cum acidis mineralibus non efferueſcat. 14. *Fluorem mineralem:* qui faciem offerat lapidum vitreſcibilium, fractura abeat in figuram incertam, calcareis gypſoque durior ſit; non tamen ad chalybem ſcintillet; leniori igne phoſphoreſcat, calcinatorio decrepitet, fuſorio fundatur, difficulter quidem, in vitrum gypſoſum; non moueatur ab acidis mineralibus, ſub coctura ſoluatur ab iis, atque alcalino ſale praecipitetur terra ſoluta alba, ac grauitate gaudeat magna.

p. 118.
p. 136.
p. 153.
p. 171.

Lapides *vitreſcentes*, ſecundum ordinem conſtituentes, ſunt vitrea facie, duriſſimi, quorum puluis, cum aqua mixtus, poſteaque ſiccatus in maſſam coit fere lapideam; cum acidis mineralibus non efferueſcunt, non funduntur, niſi admixtis p. 184.

p. 186. aut ſalibus alcalinis fixis, aut borace. Genera eo-
rum ſunt haec: 15. *Cos:* particulis conſtat gla-
reoſis, vel arenoſis, vel vtrisque (ideoque, vt no-
bis videtur, eſſet ad lapides mixtos, vel ſaxa refe-
renda,) plerumque fracta reperitur, duritie eſt di-
verſa praedita, recenter fracta mollior, aere
indureſcens: in igne calcinatorio in arenam
abit, in fuſorio interdum funditur, cum aci-
p. 204. dis non mouetur. 16. *Spatum ſcintillans:* eſt
compoſitum particulis cubicis, vel rhomboidali-
bus, duritie ad chalybem ſcintillante praeditum;
maiori quam *Fluor mineralis*, minori, quam
Quarzum; cito phosphoreſcit, in aere non muta-
tur, in igne fit fragilius, in fuſorio cito in maſ-
ſam compingitur, facile cum ſalibus alcalinis fixis,
calce, et argilla in vitrum funditur, non mouetur
p. 209. acidis mineralibus. *) 17. *Quarzum:* quod fra-
ctum apparet nitidum, ac ſi granulis conſtet col-
liquatis, interdum ſuſcipit figuram ſexangularem
cum hexaedro apice: diſſilit in fruſtula incertae
figurae, acutangula: duritie eximia, limae tamen
duriori cedit, polituramque admittit: in aere eſt
immutabile, vt et in igne calcinatorio non fit le-
uius, fragilius vero et colore mutatum: in fuſo-
rio cum calce vel fluore minerali funditur, acidis
immutabile. Diuiditur iterum et in *Quarzum rude*,
et *pellucidum cryſtalliſatum*, vel *cryſtallum montanam.*
p. 230. 18. *Gemmae:* Lapides facie ſplendente, particu-
lis figurae determinatae, ſtructura intrinſeca lamel-
lares, duritie omnes reliquos ſuperant, atque at-
tritu, non igne, fiunt electrici; calcinatorio igne
non mutandi, fuſorio, non, niſi borace vel ſalibus
alca-

*) Primo nunc hoc genus conſtituit, quod in *Minera-logia* ad Spatum retulit.

alcalinis additis, funduntur. *) 19. *Granati:* conftant particulis inuifibilibus, facie vitrea nitent, figura faepius determinata; ftructura intrinfeca vel *Quarzo* fimiles, vel lamellati; duritie ad chalybem fcintillant, lima rafibiles; calcinatione dilutiores fiunt, et pondere minuuntur; fortiori vero igne funduntur, cum acidis mineralibus non mo- p. 249.
ventur; grauitate fpecifica gemmis maiori praediti, paffim in venis montium reperiuntur. 20. *Silices, Petrofilices, Achati:* coniungit hos tres lapi- p. 257.
des vno genere, cum conueniant particulis inuifibilibus, fuperficie laeui, ftructura intrinfeca fint maxime folidi, fractura abeant in fruftula conuexa; duritie eadem cum *Cryftallo montana* fint praediti, phofphorefcant, calcinatione albefcant et findantur; non, nifi additis falibus, fundantur *Silices*, opacos, femipellucidos, eos hic folum intelligit, qui in folitariis glebulis fint nati. *Petrofilices* textura rudiores, molliores, non polituram admittunt. *Achati* femipellucidi, duri, fplendent, fufcipiuntque polituram. **) 21. *Iafpis:* dif- p. 296.
fert a priori genere facie terreftri, fractura inordinata, duritie inter *Petrofilicem* et *Achatem* media; poftea, quod non phofphorefcat, aere mutetur, calcinatione non diffringatur, nec colorem amittat, ac, falibus additis, fundatur: ab acidis mineralibus, non moueatur, cum *Quarzo* aequali gaudeat grauitate.

Ordine tertio, quem primum hic conftituit, p. 307.
Lapides fufibiles recenfentur, qui, cum textura fint molli-

*) In *Mineralogia* genus *Cryftalli* conftitutum eft, quod comprehendit *Quarzum pellucidum* et *Gemmas*, ad quas et *Granati* fuerunt relati.

**) Hoc genus in priori editione erat diuifum, et *Petrofilices* ad *Iafpidem* relati.

molliori, lima radi poſſunt, faciliusque in puluerem
conteri, cum acidis mineralibus non efferueſcunt;
ſoluuntur vero ab iis; in igne non, niſi fuſione,
mutantur. Ex his proprietatibus Noſter huc re-
p. 309. fert lapides ſequentes. 22. *Zeoliticos* et *Baſalti-
cos:* qui textura *Petroſilici* non ſunt diſſimiles, in
fragmenta indeterminata diſſiliunt; interdum vero
columnarem truncatam lateribus irregularibus ſu-
ſcipiunt: duritie, inter calcareos et vitreſcentes
media, ad chalybem non ſcintillant: calcinatio-
p. 310. ne finduntur expanduntur que. *Zeolitem* vi-
trea facie, facili acidis ſolutione, in puncto fu-
ſionis phoſphoreſcentem, particulis metallicis
non immixtum, vagum, diſtinguit a *Baſalte*,
p. 317. qui colore viridi, aut nigro, ferro ſemper par-
ticipat, in venis montium reperitur, difficilius
funditur, nec phoſphoreſcit, et ab aqua forti ad
p. 326. partem tantum ſoluitur. 23. *Manganenſes* vel *Ma-
gneſiam:* differunt hi lapides facie, metallicis ſi-
mili, ſtriis nitentibus, inquinantibus compoſiti,
digitis frangi poſſunt; interdum radiatam, rhom-
boidalem, vel cubicam aſſumunt figuram, et calci-
p. 335. natione pondere minuuntur. 24. *Fisſiles* vel *Schi-
ſtos:* ſtructura ſunt lamellari, fractae transuerſim
lamellae indeterminatam accipiunt figuram, duritie
diuerſa, in aere vel citius, vel tardius deſtruuntur:
calcinatione decrepitant, diſſiliuntque in fruſtula
p. 351. ſquamoſa, odorem varium ſpargentes. 25. *Mar-
gaceos* vel *Margodes:* facie argillacea, aut calcarea,
molles, in aere facile deſtruuntur, calcinatione
indureſcunt, cum acidis mineralibus efferueſcunt.
p. 355. Sunt igitur margacea terra indurata. 26. *Corne-
os:* hi conſtant particulis minimis, facie terreſtri,
ſtructura ſolida, fractura plerumque abeunt in
fragmenta indeterminata, chalybe raſibiles, ri-
mam a raſura, ſuſcipiunt cineream, calcinatione
indu-

indurantur, in venis reperiuntur, vel proprios con-
ſtituunt montes.

Ordo quartus *Lapides apyros* recenſet. Sunt p. 365.
molles, et lubrici, cum acidis mineralibus non ef-
ferueſcunt, plerumque, non, niſi additis ſalibus,
vel aliis fuſionem iuuantibus, funduntur. 27. *La-* p. 367.
pides micacei : compoſiti lamellis flexilibus, pellu-
cidis, nitentibus, in aere colore mutantur, ſub
calcinatione fragiles fiunt, et colorem album aut
flauum induunt, fortiori fuſorio igne ſoli fun-
duntur. Hos in *Micam*, et *Talcum* diuidit. 28.
L. *ſteatitici :* ſunt praediti particulis minimis ar- p. 379.
gillaceis, conſiſtentia ſolidi, in aere indureſcunt,
aquam attrahunt, ea tamen non emolliuntur, cal-
cinatione indurantur, per ſe non funduntur. 29.
Aſbeſtus et *Amiantus :* qui ſunt ſtructura vel fi- p. 391.
broſa, vel lamellari, calcinatione albeſcunt, ſub
ſpeculo cauſtico funduntur; reliqua ſigna, quibus-
dam ſpeciebus propria, ad earum definitionem
pertinent: ceterum hoc genus prius diſtinxerat.

Vltimo ſ. quinto ordine *Saxa*, lapides ex pri- p. 404.
oribus mixti conſiderantur; quos, ad minores va-
rietates non attendens, Noſter in duo diuidit ge-
nera, in 30. *Saxa mixta:* quae a diuerſis lapidum p. 405.
ſpeciebus ita ſunt compoſiti, quaſi in ſtatu liqui-
do commixti eſſent, et poſtea ſolidi facti. Haec
in quinque inferiora diuidit genera a) *Grani-
tas:* ſaxa dura, granularia, ſolida, ad chalybem
ſcintillantia, non fiſſilia, vix in ſtratis reperiunda.
b) *Saxa fornacum* et *molaria*, in eo tantum a priori-
bus diuerſa, quod ſint fiſſilia atque in ſtratis, et venis
recumbant. c) *Porphyrea*, non fiſſilia, nec granu-
laria. d) *Cornea* molliora, fiſſilia, facie terrea,
metallifera. e) *Venoſa* et *glanduloſa*. 31. et *Sa-* p. 426.
xa aggregata vel *petroſa:* quae ab aliorum lapi-
dum, aut ſaxorum fruſtulis, mediante alia mate-

ria,

ria, inter ſe, vel cum arena, vel aliis lapidibus concreuerunt.

Omnium generum, ab Ill. Auctore conſtitutorum, maluimus characteres tradere, quam hinc inde quaedam delibare; nunc vero in ſpecierum recenſione paucis eas excerpamus, in quibus nunc primo vel a priori in regno mineralogico denominatione, vel a LINNAEO aut CRONSTAEDTIO recedit. Primo eas indicemus, quas prius, vt ſpecies, nunc tanquam varietates ad alias refert. Ita

Creta *Bathenſis* et *Guhr* } vt varietates pertinent ad C. *calcem natiuam*.

Creta *Cimolia purpureſcens* et *viridis* } conſtituunt Cretam *coloratam*.

Gypſum *Phoſphorus Bononienſis* eſt varietas Gypſi *ſpatoſi*.

Cryſtallus *Pſeudo Rubinus*, *P. Saphirus*, *P. Topacius*, *P. Smaragdus*, *obſcura*, *rubro fuſca*, *fuſca* } conſtituunt Cryſtallum *coloratam*.

Amethyſtus	eſt varietas	*Saphiri.*
Hyacinthus	—	*Topazii.*
Beryllus	—	*Smaragdi.*
Iaſpis *viridis*	—	Iaſpidis *unicoloris.*
Amiantus *Caro montana*	—	Amianti *alutae montanae.*

Ex varietatibus contra videmus quasdam ſpe-
p. 86. cies conſtitutas, vt *Glarea fuſoria*, quae fuerat va-
p. 278. rietas *ſterilis*, definitur *particulis ſubtiliſſimis, durior, aequabilis*; *Achates ſardonix*, prius varietas *Ony-*

Onychis, dicitur *ſemipellucida*, *nebuloſa*, *ſtratis*, *venis vel maculis donata rubentibus aut nigreſcentibus.* Sic quoque *Achates Pſeudopalus* ex varietate *Opali* efficitur, *plus minus opaca*, *colores*, *vel lucem diverſimode reflectens;* *Zinci pſeudogalenae* varietates 2. et 3. conſtituunt *Corneum ſpatoſum*, *facie ſtriata;* vt alias omittamus.

Praeterea multas ad alia genera reduxit, ſic

fuit	et	nunc eſt	
Marga *Porcellana*	—	Argilla *Porcellana.*	p. 53.
Glarea *Argilloſa*	—	Argilla *glareoſa.*	p. 56.
Glarea *Tripela*	—	Tripela *ſolida.*	p. 101.
Spatum *ſolidum*	—	Fluor mineralis *ſolidus.*	p. 171.
Spatum *durum*	—	Spatum ſcintillans *pyrimachum.*	p. 205.
Quarzum *granaticum*	—	Granatus *rudis.*	p. 250.
Cryſtallus *granatus*	—	Granatus *Gemma granatica.*	p. 253.
Quarzum *molare*	—	Petroſilex *molaris.*	p. 270.
Gypſum *Lapis Nephriticus*	—	Iaſpis *L. Nephriticus* *).	p. 302.
Iaſpis *Lapis Lazuli*	—	Zeolithes *Lapis Lazuli.*	p. 312.
Corneus *cryſtalliſatus*	—	Baſaltes *cryſtalliſatus.*	p. 319.
Ferrum *Magneſia*	—	Magneſia *fuliginoſa.*	p. 328.
Ferrum *Spuma Lupi*	—	Magneſia *Spuma Lupi.*	p. 330.
Amiantus *Linum montanum*	—	Asbeſtus *Amiantus.*	p. 393.
Iaſpis *Porphyr*	—	Saxum *Porphyr.*	p. 414.

Nouae ſpecies, quae in priori editione non reperiuntur, hae ſunt notabiliores. *Argilla fiſſilis*, *vitreſcens*, colore differens ab *Argilla vulgari* ſolis fiſſuris

*) Monet Noſter, hunc lapidem probe eſſe diſcernendum a ſpurio, *Lapide Nephritico Toeplizenſi*, qui ad Steatiticos lapides pertineat, et a multis mineralogis pro vero ſit habitus: differt enim hic a vero, grauitate et duritie minori.

p. 45. fiſſuris differens; et *Argilla granularis*, etiam *vi-*
treſcens, colore griſeo flaueſcente, inſperſis gra-
nulis albo quarzoſis praedita, ſub coctione aqua
tandem emollitur, diſſoluitur, ſuamque prodit
naturam, in Peru inuenienda: cuius forma gra-
nularis, vtrum gyratorio aquarum motu naturali-
ter; an vero arte producatur, ignorari dicit Ill.
Auctor: illud conſtare, argillam a Peruuianis lauari,
p. 57. vt aurum obtineatur. *Argilla mineralis*, *vitreſcens*,
metallicis particulis mixta, quae eſt *Argilla ferrea*
CRONSTAEDTII; huc etiam refertur *Terra mira-*
p. 88. *culoſa* Saxoniae. Ad *Glaream* refertur LINNAEI
Humus Schiſtoſa.

p. 227. *Calcareus figuratus*, vel *filamentoſus*, a *Gypſo ſtria-*
to diſtinguendus; vel *fibroſus denſus*; vel *globularis*,
cuius figurae cauſſa Noſtrum latet. Omnes hae
p. 134. varietates nitore ſpataceo carent. Ad *Marmora*
etiam refert *Lapides Megaricos* Auctorum, quos
dicit *Marmor teſtaceum*, *petrefactis teſtaceis com-*
poſitum: quod ſola ſoliditate a *Calcareo teſtaceo* dif-
p. 156. fert. *Gypſum aequabile, particulis minimis, indiſtinctis,*
facie terrea, quod LINNAEO eſt *Gypſum argilloſum*.
Nominat Ill. Auctor *Marmor metallicum* CRON-
STAEDTII, vel *Spatum graue* aliorum, *Gypſum*
p. 161. *ſpatoſum*, irregulare, grauiſſimum: illudque nihil
p. 190. metallici continere aſſerit; Inter *Cotis* ſpecies eſt
etiam *glareoſa*, *particulis impalpabilibus*, *mollis*, cu-
ius varietas *corroſa* notanda videtur, quae maculis
vel flauis, vel atrofuſcis praedita eſt, quas ab ali-
qua materia liquida, olim in ipſa glarea incluſa,
poſtea ad partem deſtructa, pendere Noſter exi-
ſtimat. Ad *Silices* refert *Aegyptiacum*, *variegatum*
venis concentricis, *nitentem*, *durum*, quem CRON-
STAEDTIVS *Achatem* dixerat: et *ſtriatum*, colo-
re albeſcente; intrinſeca ſtructura *Gypſo ſtriato*
omnino

omnino ſimilem, ſed duriorem, quem alii ad petrificata referunt.

Monuimus iam, fuſibiles lapides ab Ill. Auctore hic primo eſſe aſſumtos: nunc tantum addere liceat, plures in hoc ordine reperiri, quos in Suecia frequentiores reperiundos, adeoque multis incognitos eſſe Noſter ait; nos tamen, cum plures a LINNAEO et CRONSTAEDTIO indicati ſint, repetitioni nominum non immorabimur. Ad *Steatitem* refert *argillam lapideam*, quam quidem non eſſe, niſi argillam in lapideam naturam mutatam, ipſe Noſter dicit; hanc tamen ob cauſſam hic eſſe conſiderandam. p. 380.

Accedimus denique ad obſeruationes, cum chemicas, tum phyſicas, copioſiſſimas, lectuque digniſſimas huic vtiliſſimo libro vbique inſperſas: ex quibus paucas tantum referamus. *Humus Atramentum ſciſſile*, a plane deſtructo fiſſili lapide bituminoſo orta videtur. p. 19. *Turfae* pingue, praeter vegetabile oleoſum, aut aliunde venit, aut ab aquis ſtagnantibus putreſcentibusque, accedente ſalino, eſt productum. p. 23. *Creta tophacea* a lapide calcareo probabiliter orta eſt. p. 26. Generatim terrae calcareae ſpiritu nitri fortius efferueſcunt, meliusque ſoluuntur, quam oleo vitrioli: cum acidis vegetabilibus cryſtalliſantur in figuram ramoſam, vegetantem: eaedemque primogeniae et marinae Noſtro, cum HENKELIO videntur. p. 32. *Argilla Smectis* multum conuenit cum *cruſtacea*, vtraeque cum marga; differunt tamen duritie maiori, et, quod, aqua ſolutae, non in paſtam vel lamellas, ſed puluerem dehiſcant. Praeſtantia huius terrae optime ex diſquiſitione eius naturae definitur, quae in ſubtilitate, ſiccitate, fragilitate, ac puritate particularum ponenda: in vſu igitur ad haec reſpi- p. 48.

 cien-

p. 50. ciendum. *Boli*, quae vulgo dicuntur, non eae ſunt, cum aliae ad *cretas*, aliae ad *Argillas apyras*, aliae ad *minerales* pertineant: ad *Bolos* enim requiritur argilla ſubtiliſſima, aquam abſorbens, nitens, in ore liqueſcens, aqua in partes minores diſſoluenda, minus tenax, ſub exſiccatione non
p. 60. findenda, peregrinaque materia carens. *Argillae mineralis* varietas *vmbra* differt ab *Humo vmbra*, principiis conſtitutiuis, grauitate, indole in igne,
p. 62. et odore aſphaltico. In genere de *Argilla* notat: omnem igne calcinatorio fieri phoſphoreſcentem: inflammabile, etſi ei inſit, non tamen inde poſſe ſeparari, multoque minus glutinoſae materiei praeſentiam oſtendi; ſed tenacitatem pendere ab aquae et particularum argillacearum mutua attra-
p. 66. ctione: inde quoque earundem eſſe deriuandam indurabilitatem: eſſe eam partim ſedimentum aquoſum, partim vt terram primogeniam ſecundam conſiderandam.

p. 77. *Margam* vegetationem promouere aſſerit, vel ſua fateſcentia in aere, cum tenacem agrum ſubtiliorem reddant, praeſertim *arenacea* et *cretacea*; vel tenacitate, combinando terram arenaceam et glareoſam, vt *argillacea*; vel alcalina indole, in agro, acidis abundante, maxime *cretacea*; vel, ſi humidum attrahant, retineantque, quorſum referendae *argillacea* indurata, ac *tophacea*; vel cum pingue ſoluant, illudque cum aqua reddant miſcibile. Poſtéa concedit, aliquas margae ſpecies ortas eſſe a deſtructis conchyliis; alias vero iudicat natas a calcareo, lapide deſtructo: hinc margarum terra non eſt primogenia; eas tamen olim fluidas fuiſſe vero non eſt diſſimile.

p. 88. *Glareae* diſquiſitio chemica additur, et duplex de eius origine ſententia probabilis cenſetur: vel enim eſt puluis, a deſtructis lapidibus, aut arena

rema-

remanens, vel, quod Noſtro placet, orta eſt ex *Argillis ſoluta* et *granulata* induratis. Ex experimentis colligit, *Tripelam* conſtare terra inſolubili, vitrificabili, et martiali: ortamque putat e glarea, per aquam lota, et in maſſa indurata. *Caementum* et *terram puteolanam* et *Tarras* *) habentur a Noſtro, glarea, igne exuſta, ac calcinata, a ſulphure et acidis penetrata, et ſic in martialem indolem mutata: earumque vſus in murorum exſtructione, aquarumque coarctatione cernitur. Ex diuerſis de origine arenae hypotheſibus Ill. Auctor eam eligit, qua ea in initio creata dicitur; hodie tamen quoque generari a gelatinoſa materie, in aquis generata, ſucceſſiue in granula diuiſa, tandemque indurata.

p. 93.
p. 98.
p. 105.

Marmorum durities eſt diuerſa, colores ipſi lapidi ſunt immixti, atque a bituminoſis particulis, vaporibus ſulphureis, ſalinis ac mineralibus maxime pendent. Cauſſa, quod *Cryſtallus Islandica* obiecta duplicet, in eo ponitur, quod ipſe lapis ſubtiliſſima et inſenſibili fiſſura ſit diuiſus; ita tamen, vt in vna maſſa adhuc cohaereat: hinc duplex refractio per duplicem ſuperficiem oriatur neceſſe eſt. *Spati lapidis ſuilli* odor foetidus pendet a bituminoſa materie, cum volatili ſale combinata. Leuitatem, quam calx ſub calcinatione accipit, non aquae, neque aeris ſoli ſeceſſui tribuit; ſed, praecipuam cauſſam latere affirmat in materie maxime volatili, leuiſſima, inflammabili: ideoque videmus, Ill. Auctorem fere cum MEIERO **) ſentire: cum praeterea ſalinum acidum ſub cryſtalliſatione, ex coniunctis vaporibus aquoſis cum inflammabili materie oriri dicat. Originem mon-

p. 134.
p. 140.
p. 147.

*) cf. tractatio Cl. QVIST in act. Stockholm. an. 1770. p. 49. comm. noſtr. ſupra. p. 392.

**) vid. comm. noſtr. Vol. XII. p. 468.

montium calcareorum, deducit a terra calcarea: *Spatum*que ab eadem terra, aquis ſoluta, cui quidpiam acidi vitriolici accedat, ortum aſſumit.

p. 154. *Gypſum Alabaſtrum*, cum et interdum cum acidis efferueſcat, difficile a marmore diſtinguitur, niſi mollitie maiori, particularum minimarum nitore, grauitateque minore: *Gypſum aequabile* et *arenarium*, frequentiſſime ad praeparationem gypſi adhibita, eo facilius calcinantur, quo ſubtilioribus conſtant particulis. *Gypſi ſpatoſi* varietas, *lapis Bononienſis* dicta, phoſphoreſcit *): *Gy-*
p. 165. *pſum Lapis hepaticus* a *Spato lapide ſuilli* in eo differt, quod cum acidis non efferueſcat; compoſitum Noſtro videtur e terra calcarea cum ſulphurea et bituminoſa inter ſe mixtis.

p. 179. *Fluorem mineralem* compoſitum eſſe e terra calcarea, atque acido ſulphureo, ac conſtituere *naturale hepar calcis*, Ill. Auctor coniicit: putatque omnem lapidum phoſphoreſcentiam eſſe triplicem, aliam, quae pendeat ſolum a lumine mutuato et retento, vt in gemmis; aliam a propria materia, in motum excitata et lucente, quae ſit ſulphurea ſubtiliſſima aut acida materies; aliam a producto ſulphureo, quod oriatur a materia adiecta inflammabili, cum acido, prius praeſente, combinata. Quicquid ſit, vbicunque adſit phoſphoreſcentia, ibi adeſſe materiam electricam ſ. acidum, quod Noſtro idem fere cum materie phlogiſtica eſſe ſupra diximus. Quam ſententiam confirmatam vidit experimentis Cl. SCHEELE **).

p. 189. Maculae in *Cote glareoſa corroſa*, aliisque arenaceis lapidibus, deriuantur a vapore minerali, lapidem

*) vid. de phoſphoreſcentia Gypſi ſpatoſi Cl. MARGGRAFF *in Mém. de Berl.* 1750. it. comm. noſtr. Vol. II. p. 433.

**) vid. Acta Holm. an. 1771.

lapidem penetrante; foueae, a materia liquida, olim in glarea inclusa, postea ad partem destructa. *Cos Quadrum*, etsi cum acidis efferuescit, non tamen pertinet ad calcareum lapidem *): cum illud pendeat a calcareo vel margaceo glutine, glaream combinante. *Cotis* species duplici modo p. 201. concretas esse probabile videtur, vel mediante aqua solum, vel glutinosa materie terrestri. Arenarios montes vel primaeuos, vel in diluuio ortos, vel temporarios habendos, destruique vel a humido, vel a sale marino affirmat.

Spatum scintillans accedit ad naturam *Fluoris* p. 207. *mineralis* et *Quarzi* mixtam: estque inter primaevos lapides numerandum. *Quarzum pingue* do- p. 212. micilium praebet mineris metallorum, inprimis auri: hinc monticolis bono est omini. Color *Quarzi colorati* varius a metallis, ei immixtis, pen- p. 214. det. *Crystalli montanae* elegantia pendet a perfecta, p. 218. claritate aquea, densitate et duritie, polituram admittente. Hanc vero eapropter rarissime per omnem crystallum extendi affirmat Noster, quod minor vel maior quantitas materiae terrestris in liquido sit soluta, quae, suam ob grauitatem, a liquida et leuiori materie sub crystallisatione separata fuit: quod tamen nobis, non a quantitate terrestris materiei, quae vbique eadem est; sed a perfectiori, vel minus perfecta eiusdem solutione pendere videtur. Rationem coloris in *Crystallo colorata* a parti- p. 223. culis metallicis deriuandam negat, cum, praeter alia argumenta, hic color sit volatilis, possitque probabilius a vapore minerali, vel vegetabili colore oriri. Denique statuit, *Quarzum* et *Crystallum* nata esse, p. 226. ex

*) Huc retulerunt POTT. in *Lithog.* P. II. p. 64. et Cl. VOGEL in *Pract. Mineralsyst.* p. 10. vid. comm. nostr. decad. II. Suppl. II. p. 307.

ex fluida et viſcoſa calcarea materie, quae ab aqua marina ſit orta.

p. 233. Dubitat Ill. Auctor de eo, quod *Adamas* ad ſpeculum cauſticum volatilis fiat: cum differat diſſipatio, quam fieri concedit, a volatilitate, quae conſiſtat oportet in particularum minimarum reſolutione in fumum, vel vaporem: inſtituanturque haec experimenta in minoribus tantum fruſtulis, vbi omnia phaenomena vix poſſint obſeruari. Ita etiam negat, *Adamantem*, maſſae porcellanae incluſum, in vapores reſolui; ſed ait potius, in
p. 244. minimas particulas diſſipari. *Gemmas* generatim ortas dicit per cryſtalliſationem a materia calcarea, perfecte ſoluta, fluida: easque colores ſuos accepiſſe a ſolutione quadam minerali tenuiſſima. Scriptores, qui de gemmis egerunt, No-
p. 255. ſter recenſet, iisque omnibus excellere B. QVIST *)) iudicat. Ex experimentis colligit, lapides *Granaticos* eſſe compoſitos e terra calcarea ſoluta, quam alii ſiliceam vocant, atque ferro **), quibus interdum quidpiam ſtanni, vel plumbi, immixtum ſit.
p. 281. Laudat hic Noſter CAR. ABR. GERHARD diſſertationem *de Granatis Sileſiae et Bohemiae*. *Achatis Opali* diuerſi colores pendent a reflexione lucis, a metallicis particulis varia orta; quod Noſter probat artificali Opalorum confectione. De *Sili-*
p. 288. *ce*, *Petroſilice* et *Achate* monet, eos, pro duritie diuerſa, ſub calcinatione vel in terram abſorbentem mutari, vel immutabiles manere, ſic quoque vel aere deſtrui, vel non mutari ***): Fuſione, addita maiori ſalis alcalini quantitate, inde produci vitrum mollius, quod aqua, vel aere humido

*) vid. Acta Holm. Vol. XXIX. p. 15. ſqq. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 60.

**) conf. RINMANN in iisdem Actis ann. 1754. §. 2. comm. noſtr. Vol. V. p. 406.

***) conf. ABILGAARD Tr. de *Stevens-klint* et Phil. Transact. no. 474. ann. 1744.

mido ſoluatur in *liquorem ſilicum:* ortos eſſe hos lapides a materia fluida, glutinoſa, calcarea, acido ſoluta. *Iaſpidum* originem, quam prius a ſubtiliſſima arena deriuauerat, nunc a materia bolari ſeu argillacea, quae materie calcarea ſoluta ſit indurata deducit. p. 305.

Zeolitis lapidis Lazuli coeruleus color non a cupro, ſed ab argento, cui quidquam ferri eſt immixtum, pendet. *Zeolitem Turmalinum*, qui alias non, niſi politus, deprehendebatur, nunc e Braſilia rudem acceptum deſcribit, *figura columnari, radiculata, truncata*, eumque depictum icone ſiſtit. Id peculiare quidam *Turmalinorum* habere dicuntur, vt, ſi transuerſim inſpiciantur, ſint opaci; ſi ſecundum longitudinem, pellucidi: hinc ſingularem iis eſſe connexionem, vnde vis electrica *) pendeat, ſequi Noſter affirmat. Quum ad *Baſaltem cryſtalliſatum* Ill. Auctor omnes *Cryſtallos Baſalticas*, et maximas referat; mirum videri ait, *qua ratione hae ad tantam molem et magnitudinem peruenire potuerint? et qua ratione nudae, ſupra terram ad tantam eleuari altitudinem?* Id quod ita explicat, magnitudinem pendere a quantitate materiae cryſtalliſandae, et circumſtantiis, quae in cryſtalliſationis puncto contigerunt, nec non ab indole materiae cryſtalliſandae; erectas vero eas non eſſe generatas, ſed materiem baſalticam in materia molliori, tardioris exſiccationis, fuiſſe ſuis locis immixtam, ac, priori cryſtalliſata et indurata, poſteriorem molliorem aqua, aut alio modo, ab iſtis cryſtallis fuiſſe auulſam et ſeparatam. Ceterum iis, qui in loco natali has cryſtallos examinant, inquiſitionem in earum generationem com- p. 313. p. 321.

*) cf. AEPINVS in act. Berol. 1756. comm. noſtr. Vol. VII. p. 711. WILKE et BERGMANN in Act. Holm. 1766. comm. noſtr. Vol. XV. p. 582. et 1768. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 58.

p. 324. commendat. *Zeoliticos Basalticosque Lapides* compositos esse putat *Terra* quadam *Gypsea* vel simili, *Argillacea Terra* subtilissima mixta, quibus in
p. 329. *Basalte* insuper martiale accessisset. Ferrum in *Magnesia fuliginosa* esse accidentale, atque vel maiori, vel minori copia adesse, vel etiam abesse, salua indole *Magnesiae*. Sententias plurimas, easque diversissimas, Auctorum de *Lapidibus Manganensibus* Noster hic refert; atque existimat, iisdem inesse terram calcaream, principio quodam tingente inflammabili mixtam, vnitam, atque in hepaticum statum mutatam. Argillam quandam simul adesse nec sufficienter demonstrari, neque negari posse; fusione tamen faciliore eandem indi-
p. 346. cari. *Schistum* dari diuersum credit, alium *argillaceum*, alium a limo, cum argilla mixto ortum, quem igitur inter lapides peregrinos numerandum censet. His terris per accidens immixta repeririuntur; 1. terra martialis, 2. arenacea, 3. oleosum, 4. salinum vel volatile alcalinum, vel acidum sulphuris. Generationis modum ex situ diverso eiusdem explicat, putatque, structuram eiusdem lamellarem pendere partim a successiua penetratione materiae conglutinantis, partim ab ipsa terrae indole; atque schisti strata esse antediluui-
p. 262. ana; situm vero hodiernum, diluuianum. Plures vulgo assumuntur lapides Lydii; interdum *Iaspidis vnicoloris* varietas *niger* adhibetur; sed maior huius durities eundem minus aptum reddit; interdum *Basalte crystallisato nigro*; alii *Schisti* specie vtuntur; *Cornei* vero *Trapezii* varietatem, *nigrum*, *solidum*, genuinum esse lapidem Lydium, atque priores, si non superare, certe tamen iis aequiparan-
p. 364. dum esse Noster affirmat. *Lapides cornei*, ex mente Ill. Auctoris, sunt compositi terra argillacea, cui calcareae portio et martiale commixta sint.

Micam

Micam et *Talcum* a terra glareoſa, cui aliquid metallici et inflammabilis acceſſerit, originem trahere, Noſter ſtatuit. Curioſum eſt, quod, ſi *Steatite Creta Hiſpanica* literae in vitro vel feneſtra pingantur, illae quidem linteo deleri poſſint; redeant tamen in conſpectum aere humidiori et aliquantiſper frigido: id quod ſaepe iterari poteſt: valet etiam de literis, quae a *Steatite* vel *ollari molliori* in vitro pinguntur. In genere monet, *Lapides Steatiticos* argillacea eſſe proſapia, et ab argilla vix, niſi maiori duritie differre; differre tamen, quod 1) inde cum oleo vitrioli non poſſit parari alumen *); ſed magneſiam albam ſeparari, remanente terra ſilicea **), 2) cum calcareis et gypſoſis lapidibus non fundantur ***), 3) minori ſalis alcalini fixi quantitate in fluorem redigi poſſint, quam argillae. Vnde vero haec diuerſa effecta pendeant, non patet. p. 377. p. 383. p. 389.

Refert Noſter modum parandi, ex *Asbeſto Amianto* lintea et papyrum incombuſtibilia****), atque *Asbeſtum maturum* eidem vſui ſeruire poſſe putat. Duplicem in *Amianto* eſſe terram albam, alteram cum acidis non efferueſcentem, grauiorem; alteram, cum acidis efferueſcentem, ſubtiliorem. Hinc coniicit, ortos eſſe hos lapides a terra gypſea indurata, atque aliquam huic admixtam eſſe Argillam. p. 394.

Inter varietates *Saxi Granitae* eſt quaedam *fuſca*, aere deſtructibilis; cuius deſtructionis cauſſa quae- p. 409.

*) vid. Cl. MARGGRAF *chemiſch. Schrift.* p. 209. §. 14.

**) vid. EIVSD. tract. in *Mém. de Berlin* an. 1756. comm. noſtr. Vol. VII. p. 698.

***) vid. POTT. in *Lithogeognoſia.* II. 95.

****) vid. MAHVDL in *Mémoire de litterat. de l' acad. des inſcript. T. V.* et VI. quae in linguam Germanicam translata legitur tractatio in *Hamburg. Magaz.* T. II. et *Philoſ. Tranſactions* 1656. *menſ. aug. p.* 460. *Miſcell. N. C. dec. II. an. II. obſ.* 62.

quaerenda eſt, et in leui particularum nexu, et in glutinoſa materie, particulas combinante, et praecipue in ſalino admixto. *) Vix alios lapides digitis impoſitos, et duriori corpore percuſſos, tinnitum edere reperit Ill. Auctor, quam *Schiſtum Ardeſiam tegularem*, *Corneum Trapezium*, *Saxum cotarium* et *Saxi Trapezii* varietatem, nigram, in Weſtrogothia inueniendam. Hunc tinnitum deriuat a
p. 424. nexu particularum induratarum. Nulla vnquam in *Saxis mixtis* corpora peregrina reperta eſſe; neque a ſabulo orta, ſed in ſtatu fluiditatis aut mol-
p. 431. liori eſſe generata iudicat. Denique *Saxa aggregata* in molliori etiam conſiſtentia fuerunt conglutinata, eorumque fractura facta eſt ſub exſiccationis et indurationis ſtatu, ideoque antediluuiana; horum vero conglutinatorum lapidum praeſentia in ſuperficie telluris eſt diluuiana **).

IV.

Tentamina theoriae mathematicae de phaenomenis magneticis, Auctore I. H. VAN SWINDEN, ſpecimen primum, ſiſtens principia generalia, ac nouam punctorum indifferentiae et puncti culminantis theoriam. Lugd. Batav. ap. Petr. van der Eyk et Dan. Vygh cIↃIↃCCLXXII. 4. pl. 10. praeter dedic. et tabulas aeneas.

Maxima cum diligentia atque ſtudio hic conſcriptus liber ſtatim ab initio de diuerſo communi-

*) cf. tract. Cl. ABILGAARD in *Act. Stockh.* Vol. XVIII. et Cl. TILAS ibid. comm. noſtr. Vol. VII. p. 594.

**) De Saxis cf. GVETTARD in *Mém. de Paris.* cf. comm. noſtr. Vol. XI. p. 398. Vol. XV. p. 466. et decad. II. Suppl. II. p. 331.

municandi propagandique vim magneticam modo exponit; ita tamen, vt omnes phyſicorum de eo opiniones, ne ipſa mathematica demonſtratio nitatur fundamentis infirmis, ſuis cuiuscunque reddat inuentoribus. Etenim, ait Cl. Auctor, quemadmodum res ipſa in omni, quamcumque fingant, hypotheſi, eo redeat, vt aliquod fluidum peculiare illas efficiat magnetis proprietates: ſic id ipſum fluidum, aut ſtagnet circa magnetem, aut circumagatur in orbem, neceſſe eſſe: quare, ſi prius, nec vllam quidem vim huic fluido, ferrum attrahendi, et magnetem ad axem mundi vertendi, attribui poſſe; ſin autem poſterius, ipſum hoc fluidum proprias opus habere vires, quibus moueatur, quae, num ei inſitae, an rurſus aliunde, aut quanam natura, nos forte in ſempiternum latere. Itaque iſtis ſtabilibus magnetis proprietatibus ſat notis, absque fiendi modi inveſtigatione, aſſumtis, Ipſe cauſam rationemque, cum intenſioris, tum hebetioris vis magneticae, acubus vel parallelepipedis ferreis conciliatae, experimentis, copioſe et diligenter inſtitutis, mathematice diſquirit, omnemque demonſtrationis modum, more celeberrimi ALEMBERTI, *principio decompoſitionis virium, tum principio aequilibrii,* et *principio inertiae*, conficit, atque ita magnetis vires metitur.

Iam vero ante, quam ipſam ſuorum experimentorum rationem reddat, vt res clarior fiat, omnia magnetis phaenomena, quae aut ſua ſponte exiſtunt, aut quae coguntur nobis offerre, tribus his argumentis complectitur:

1) *Quando ferrum magneti applicatur, vel in eius atmoſphaera ponitur, magneticum euadit ea lege, vt in puncto contactus naſcatur polus amicus ei, cui applicatur,* P. I.

plicatur, et in puncto oppofito, inimicus: hi tamen poli funt mutabiles.

2) *Ferrum, quod ita vim magneticam concepit, totum euadit magneticum, in omnibus fuis partibus: ita, vt, quemadmodum in magnetibus naturalibus, vis fit fortiffima in polis, dein continuo decrefcat, vfque in puncto quodam, centro magnetico dicto, quod partem borealem ab auftrali feparat: hinc vis cuique particulae conciliata eft in quadam ratione diftantiae a centro magnetico; vis vero femper fe fecundum longitudinem ferri extendit, et maxima eft in puncto, cui magnes applicatus fuit.*

3) *Determinata ferri maffa, tantum determinatam vim ab eodem magnete accipere, et tantum determinatam feruare poteft, quicunque magnes illam ei communicauerit: ita, vt detur punctum faturationis, vltra quod determinatum ferrum vim feruare nequit: et reciproce determinatus magnes, determinato ferro, tantum determinatam vim conciliare poteft: haec tamen faturationem non excedet, ita, vt fieri poffit, vt ferrum a validiore magnete tactum, maiorem feruet vim, quam fi minus validus in illud ageret: fi fcilicet ab vtroque faturetur.*

p. 13. His igitur propofitis, prima huius partis fectione Nofter oftendere conatur, cur, fi quis magnetem per parallelepipedum quodcunque aptum ad acquirendam vim magneticam, ab vno extremo ad alterum aequabiliter ducat, eius extremum id, a quo incepit fricare, eiusdem poli, qui ad fricandum eligitur, vi impraegnetur; alterum autem extremum, alterius poli. Ait enim, quemadmodum, fi quis polo v. c. boreali tangat tantum parallelepipedi extremum alterum, in puncto contactus, polus exiftat auftralis; in punctis autem aduerfus alterum extremum, eius vis fenfim decrefcat

crescat, donec in quodam puncto, centrum magneticum appellato, tota deleatur; tum rursus negatiue, vt loqui consueuerunt mathematici, crescens, in altero extremo, contraria vis, siue poli borealis, existat: sic etiam, si idem polus per parallelepipedum ducatur, in singulis eius punctis polum australem existere, atque ita, cum ad alterum extremum peruenerit, in hoc polus australis oriatur, necessario sequi. Igitur, quoties magnes per parallelepipedum ducatur, toties quoque vim magneticam singula frictione acquisitam, quasi inuerti.

Altera sectione, vt experimentorum suorum reddat rationem Cl. Auctor, ferreum parallelepipedum se in partes tot distribuisse aequales ait, quot requiri putaret; tum, id ita aduersus acum magneticam in orbem circum agibilem posuisse, vt parallelepipedi extremum, normaliter, subque angulo recto, ad acus magneticae extremum boreale duceret; in ea tamen ab ipsa acu distantia, qua, antequam vi magnetis impraegnaretur, in acum agere eamque attrahere non posset. Iam attrahi acum per aliquot gradus et declinare a situ suo, se vidisse, quamprimum parallelepipedi extremum id, quod e partibus aduersis caderet, tactu magnetis esset impraegnatum, at, ductus per alias, deinceps iunctas parallelepipedi partes aliquot, celeriterque remotus, acum sensim rediisse, donec in quoddam parallelepipedi punctum, cum magnes peruenisset, acus in eius meridianum esset redacta. Hoc parallelepipedi punctum, *indifferentiae primum* cum Cl. BRVGMANNO appellat. Pergendo autem ducere magnetem versus alterum extremum, acum denuo attrahi, ante quam vero magnes extremum alterum attingeret, rursus redire

p. 17.

redire acum in ſuum meridianum, idque in puncto indifferentiae ſecundo euenire; denique frictione ad finem peracta, acum tertia vice iam attrahi.

Verum cum haec puncta indifferentiae non aequidiſtarent ab extremis; ſed propius abeſſet primum a primo extremo, quam alterum ab altero; nec conſtantem quandam rationem eorum diſtantiae animaduerteret: hoc experimentum ſepties et vigeſies ita commutauit, vt magnetem aut intenſiori vi praeditum, aut laxiori; tum parallelepipedum aut longius, aut brevius, vel etiam aut craſſius aut gracilius adhiberet, eiusque duritiei rationem haberet. Singuli experimenti autem euentum in tabulam conſcripſit.

Sectione tertia igitur, ex comparatione experimentorum, eas, quae propter diuerſam longitudinem parallelepipedi, et magnetis fortiorem aut debiliorem vim, coguntur, leges fert. Ait enim:

p. 36. 1) Quando ſunt iidem magnetes, ſtricturae vero ſola longitudine differunt, quo longior eſt ſtrictura, ad *certum vſque terminum*, a vigore magnetis reſpectu longitudinis ſtricturae pendentem, eo maior eſt diſtantia puncti differentiae primi ab extremo, in quo frictio inchoatur, vltra hunc minor fit, aut aeque magna huius puncti diſtantia ab extremo, quam in breuioribus ſtricturis.

p. 43. 2) Quo fortior eſt magnes adhibitus, eo, ceteris paribus, eſt diſtantia puncti indifferentiae primi ab extremo, in quo frictio inchoatur, maior, vſque ad certum limitem, a relatione, quae inter ſtricturam et adhibiti magnetis vigorem datur, pendentem, vltra quem illa diſtantia etiam maior fieri poteſt, ſi debilior adhiberetur magnes.

3) Iisdem

3) Iisdem adhibitis magnetibus, ſtricturisque eiusdem craſſitiei, eſt diſtantia puncti culminantis, ab extremo, in quo ſtrictio inchoatur, eo maior, quo longior eſt ſtrictura, ad certum vſque terminum, a relatione, quae inter vigorem magnetis et ſtricturam datur, pendentem, vltra quem decreſcit, ita, vt breuior fiat in longioribus, aut aeque magna, quam in breuioribus ſtricturis. p. 45.

4) Quo fortior adhibetur magnes, eo, ceteris paribus, diſtantia puncti culminantis, ab extremo, in quo frictio inchoatur, maior eſt, ad certum vſque terminum, a relatione, quae inter magnetem et ſtricturam adhibitam datur, pendentem, vltra quem diſtantia illa minor fit. p. 46.

5) Quo longior eſt ſtrictura, eo maior eſt diſtantia puncti indifferentiae ſecundi ab extremo, in quo frictio inchoatur, eodem adhibito magnete; verum, ſi parua ſit ſtricturarum differentia, contingere poteſt, vt illa diſtantia minor fiat: qui terminus a relatione inter magnetem et ſtricturam pendet. p. 68.

6) Quo fortior adhibetur magnes, eo, ceteris paribus, maior eſt diſtantia puncti indifferentiae ſecundi ab extremo, in quo frictio inchoatur, vſque ad certum terminum, a relatione, quae inter magnetem et ſtricturam datur, pendentem, vltra quem denuo fit minor. p. 69.

Sectione quarta, eadem ratione, ea, quae propter craſſitiem parallelepipedi diuerſam ſequuntur, examinat, hasque leges proponit:

1) Si ſtricturae diuerſae craſſitiei adhibentur, ſed eiusdem longitudinis, poſitis magnetibus iisdem, eſt aliquando punctum indifferentiae primum remotius ab extremo, in quo frictio inchoatur p. 73.

tur, aliquando minus remotum in ſtricturis craſſioribus, quam in tenuioribus: quod a relatione, quae inter ſtricturam, ac magnetem adhibitum, datur, pendet.

p. 73. 2) Si ſtricturae aeque longae, ſed diuerſae craſſitiei, ac magnetes conſtantes adhibentur, eſt diſtantia puncti culminantis, ab extremo, a quo frictio inchoatur, aliquando maior, aliquando minor in craſſioribus ſtricturis, quam in tenuioribus, prout vigor magnetis, reſpectu ipſius ſtricturae, differt.

p. 74. 3) In ſtricturis diuerſae craſſitiei, ſed eiusdem longitudinis, magnetibus poſitis iisdem, eſt diſtantia puncti indifferentiae ſecundi, ab extremo, in quo frictio inchoatur, aliquando maior, aliquando minor in craſſioribus, quam in tenuioribus ſtricturis: quod a vario magnetis vigore, ſtricturaeque maſſa pendet.

p. 76. De duritie vero ferri adhibiti quinta ſectione ita exiſtimat Cl. Auctor: quando ſtricturae ſola duritie differunt, ſunt, ceteris paribus, diſtantiae amborum punctorum indifferentiae, et puncti culminantis, nunc maiores in mollioribus, quam in durioribus: quod a vigore magnetis pendet.

Sectione ſexta denique rationem etiam diſtantiae punctorum indifferentiae a ſe ipſis diſquirit; ſed cum ea tam variabilis ſit, nec tam pauca experimenta ſufficere, ad rem accurate cognoſcendam Noſter putet, nullam de hoc legem proponit. Ceterum omnia formulis mathematicis concinne demoſtrat, atque ad exprimendas in ſingulo puncto parallelepipedi vires, numeris trigonometricis, ſiue ſinubus vtitur.

V.

V.

D. CARL ABRAHAM GERHARD, *Königl. Preuſ. Oberberg- und Bauraths, der Kayſerl. Acad. der Naturforſcher und der Königl. Acad. der Wiſſenſchaften zu Berlin Mitglied,* materia medica, *oder Lehre von den rohen Arzeneymitteln, 2te verm. Auflage, Berlin* 1771. *bey Chriſtian Friedrich Himburg,* 8. *Seit.* 632.

i. e.

CAROLI ABRAHAMI GERHARD, materia medica, editio altera aucta et correcta.

Clariſſimum CARTHEVSERVM*) Noſter hic ſecutus eſt, et ex chemicis principiis explicat vires medicaminum, cum in plerisque ad partes conſtitutiuas proximas ſolum, in paucis medicamentis ad relationem, quam ad alia habent, reſpiciat, Breuitati praeterea ſtuduit et minus vtilia remedia omiſit. Atque ita duabus partibus complectitur haec materia medica, quarum altera generalis, altera ſpecialis deprehenditur. Omnibus omnino modis remediorum cognoſcendorum a Noſtro non admiſſis; nec non ipſa experientia, quae modum agendi accidentalem et indeterminatum quidem, minime tamen virtutes remediorum illuſtrat, reiecta: arbitratur, ad partes conſtitutiuas, proximas, ſolubiles potiſſimum in corpore, dein ad remotas eſſe reſpiciendum in exploranda remediorum indole; eorum autem modo agendi ſeruire varias alias auxiliatrices diſciplinas, licet varia et hic enarret impedimenta. Idcirco hiſtoriam naturalem, principia, vires vſumque medicaminum expendit.

Muta-

*) comm. noſtr. Vol. XV. p. 513.

p. 13. Mutationibus, quas medicamina in ſolidis et fluidis corporis humani producunt, ſecundum Cl. GAVBII pathologiam, et trigam ſuarum diſſertationum de irritabilitate therapiamque pertractatis: diuiſionem remediorum Noſter communicat, cuius alia atque alia ratio cernitur vel in praecipua medicamentorum actione, vel in modo ea corpori applicandi, vel in generali, aut ſpeciali vſu; denique addit quaedam de amuletis, ſpecificis et ſympatheticis: illa in ſtrictiore ſenſu largitur, haec
p. 38. vero negat. Tum elementa corporum definit Noſter, probat et diuidit cum BECCHERO, in terram et aquam, atque generales et ſpeciales re-
p. 51. cenſet qualitates. Poſtremo tradit Noſter partes corporum conſtitutiuas proximas, quas in terras ſalinas, inflammabiles et metallicas diſtributas perſequitur.

p. 71. Altera nunc parte praemittit diuiſionem medicamentorum optimam ex ſimilitudine partium conſtituentium, ex qua ad generalem vim et actionem primum concludit, dein ſpeciei ſimilis addit vſum. Ita conſiderat Noſter inter terrea, vitreſcibilia, alcalina, gipſea et argillacea, et alcalinis potiſſimum adſcribit vſum medicum, additis de eorum vſu cautionibus. Terra natroſa ſeu muriatica vires prodit antacidas in primis viis, ſpasmis abſentibus et viſcido tenaci. Cum vero omnia omnino terrea non, niſi vim antacidam habeant, ſolummodoque pro maiore minoreue ſenſibilitate et ſubtilitate agant; patet, lapides cancrorum omnibus eſſe praeferendos, excepto calcis viuae infuſo.
p. 123. Tum acida, alcalina et media ſalia, ac inter media boracem pertractat, eorumque hiſtoriam naturalem, principia, vires vſumque hic expendit.

dit. Additis quoque interea quibusdam de acido dulcibus, ad dulcia ipſa progreditur Noſter. Inter adſtringentia reperimus ſanguinem draconis. Amaris et amaricantibus radicem taraxaci et dictamnum album adiudicat. Inter amaro adſtringentia cortici Peruuiano tribuit Noſter vires, omnibus huius ſectionis medicaminibus competentes, praecipue vero roborantem, febrifugam, antiputridam, pendentes a vi adſtringente, eiuſque actionem a gummoſis et reſinoſis particulis fixis deriuat: nec non viſcum quernum et inprimis corticem ſalicis fragilis plane aequiparat cortici Peruuiano. Vuae vrſi ineſt virtus roborans, antiputrida, diuretica et leniens, dolores ſolum a calculo, imminuendo ſenſibilitatem et irritabilitatem renum vi ſua adſtringente: ideoque eiusdem vſum continuatum in calculoſis ob noxam diſſuadet. Herbae linneae vſus cernitur in catarrhalibus, viſcidis pectoris, rheumaticis ac arthriticis; ſed cautus. Finiunt demum hanc ſectionem grana chermes et coccionella.

De acribus in genere, vt radice hellebori albi p. 330. et perſicaria acri, arnica, cet. a Noſtro praemiſſis, acria purgantia et vomitoria pertractantur, inter quae et linum catharticum commemoratur. Poſtea ad vaporoſa, vt cicutam, ſemina papaueris, opium, cet. progreditur: quae ſequuntur medicamenta aromatica et balſamica, quorſum refert Noſter radicem iridis Florentinae, cet. nec non gummata, vt gummi kikekunemalum, look et galda, quae tres gummi reſinae, reſpectu plantarum, ex quibus obtinentur, et quoad originem ſuam, plane adhuc ignotae ſunt. Prius et vltimum ex America, alterum ex Iaponia ad nos deferuntur, vtrique priori magna vis neruina, roborans et diſcutiens, et primo antiſpaſmodica et vltimo in-

primis ineſt aperitiua. Semini ſantonici ſubſti-
tui poteſt ſemen ruthae, tanaceti. Vanigliae,
adſcribit virtutem balſami Peruuiani, quocum
conuenit, irritantem ſi excipias. Camphora gau-
det virtute commouente, irritante, anodyna, an-
tiſpaſmodica, diſcutiente, reſoluente, purifican-
te, temperante, antiputrida et diaphoretica.

p. 559. Sequuntur medicamenta oleoſa, vnguino-
ſa, pinguia, mucilaginoſa et gelatinoſa, et addit
his gelatinae proportionem ad aquoſas et terreſtres
partes variam variorum animalium. Inter medi-
camenta metallica in quinto capite pertractat No-
ſter mercurium, cuius vim medicam internam a
grauitate ſpecifica; externam vero a leuitate de-
riuat: ideoque, cum in canali fluida ſpecifice gra-
uiora in axi, ſpecifice leuiora ad peripheriam,
magis ſe moueant, atque cum arteriae carotides,
ſanguinem ad caput vehentes, cum axi cordis fere
in vna linea oriantur, neceſſe eſt, vt particulae
mercuriales, in eas praecipue intrantes, ad ca-
put delatae, irritationem, ob grauitatem, in
glandulis ſaliualibus producant. Decocti mer-
curialis vim anthelminticam tribuit acido vitrioli,
cuiuis aquae communi, quo quid mercurii ſolui-
tur, ideoque in turpethum minerale mutatur.
Cinnabari et aethiopi omnes denegat Noſter vires
et ſulphur inefficax iudicat. Vltimo conſiderat
Noſter aquas, ac primum quidem communem, de-
in aquas minerales ſoterias, additis nonnullis caute-
lis in earum vſu.

VI.

VI.

Iournal de médécine, chirurgie, pharmacie etc. par M. A. ROVX, docteur régent de la faculté de médécine de Paris, cet. Tom. XXXI, à Paris 1769. chéz *Vincent*. 8. Alph. 1. pll. 13. t. aen. 1. Tom. XXXII. 1770. Alph. 1. pll. 13. Tab. aen. 1.

i. e.

Diarium ad artem ſalutarem, chirurgiam, pharmaciam, cet. pertinens, auct. Cl. A. ROVX Tom. XXXI et XXXII.

Deligemus ex menſe iulio 1769. ea, quae notatu digna videntur. Tom. XXXI. p. 21.

2) *Super fluxum catarrhalem veſicae vrinariae*, diſſerit Cl. PLANCHON. Non ita rarum hunc morbum, quem Cl. HOFFMANNVS voluit, iudicat Noſter, cum hactenus non ſatis attente obſeruatus, vel non ex humore catarrhali, ad parietes veſicae vrinariae, vel vrethrae per metaſtaſin depoſito, deriuatus ſit. Cl. LIEVTAVD *), et LANDEVTTE **), duces ſecutus eſt, qui ſub ſinem coryzae ſtranguriam, iam in iſchuriam procliuem, obſeruarint. Id quod Noſter exemplo feminae ſexaginariae illuſtrat, quae, febre catarrhali epidemica correpta, ſtranguriam denique grauem experta eſt: hac, iuſtis remediis cedente, ſedimentum mucoſum vrinae, pituitae narium haud abſimile, apparuit; quo tamen morbo penitus liberata

*) vid. *Synopſ. med. pract.* p. 386. comm. noſtr. Vol. XV. p. 219.

**) vid. Iourn. de médécine Tom. XXVI. p. 136. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 309.

berata eſt. Cum vero materia rheumatica, vel catarrhalis a tranſpiratione ſuppreſſa deriuetur, et in contextu cellulari ſedem habeat; eam ex cellula in cellulam abire, et ſic ad vias vrinarias deuenire multo probabilius Noſtro videtur, quam ſi eam, ad circulum humorum reductam huc per metaſtaſin auctores ducant.

p. 35. 3. Obſeruatio *de taenia* Cl. LABORDE. In virgine ſana et vegeta hoc miratu dignum fuit, eam fragmentis taeniae, variae magnitudinis, varioque tempore excreuiſſe, ſuamque bonam et vegetam formam, ſub ipſis etiam verminoſis taeniaeque ſymptomatis retinuiſſe.

p. 47. 5. Litterae, ad auctorem *animaduerſionum ſuper malum hyſtericum* directae, auct. Cl. LAVGIEV. Hunc alii antiſpasmodicis, alii tonicis, alii denique humectantibus relaxantibusque curant morbum. Tres has methodos in aliis aegris laudat Noſter, in aliis improbat, rationibus quidem
p. 56. haud vulgaribus. Hinc ſuam, qua in his morbis hyſtericis cum fructu vtitur, communicat methodum, vbi ſolidis tonum reſtituit, digeſtionemque reſtaurat: his enim ſtabilitis, curam abſolutam; iis vero neglectis palliatiuam eum tantummodo eſſe putat. In quo vero haec ſua methodus conſiſtat, vlterius perluſtrat.

p. 80. 8. Obſeruatio *ſuper denudatione oſſis*, auct. Cl. MARTINO. Denudatum os, i. e. perioſteo ſuo priuatum, non, niſi exfoliatione facta, poſſe curari hactenus plerumque docuerunt auctores; cuius vero contrarium Noſter duobus exemplis monſtrat. Plaga enim quadam alii coronalis oſſis ea pars, quae intra tubera ſitum habet; alii parietale os denudata erant. Vterque aeger ſola deligatione ſicca plane a Noſtro reſtitutus eſt. Labiorum enim vulnerum ſic reunionem optime praeſtitit,

ſine

ſine eo, quod, exfoliatio expectanda, vel ſymptoma vllum ſubſecutum eſſet. Vtramque quoque methodum per ſpirituoſa aeque, ac ſuppurantia reiicit, in ſola deligatione ſicca acquieturus, cum pus, ſenſim praeparatum, omnia balſama et digeſtiua longe poſt ſe relinquat.

Ex menſe auguſto haec communicamus:

1. *Transactionum medicarum, a collegio medicorum Londinenſium communicatarum, Volumen I.* *). p. 99.

2. Commentarius *vſum emeticorum in morbis acutis probans*, auct. Cl. BALME. M. D. Tota haec diſputatio contra Cel. DE HAEN directa eſt, qui **), vomitoria omnia, praecipue in morbis acutis ex claſſe remediorum proſcribens, iis humectantia, attenuantia, inuiſcantia cet. ſubſtituens, emeticorum commendationem, nec ex HIPPOCRATE ***), nec ex methodo Boerhaauiana, patere defendit. Cuius quidem fallacias Noſter detegens Ill. DE HAEN ita refellit, vt HIPPOCRATIS aphoriſmum examinans, contrarium HAENIO demonſtret, eique Cl. BOERHAVII, verba ****) opponat. Ex quibus omnibus clare pateat, nec HIPPOCRATEM, neque BOERHAAVIVM, vel in morbis acutis emetica repudiaſſe; multo minus nobis ab iisdem, iuſta quidem formata indicatione, etiam praeſentibus interdum contraindicantibus, abſtinendum eſſe: prae- p. 123.

*) vid. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 195.

**) Rat. med. Tom. I. Pars I. c. 2. Pars III. c. 1. §. 1. Tom. V. Pars X. cf. comm. noſtr. Vol. XII. p. 127.

***) Aphoriſm. 22. Sect. I.

****) In innumeris ergo morbis, tum *acutis* tum chronicis proſunt haec medicamenta vomitoria. Mat. med.

praesertim cum exempla prostent *), emetica in vomitu cruento, vel vulnerato ventriculo optimo cum fructu data fuisse. Quod denique argumentum vlterius et satis ample persequitur, morbos eiusmodi acutos cum eorum contraindicantibus recenset, iustum tempus emetici definit, et ex methodo aliorum medicorum felicissima vsum vomitoriorum, non contemnendum, comprobat.

p. 156. 4. Obseruatio *duorum fetuum, membrana communi inclusorum*, auct. Cl. LEAVTAVD chirurgo. Rarissime quidem hoc phaenomenon obuenire concedit Noster, vt inde quoque Cl. MAVRICEAV **), iure affirmare posset, fetuum, si plures in vtero reperirentur, quemlibet peculiari sua membrana inclusum esse. Interim Noster abortum trimestrem vidit, vbi duo fetus separati quidem, funiculo vmbilicali vni placentae alligati, et membrana vna et communi inclusi essent. Quoties vero hoc phaenomenon appareat, toties quoque embryoni letale esse probat, cum funiculus semper umbilicalis, alteri inuolutus fetui suffocationem inducat.

p. 158. 5. Obseruatio *de vana virtute seminis hyoscyami, externe applicati*, a Cl. DESPREST. In virtute seminis hyoscyami, quam Cl. LABROVSSE ***) eam voluit, vt granum, prunis iniectum, dolores dentium leniret, et ex dentibus cariosis, vermiculos expelleret, quorum ipse plures vidisset, Noster studiosius inquirens, nec eam virtutem probatam vidit; neque eiusmodi vermiculos egressos obseruauit; quin potius filamenta, vermiculis non multum absimilia, detegeret, quae iustio-

*) Hist. de l'academ. roy. des sciences de Paris an. 1715 et 1725.

**) Livre des accouchémens.

***) Iourn. de médéc. Tom. XXIX. an. 1767. p. 503. vid. comm. nost. Vol. VI. p. 16.

iuſtiore examine filamenta, ad inſtar piſtilli plantae, altero fine bifurcata, falſo orificium inſecti credita, quae ex ipſo ſemine hyoſcyami prouenirent, intellexit.

8. Obſeruatio Cl. MARTIN *de membrana tympani.* Cum interdum accidat, vt et in ſtatu ſano membrana tympani, quam RIVINVS ſemper perforatam voluit, aperta obſeruetur, tribus exemplis Noſter phaenomenon hoc illuſtrat, non, quod ſemper et in ſtatu naturali obueniat; ſed quod per morbum inductum fuerit foramen, et, reſtitutis etiam aegris, membrana aperta manſerit, ſine eo, vt auditus laederetur, niſi in vltimo, vbi iſte quodammodo imminutus obſeruaretur. Hinc fallaciam eiusmodi patere putat, quam quosdam in eius aperturae naturalis praeſentia demonſtranda, commiſiſſe conſtat. p. 158.

Haec communicamus, ex menſi ſeptembri:

1. Continuatio *transactionum medicarum Londin. Vol. I.* *). p. 195.

2. Commentarii Cl. BALME, *de vſu emeticorum, in morbis acutis haud reiiciendo* pars ſecunda. Pergit Noſter in exponenda et definienda virtute emeticorum. Fuere, qui vomitoriis purgantia ideo ſubſtituerent, cum primo ſaburra primarum viarum his eliminaretur: praeſente deinde turgeſcentia humores crudi euacuarentur: purgantia porro naturae leges ſequerentur, quippe quae, peracta coctione, ſcybala deorſum ducerent: ea tandem vomitoriis minus vehementiora eſſent cet. His vero argumentis examinatis ſolutisque, bonitatem et praeſtantiam emeticorum probat. In ipſa grauiditate ſeptimeſtri Noſter vomitorium, p. 237. optimo cum ſucceſſu adhibuit. Femina enim, p. 220.

 magna

*) vid. ſupra pag. 471.

magna copia pyrorum ingeſta, vanis continuo conatibus vomendi aliisque grauibus ſymptomatis, morti proxima erat. Ex graui contraindicante Noſter meticuloſus, aliis, hunc in finem commendatis remediis fruſtra vſus eſt, vſque dum ad tartarum emeticum confugere auderet, eoque optimum et ſperatum, ſine omni noxa ſubſecuta, haberet euentum.

p. 257. 4. Commentarius Cl. AVBRAI *ſuper defectu ani.* Impeditur excretio moeconii quintuplici modo. Vel enim anus membrana quadam praetenſa praecluditur *), vel cutis nimis prolongata anum obtegit **), vel orificium ani ita interdum coanguſtatur, vt excrementa non, niſi guttatim, vel filamentorum ad inſtar perrumpant ***). Inteſtinum nonnunquam rectum veſicam vrinariam ****), vaginamque †), intrat, aut per ipſum os ſacrum exit ††) Vel denique, quod rariſſime obueniat, ipſum inteſtinum rectum totum vel ex parte deficere videtur †††). Hanc et quartam ſpeciem, omni auxilio chirurgico maiores iudicat; priores vero iuſta operatione curari poſſe contendit.

p. 269. 5. Cl. BEAVSSIER obſeruatio, *de amputatione femoris, per triginta duo annos carioſi, et de arteria quadraginta poſt operationem dies rupta.* Tota deſcriptio huc redit. Aegrum quendam quinquaginta ſeptem annorum, ante triginta circiter annos

*) Mém. de l'acad. roy. de chirurgie, 12. Tom. II.
**) BONET Paraleipom. ad lib. III. Sect. 14. SERVIARD obſ. 3.
***) SCVLTET. armament. obſ. 71.
****) FABR. HILDAN cent. I. obſ. 75.
†) HEISTER inſtitut. chirurg. p. 1106.
††) DE LA FAYE principes de chirurgie.
†††) Mém. de l'academie roy. de chirurgie, Tom. II. p. 245.

annos variolis malignis confluentibus laborasse, ex iisque metastasin ad femur factam esse, quae integumenta sensim, musculosque depasceret, totumque fere os cariosum redderet, ita, vt hoc pede amplius vti non posset. Hinc per multos annos varie a variis, sine vllo iuuamine tractatus, tandem ad Nostrum accessit, qui, etiamsi malam formaret prognosin, operationem felicissimo euentu instituit. Nec haemorrhagia, post quadraginta dies ex arteria rupta insignis obueniens, aegroque mortem minans, iustae et integrae restitutioni obfuit.

Mensis octob. haec notatu digna offert:

2. Obseruationem *de angina gangraenosa*, auct. Cl. MARTEAV. Noster ad aegrum, quinquaginta duorum annorum, angina graui laborantem quarto die accersitus, anginam hanc ex symptomatis, praecipue aphonia, post tussim conuulsiuam gangraenosam iudicans, pessimam formauit prognosin. Interim tamen, looch ex syrupo altheae cum oleo amygdalarum dulcium, camphora admodum saturato aegro dedit, vesicatorium collo statim applicuit, venaesectionemque, per noctem iteratam, instituit. His medicamentis succedentibus, membranae asperae arteriae internae solutae sub magna tussi exscreationeque copiosissime eiiciebantur, vsque ad vndecimum diem. Aeri atmosphaerico, superficiem asperae arteriae internam nudam valde irritanti, vaporibus ex decocto emolliente obuiam iuit: febrem adhuc magnam venaesectione denuo instituta infregit; quae tamen sexto die remittens sudorem criticum produxit, quem Noster sale essentiali chinae cum balsamo sicco Peruuiano, camphora et balsamo de Canada in forma boli adiuuit. Symptomata, sensim imminuta, decimo die p. 302.

die plane ceſſarunt, aegerque reſtitutus eſt, niſi difficultate vocis relicta, quae tamen quoque vndevigeſimo die ſoluta fuit.

p. 350. 4. Obſeruatio, *de hydrope peritonei*, EIDEM communicata a Cl. ANDRIEN, chirurgo. Quinquagenaria, per omnem vitam iuſto tempore catamenia celebrans a decimo quinto ante mortem anno dolorem infimi ventris ſenſit. Abdomine, paulo poſt tumido, omnibus tamen corporis functionibus recte interfuit. Punctura quinque annis poſt, Cl. COLLINGSON ſuaſore, non admiſſa, ſexto ante mortem menſe abdomen adeo intumuit, vt nullam fere amplius actionem ſubire poſſet. Aperto cadauere, ducentae et quinquaginta librae aquae limpidae et inodorae per puncturam, in vtroque latere inſtitutam, effluxere. Viſceribus infimi ventris omnibus, quod diſſectoribus mirum videbatur, ſanis, nulloque veſtigio morbi in cauitate abdominis reperto, ingentem hanc copiam aquae in duplicatura peritonaei contentam fuiſſe poſtea patuit: lamina enim peritonei interna a celluloſa membrana et muſculis, quibus adhaeret, ſeparata, non, niſi lineae albae adhaeſit. Siti fere nulla aegra vrinae excretionem, ad mortem vſque copioſam habuit.

p. 366. 7. Literae, *ſuper aneuryſmate ſpurio arteriae cubitalis* a Cl. AVRRAN, ad Cl. MARTIN miſſae. Arteria cubitalis, pollicem infra flexuram cubiti laeſa, magnam haemorrhagiam produxit: Qua vero ab aegro digitis preſſa, ingens copia ſanguinis intra interſtitia muſculorum antibrachii effuſa, nec deligationibus, neque faſciis comprimentibus coerceri poterat, quin potius et decimo quinto die haemorrhagia adhuc aderat: Hinc operatione a b. LE CAT facta, tumor non, niſi ſanguinem grumoſum coagulatum continuit: deligatio-

ne

ne iuſta applicata, ſuppurationeque ſenſim ſuccedente cum pure primum bruno, poſtea naturali aeger plane reſtitutus eſt.

Haec ex menſe nouembri excerpimus:

3. *Deſcriptio noui inſtrumenti chirurgici ad corpora peregrina ex oeſophago extrahenda, alimentaque et medicamenta liquida in ventriculum iniicienda,* auct, Cl. DE BEAVVE. Appellat Cl. Auctor inſtrumentum hoc *oeſophageum* tum, cum corpora peregrina ex oeſophago educit; et, ſi liquida eo in ventriculum ingeruntur, *cannulam oeſophageam.* Adiectae ſunt quatuor figurae aeneae, quarum prima *oeſophageum apertum*, offert inſtrumentum; altera *cannulam oeſophageam* oſtendit. Adiicitur in figura tertia *ſirynga*, per quam, canulae appoſitam, liquida iniiciuntur, et in quarta *ſpeculum oris*, quod interea os apertum ſeruet. Pleniori ideo non immoramur deſcriptioni, cum et delineatione melius conſpici, et ſine ea imperfecte tantum intelligi ea poſſint. p. 431.

4. Epitome literarum, Cl. KECK *de emendatione ſpecilli* Cl. LEVRET, *ad ligandum veteri polypum*, a Cl. DVMONCEAV. Ligaturam polypi per torſionem, etſi cuilibet methodo praeferendam; multis tamen premi difficultatibus conſtat: quibus etiam Cl. LEVRET nouo ingenioſo inſtrumento obuiam ire credidit, cuius hiſtoria et deſcriptio ſupra *), patuere. Adiungit Noſter ſpecillo duo parua manubria, per quae cuneus ligneus cum foramine, in eius media parte, per quod fila traiecta ſunt, ducitur, vt inde tendi fila laxarique poſſint. Sed ex icone adiecta compoſitio melius et clarius intelligitur. Obiectiones ſub finem Cl. DVMONCEAV ſoluit. p. 440.

5. *Re-*

*) vid. Iourn. an. 1768. menſ. decembr. p. 538.

p. 444. 5. *Responsio* Cl. DEMOVRS, *ad literas*, Cl. DESCEMET. Analysin eandem, quam Cl. DESCEMET, super Cl. Auctoris literas, ad Cl. PETIT missas, instituit *), Noster circa theses chirurgicas, Cl. DESCEMET anno 1758. defensas, eiusque commentarium *de choroidea* **), in se suscipit. Summa huc redit: Laminam cartilagineam corneae, a Nostro in literis suis descriptam, et quoad originem et quoad magnitudinem prorsus a membrana Cl. DESCEMET humoris aquei differre. Deinde non in vtroque eius scripto quidquam inueniri, quod cum vsu, quem Noster suae membranae tribuit, conueniat. Nostrum denique longe ante Cl. DESCEMET communicationem huius
p. 461. partis cognitam habuisse. Cum Cl. DESCEMET camerae oculi adeo cognitae sint; problema hoc ad soluendum traditur: *vt vsum camerae tertiae humoris aquei, in quibusdam animalibus conspiciendae, determinet.*

Delibamus haec ex mense decembri:

p. 483. 1. Epitome *conseruationis infantum* Auct. Cl. RAVLIN ***).

p. 508. 2. Descriptio *anginae epidemicae et gangraenosae sub finem* 1765. *et initium* 1768. *in quibusdam Galliae locis saeuientis*, a Cl. PLANCHON. Epidemia haec, vtplurimum infantibus fatalis, ex transspiratione suppressa ortum ducens sub angina inflammatoria cum exanthemate rubro, quod rubeolos dixere, manifestabatur. Deglutitione sub initium non impedita, pituita alba, mucosa, tenax et foetida circa vnam amygdalam, mox alteram

*) vid. Iourn. de médéc. Tom. XXX. mens. april. p. 333.
**) vid. Mémoir des Scavans étráng. Vol. V. an. 1768.
***) vid. comm. nost. Dec. II. Suppl. I. p. 97. cet.

ram et velum palatinum cet. occupans, quae, nisi aufferretur, suffocationem minabatur, prodiit: Febris vtplurimum altero, vel tertio die accedens eruptionem produxit; haec vero motibus conuulsiuis et ipsa epilepsia interdum stipata est, nec tum ad statum peruenit; sudores autem accedentes critici erant: humores excreti, ita acres cutim corrodebant: pulsu celerrimo et paruo, sitique ingenti, lingua viscido albo obsessa erat: versus decimum vel decimum quartum diem sudores critici vel diarrhoea morbum leuarunt. Adulti sensim hoc morbo afficiebantur. Indole eiusdem paullatim mutata, iam inflammatoria, iam putrida erat. Venaesectione, sub ipsa eruptione administrata, aegri saepius peribant; ea vero iuste administrata, vomitorioque et purgante datis morbus remittebat. Gargarismata emollientia, resoluentia et temperantia deglutitionem faciliorem reddidere; externe cataplasmata resoluentia applicata conducebant: quibus vires depressiares erant, venoesectio noxia, emesis melior cum scarifatione amygdalarum iudicabantur: febrem increscentem vesicatorium, nuchae applicatum, imminuit: decrescentem morbum purgans eo celerius terminauit. Tumor capitis hic vt plurimum conspicuus per diuretica et purgantia hydragoga admodum leuatus est. Adiiciuntur obseruationes nonnullae et literae, Cl. DESWATINE super eadem epidemia. p. 514. p. 528.

3. Obseruatio Cl. MICH. ARNAVD, *de metastasi critica, post variolas ad os sacrum facta.* Femina 24 anorum, symptomatis omnibus variolarum, tunc temporis grassantium, affecta a chyrurgo, quem consuluit, non ita bene tractabatur, vt etiam eruptio, quam ex febre graui magnam et copiosam suspicabantur, vesiculas quidem, in variis locis conspicuas, ichore vero gangraenoso, plenas p. 536.

plenas produceret. Per duos deinde fere menses aegra continuo delirans, diarrhoea iam accedente critica cum materia nigra pessimeque foetente, a chirurgo nunc deserta sibi ipsi relinquebatur: vbi, diaetae erroribus commissis, decubitus materiae ichorosae foetidae, ad femur sinistrum, cum vlcere fistuloso ad partem posteriorem ossis sacri factus
p. 538. est. Hic Noster accedens, aegram cum pulsu parvo, abdomine tumido et sphinctere vesicae vrinariae relaxato, vt etiam incontinentia vrinae adesset, inuenit tristissimam. Suppuratio in femore, iam per quatuor dies cessans, vtrumque femur valde tumidum, durum, et hinc illincue paruulis tumoribus obsessum reddidit. Vlceris fistulosi ad os sacrum Cl. Auctor primum curam habens, partes omnes fere gangraenoso sphacelosas cum tribus sinubus, quorum tertius intestinum rectum perforare minabatur, detexit: his ex regulis chirurgicis iuste tractatis, melior facta est aegra. Ad
p. 541. miasma porro variolosum, vt caussam morbi, corrigendum, analeptica bona cum cortice Peruv. interne adhibuit: his et aliis antiputridis, cum crebrioribus balneis administratis, ita aegra restituta est, vt negotiis suis bene fungi posset. Ex ma-
p. 545. lo hoc variolarum euentu insitionem variolarum, a funestis his sequelis liberam, omnibus admodum commendandam esse coniicit.

In Tomo XXXII. ea continentur.

Tom. XXXII. Mensis ianuarius 1770. haec habet.

1. Epitome *synopseos vniuersae praxeos medicae*, cet. Auct. Cl. LIEVTAVD *).

p. 13. 2. Literae Cl. AVCANTE, ad Cl. ROVX, *de fetu quodam monstroso.* Canis femina quater catulos

*) vid. comm. nostr. Vol. XV. p. 219.

catulos monſtroſos cum ſanis ſimul peperit. Primo enim partu quatuor ſani et duo monſtroſi erant, quippe quibus duo pedes poſteriores deficerent, et labio leporino inſtructi eſſent. Altero vnum ſanum quatuor eodem modo monſtroſi comitabantur: tertio quatuor iidem monſtroſi et quarto demum vnus ſanus tres eosdem monſtroſos ſocios habuit. Monſtroſum Noſter quendam alere non potuit, cum ſugere nequiret. Colligit Cl. Auctor ex hoc phaenomeno, deformitates infantum recens natorum, non imaginationi maternae; ſed malae conformationi vteri tribuendas eſſe, ex cuius nimirum complicatione euolutio partium embryonis impediatur.

4. Obſeruationes Cl. MARTEAV, *ſuper malo hyſterico, per corticem Peruuianum aliaque antiſpaſmodica, tonica et roborantia curato.* Noſter contra Cl. POMME´ *) diſputans, curas ſuas non miraculoſas aliis, qui aliam viam eligunt, non opprobrio obiicit, nec omnes morbos hyſtericos ex vna eademque methodo tractat; neque nomina aegrorum addit, cum nondum iure eo priuatus ſit, quod dictis ſuis fides habeatur, nec, quia ſibi ab aegris ſuis eiusmodi poteſtas facta ſit. Decem recenſet hiſtorias aegrarum, vtplurimum ex non iuſte ſuccedente fluxu menſtruo hyſtericarum, quibus cauſſis morbi variis, vario modo ſublatis, ſanitas bona et iuſta reſtituta fuit. Balnea ex aquis martialibus, corticem Peruuianum; radicem ſerpentariae Virginianae, moſchum aliaque antiſpasmodica et roborantia valde vtilia expertus eſt. p. 25.

5. Literae Cl. ROBIN ad Cl. COCHV *de ſectione cadaueris haemorrhoidarii.* Aeger triginta circi- p. 44.

*) Traité des Affections vaporeuſes. vid. comm. noſtr. Vol. X. p. 611.

circiter annorum, copiosas haemorrhagias narium infans passus, iisque postea ex suctione fumi tabaci cessantibus, haemorrhoidarius factus ingentem copiam sanguinis per fluxum periodicum regularem amisit. Variolis paullo post superuenientibus, iisque male tractatis, fluxus regularis ordinem non amplius seruans; ingenti tamen euacuatione sanguinis aegrum admodum debilem reddidit; a Nostro vero iuste tractatus, symptomata funesta euanuerunt, fluxusque iterum regularis et minus copiosus factus est. Per grauem deinde errorem, cum tempestati ingratissimae se imprudenter exposuisset, rebus eius peioribus redditis, tandem
p. 48. mortuus est. Cadauere aperto, magna copia aquae in cauitate thoracis, maiorque in pericardio inuenta est: cor iusto maius, pulmones flaccidi, sanguineque pallido albescenteque referti erant. Omnibus fere infimi ventris visceribus sanis, vena caua magnitudine intestinum rectum aequauit sanguineque pallido plena. Aegrum hunc adhuc viuum non vltra decem vncias veri sanguinis habuisse Noster suspicatur.

p. 50. 6. Obseruatio, *polypi vterini cum methodo facillima, eum per ligaturam curandi*, Auct. Cl. HERBINIAVX. Femina anno 1761. partu feliciter absoluto, anasarca postea, languore aliisque funestis symptomatis vexata, nec ab vllo medico, quos varios consuluit, adiuta, ad Nostrum tandem anno 1767, d. 27 maii, ex consilio medici sui familiaris accessit, qui statum aegri lustrans polypum in vtero suspicatus est. Aegra, morti proxima, polypum, ad instar capitis infantis, digitis Cl. Auctoris inquirentibus obtulit. Durus ille fuit et inaequalis totamque vaginam repleuit: Noster cum summa difficultate ad orificium vteri internum perueniens pedunculum eius, brachii magnitudinem aequan-

aequantem, et ex vtero ipſo egredientem detexit, cuius radicem ex ſignis, quae aegra Noſtro communicauit, ad latus ſiniſtrum fundi vteri circa originem ligamenti rotundi eſſe coniecit. Operationem Cl. Auctor, cui ipſa aegra lubenter ſe ſubiecit, inſtituit. Cum vero hic in eiusmodi ingenti polypo inſtrumenta Cl. LEVRET non ſufficere viderentur; aliam methodum, quam multo ante ſibi finxerat, elegit, adhibuitque duo noua inſtrumenta, quae *ſerre - noeud* et *porte - anſe* vocat, quaeque cum ipſa methodo applicandi fuſius deſcribit *). Ita aegram, quae primis diebus vehementiſſimos dolores ſentiret; poſt ſextum vero, accedente ſuppuratione copioſa, imminutaque febre, multo tranquillior redderetur, prorſus reſtituit, vt die decimo tertio, radice polypi ſoluta, totoque corpore eius propulſo, ab omnibus ſymptomatis libera, ſuis iuſte fungeretur negotiis. p. 57.

Menſis februarius notatu digna continet:

1. Epitome *tractationis methodicae et dogmaticae de podagra* cet. Auct. Cl. PAVLMIER. Diuidit Cl. Auctor ex mente aliorum, podagram in calidam, *inflammatoriam* ſ. *eryſipelaceam* et frigidam, *oedematoſam*. Materia peculiaris, in ſanguine nata, et ad partes, vbi effectis ſuis manifeſtatur, delata, cauſſam proximam refert. Occaſionem ei praebent ſex res nonnaturales, in quarum iniuſto vſu cauſſas antecedentes ſ. externas, quas vocat, inuenit, inter quas haereditas nullam curationem Noſtro admittere videtur. In podagra inflammatoria haec ſibi indicari videntur, vt primo ſpaſmum, p. 99.

*) Apparatum non multo abſimilem Cl. KECK in hoc diario anni 1768. menſe decembri, inſtrumentumque delineatum 1679. menſe nouembri inuenies.

ſmum, per applicationem hirudinum reiteratam
ſoluat: partibus deinde, per ſeceſſum materiae po-
dagricae debilitatis, tonum reſtituat, ne ſympto-
mata redeant: cauſſam denique cooperantem per
iuſtam diaetam iuſtaque remedia remoueat. Eua-
p. 103. cuationem materiae podagricae per ipſum locum af-
fectum, per hirudines, ſcarificationes vel etiam
cauteria admodum neceſſariam eſſe teſtimonio ce-
lebrium Auctorum, quos refert, et ex ipſa ſua
experientia probat, vbi hirudines ſolae, quarum
praeſtantiam ex principiis phyſicis et mechanicis
ipſumque mechaniſmum examinat, ſatisfacere No-
ſtro videntur. Obiectiones, forte hic oriundas,
rite ſoluit, oſtenditque, ſanguiſugas in inflammatoria
non ſolum; ſed in eryſipelacea etiam conduce-
re; cum ipſae vero non ſemper inflammationibus
ſufficere videantur, venaeſectiones aliaque iuſta re-
p. 112. media addenda eſſe ſuadet. Iſchiadem, morbo
noſtro analogam, in *veram* et *ſpuriam* diſpeſcit.
In illa ſedes mali in ipſa articulatione capitis femo-
ris, vel in ipſis tunicis nerui iſchiadici haeret; haec
humorem morboſum in membranis muſculorum
habet: abſentia febris, tumoris, ruboris et tophi
morbum hunc a podagra diſtinguunt. Venaeſe-
ctiones in brachio, vel ſi plethora adeſt, in pede,
ſcarifationes in loco affecto, hirudines, rubefaci-
entia vel etiam veſicatoria in lumbis et femoribus
ſuadet; vel etiam in malo habituali cauteria. Spu-
riam plerumque ſuſtulit per ſola balnea ex vua-
p. 115. rum ſucco parata. Rheumatiſmus, podagrae non
abſimilis, in *arthriticum* et *ſimplicem*; in *vniuer-
ſalem* et *partialem* diuiditur. In morbo habituali
induſia ex panno aſpero, et in partiali hirudines
commendat. Species reliquas podagrae, quas fu-
ſius recenſet, omittimus.

4. Ob-

4. Obseruatio Cl. DVPONT *de abscessu renum, sponte rupto et per se curato.* Puer duodecim annorum, colica nephritica affectus, nullis adhibitis remediis leuatus, duodecim diebus post magnum sonum, rupturam membranae cuiusdam indicantem, percepit. Doloribus iam cessantibus, hypogastrium aeque, ac scrotum rubuere, inflammataque per quinque dies mansere. Iam vero duabus aperturis, ad raphen altera, altera circa annulum lateris sinistri sponte factis, magna copia puris effluxit, vrina non commixta, quae pura per vrethram et foramen ad raphen seorsim exiit. Symptomatisque pessimis subsecutis de aegro desperatum est; praeter omnem vero spem ita per se conualuit, vt, materia purulenta ex abscessu renis sinistri sub membranis musculorum, ligamento POVPARTII ad perinaeum et darthos descendente, copiosius euacuata, vrinam iam per hanc artificialem aperturam aeque ac per vrethram excernat. p. 135.

6. Obseruatio *passionis iliacae* a Cl. BVREL. p. 140. Vir triginta quinque annorum temperamenti melancholici, debilisque constitutionis, ab ineunte aetate doloribus vehementissimis in regione iliaca sinistra cum constipatione alui, vomituritione et febre affectus, per copiosas paullo post euacuationes aluinas materiae durae tenacisque, his symptomatis liberabatur. His periodice recurrentibus, et a Nostro semper leuatis, anno 1768. eiusmodi grauem insultum aeger expertus est, qui nec optimis medicinis cederet, potiusque in dies augeretur, ita, vt quinto die, cum ob continuum vomitum singultumque, qui materiam faeculentam redolerent, ne quidquam ingerere posset, morti proximus a Nostro iam crederetur. Corticis tandem Peruuiani infusum cum manna, confectione hyacinthi et sale volatili viperae cochleatim ingessit; p. 145.

 horis-

horisque duabus post, cum vomitu non reiiceretur, alteram decoctionem chinae sine purgante subiunxit, quibus euacuationes aluinas copiosas habuit: hisque per aliquot dies continuatis aeger optime conualuit. Hinc patere Nostro videtur, materiam in hoc morbo, vomitu reiectam, feculentam non ipsas feces ex intestinis crassis esse; sed alimenta eo facilius hoc foetore imbui, quo diutius in intestinis tenuibus morentur, quoue plus caloris et humorum, alimenta corrumpentium, in passione iliaca obseruentur.

p. 157. 9. Obseruatio Cl. BEAVSSIER *de aneurysmate arteriae splenicae, cuius parietes ossificati erant.* In cadauere feminae 60 annorum, cuius aortam et venas crurales ad partes genitales praeparandas massa ceracea iniecit, eam per totam arteriam splenicam non penetrasse Noster vidit. Detexit nimirum eam dilatatam, et in medio eius ex aorta versus lienem cursu tumorem peculiarem, nucis paruae magnitudinis, qui latera arteriae ossea ostenderet; et aequalis, sed paullo minor ante lienem conspiciebatur. Persequitur postea Cl. Auctor caussam aneurysmatis ossificationisque, quas ex hypothesi Cl. DVHAMEL et HALLER, cui ad-
p. 163. sentiri videtur, magis illustrat. Reperit porro vesiculam felleam, pyloro vicinam, ductumque choledochum iusto longiorem crassioremque, et ante ingressum in duodenum plane obstructum.

p. 179. 11. Obseruatio Cl. DENIZE DE BEZVS *de tribus abscessibus absque praegressa inflammatione.* Virgo 33 annorum, phlegmatica, tres successiue in brachio tumores frigidos Nostro obtulit: quos examinatos et maturos redditos aperuit, ex quibus verum et bonum pus exiit: patere inde videtur, non ad omnem puris formationem inflammationem necessariam esse.

Haec

Haec ex menſe martio eligimus.

1. *Diſquiſitiones practicae variarum methodorum, morbos venereos curandi*, Auct. Cl. GARDANE *). p. 196.

3. Literae Cl. VIGER *ſuper lacte coloris roſei, per aliquot dies ex mammis puerperae effluente.* In puerpera, ex lochiis ceſſantibus peſſimis ſymptomatis affecta, iuſtisque medicamentis reſtituta, hoc admiratu dignum videtur: lac ex mammis effluens et linteo quodam exceptum, colorem album, per dimidiam horae partem et vltra, ſeruans, in roſeum eiusmodi viuidum et tenacem mutatum eſſe, quem nec aqua ſimplex, neque aqua ſaponacea prorſus poſſet extinguere. p. 222.

5. Obſeruatio *vomitus cruenti*, morbo nigro Cl. TISSOTI *analogi*, Auct. Cl. GVIGOV DELACHAND. Vir duo de quadraginta annorum dolore ventriculi valde vexabatur. Noſter dolorem hunc verſus curuaturam ventriculi paruam (*au creux*) fixum, febrem cum pulſu paruo frequenti et facie inflammata inuenit: methodo antiphlogiſtica aegrum iuuit. Inſultu hoc iterum cum febre per quinque dies continua et eruptione miliari accedente iisdem remediis aeger liberatus eſt. Cum denuo eadem ſymptomata aegrum paullo poſt inuaderent; leui purgante dato, cauſſam detexiſſe videbatur: duabus enim horis poſt maſſam carnoſam, quam poſtea ſanguinem grumoſum inuenit, aeger euomuit, quam cauſſam guſtus ſanguinis in ore, deiectiones nigrae, dolor grauatius ad ventriculum et vomitus ſanguinei vlterius confirmarunt: hinc contra haemorrhagiam methodum curandi dirigens aegrum meliorem reddidit; pulſu vero nunc duriore, hirudines vaſis haemorrhoidalibus applicuit: ſymptomatis iam ceſſantibus, icterus vniuerſalis ſuperuenit, qui, etſi iuſtis remediis pel- p. 237. p. 240.

 lere-

*) vid. comm. noſtr. decad. II. Suppl. III.

leretur ; diaetae tamen erroribus, quos ſaepius aeger commiſit, paullo poſt, praegreſſa diarrhoea colliquatiua, retroceſſit cum ſubſecuto aſcite letali, quo etiam ſuccubuit. Ictus ante qiunque menſes verſus ventriculum accuſatur. Quaerit tandem Noſter ex Cl. TISSOT, ad quem haec obſeruatio dirigitur, vtrum iſte ſanguis ater ex ſtagnatione in ventriculo proueniat, et an ille *morbum nigrum* deſignet?

p. 264. 8. Nouae obſeruationes *bronchoceles, per vſum internum pulueris teſtarum ouorum calcinatarum curatae*, Auct. Cl. DAPEYRON DE CHEYSSIOL *). In virgine quindecim annorum, tumore duro in collo, mobili, indolente et duas tertias pugni magno, quem Noſter veram bronchocelem cognouit, vexata, diureticis primum, laxantibus et denique puluere teſtarum ouorum calcinatarum, cuius ſcrupulos duos in tribus cochlearibus vini rubri bis de die aegra ſumſit, ita bene vſus eſt, vt triceſimo die tumor prorſus diſpareret: eamdem methodum in iuuene ſeptendecim annorum, eodem morbo affecto, cum eodem euentu adhibuit. Putat Noſter, teſtas has calcinatas, ad modum ſalis alcalini, in vias vrinarias egiſſe.

Ex menſe aprili haec nobis offeruntur:

p. 336. 5. Obſeruatio Cl. BOSSE *de vermibus in puſtulis cutis inuentis.* Querebatur aethiops femina viginti quinque annorum, de dolore inſigni pruriente in humero ſiniſtro: inueniebantur ibi puſtulae, quae ſuperiorem et anteriorem brachii partem occuparent, cum rubore et tenſione: quarum vnam Noſter eminentem compreſſit, vnde pus clarum et ſanioſum effluxit; ſed et vermiculum ad orificium dele-

*) Lecta in ſolemni frequentia Academiae Reg. Scient. Monſpelienſis d. 12. ian. 1769.

detectum facillime extraxit. Sic ex qualibet pustula vermiculum exemit, quorum numerus erat triginta. Quorum originem quominus ex sanguine corrupto deriuet, bonus habitus corporis impedit. Si ex caussa interna veniant, an ex vsu frugum aliorumque vegetabilium, quibus copiose vescuntur, et aqua impura, illis frequenti? Vel, quod probabilius videtur, externe per poros cutaneos, ipsis semper fere patulos, hos vermiculos intrasse, cum eiusmodi homines dormiendo terrae incumbant. Conuenerunt cum ascaridibus.

6. Obseruatio Cl. MONGIN *vermis, ex tunica coniunctiua oculi exemti.* p. 338. Vermem Noster, vnum et dimidium pollicem longum, et chordam instrumentalem crassum, coloris cinerei, altera extremitate maiorem, quam in altera, in vtraque vero valde acuminatum, intra coniunctiuam et albugineam haerentem, aperta coniunctiua exemit, qui maximum dolorem aegrae, per viginti quinque horas, sed sine inflammatione causauerat. In sanguine natum et huc traductum esse credit.

7. Obseruatio *de fistula ani, absque operatione curata*, Auct. Cl. MARRIGVES. p. 339. Femina 40. annorum, haemorrhoidaria, iam per duos annos sinu fistuloso circa anum laborauerat, cuius apertura exterior, sinistrorsum vnum et dimidium pollicem ab orificio ani distans, vix perceptibilis iam claudebatur, vnde integumenta cum contextu celluloso vicina, tumida et admodum dura redderentur cum dolore vehementissimo. Accedens Noster cataplasmatibus maturantibus aliisque topicis, praegressa venaesectione, aliam aperturam, inter priorem et orificium ani produxit. Fistulam iam Noster examinans cum intestino recte eam haud communicare cognouit. Erat porro quatuor et dimidium pollices longa et ad introitum duabus val-

vulis, altera verſus nates et aperturam priorem, altera verſus labia externa pudendorum directa inſtructa, ſuperficie interna pallido liuida, dura et calloſa. Operatione ab aegra reformidata, et, cum fiſtula eſſet incompleta, inteſtinumque rectum intactum, methodum, quam chirurgia aliam ſuadet, iuſto diuturniorem, cum emollientibus, ſuppurantibus et depurantibus ſecutus eſt, qua id effecit, vt poſt octo menſes perfecte ſanaretur.

p. 351. 9. Obſeruatio *de hydrocele vera*, Auct. Cl. DE LATTRE. Infans tumore connato in latere dextro ſcroti pariebatur, quem chirurgus, poſt duos menſes accedens, pro hernia connata adſumens per duos annos, ſine fructu tractauit. Tumorem iam increſcentem alii chirurgi veram hydrocelem eſſe intellexerunt, punctuраque aliisque topicis et internis remediis, hydragogis, reſoluentibus diureticisque aegrum, per decem annos, palliatiue tantum iuuarunt. Noſter tandem tumorem examinans oblongum eum inuenit, aqua in tunica vaginali chordae ſpermaticae incluſa. Sedes erat in latere tantum dextro, ſepto nondum diſrupto. Cum cauſſa morbi Noſtro idiopatica videretur, ad operationem acceſſit, vnde puer poſt menſem iuſte reſtitutus eſt.

Notamus ex menſe maio:

1. Excerptum tractationis *de variis capititibus phyſiologiae, pathologiae et therapiae*, Auct. Cl. FABRE *).

2. Obſeruatio Cl. LE MEILLEVR *de cordis in anate reperta oſſificatione completa.* Cordis forma et ſtructura naturalibus, auriculae duae totae magis, quam reliquae partes, oſſificatae: particula quaedam, numi parui Gallici magnitudine, tota oſ-

ſea:

*) vid. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 627.

ſea: reliquae partes plus minusue oſſificatae: nullum veſtigium ſubſtantiae muſculoſae, neque trabium carnearum in ventriculis: ſeptum membranaceum tenuiſſimum, vtraque cauitas, ſanguine coagulato plena. Erat hoc animal ſanum vegetumque ad mortem vsque. Quae fuerint ſyſtole et diaſtole? ex phyſiologis quaerit.

6. *Duae obſeruationes* Cl. MASARS DE CAZELES *communicatae* a Cl. AVDOVX 1. Paſtor quidam a vipera in digito medio morſus, partem laeſam paullo poſt admodum tumidam, cum anxietate cordis et vomituritione coniunctam, ſenſit. Auxiliis domeſticis fruſtra applicatis, vt etiam totum brachium intumeſceret, aegerque admodum debilis redderetur. Noſter iam accedens aegro theriacis in decocto carnis viperae propinatis, brachioque epithematis bonis fruſtra applicatis, ſcarificatione circa partem laeſam meliore effectu vſus eſt, ita, vt, his et prioribus cum ligatura per tres dies continuatis, aeger reſtitueretur. Obſeruauit poſt conualeſcentiam in toto latere ſiniſtro maculas nigras, in flauas poſtea abeuntes, quae ecchymoſin ſimularent. Icterum vero, morſui viperae alias ſolemnem dictum, vidit; maculas vero vel ligaturae, vel veneni indoli coagulanti tribuit. 2. Vulnere alius ſclopeti in media parte oſſis temporum ſiniſtri, ab inferiori verſus ſuperiora directo, percutiebatur. Aegri, poſt quartam horae partem ex lipothymia redeuntis, vulnus Noſter examinans integumenta dilacerata, granis plumbi referta vidit: oſſe quoque nudo, fracturam profundam partis mediae et ſuperioris oſſis temporum detexit, ex qua multas ſpinas extraheret: aegro ad tertium diem iuſte tractato, ipſa fractura trepanationem, quam iam inſtituturus erat, Noſtro obtulit, cum foramen rotundum a ſuperioribus p. 338.

ribus deorſum vergens, perſpiceret. Symptomatis fere nullis vulnus breui ſanatum eſt, relicto parvo vlcuſculo, ita, vt aeger rebus ſuis bene praeeſſet. Poſt ſex vero menſes ſubito mortuus eſt.

p. 485. 8. Obſeruatio *entero - epiploceles cum partibus gangraenoſis, absque operatione curatae*, Auct. Cl. DVBONEIX. Herniam hanc feminae quinquagenariae pulſus paruus et frequens, facies depreſſa cum vomitu, per tres dies continuo blioſo, faeculento, alui conſtipatio, tumor et tenſio abdominis cet. comitata ſunt. Adhibitis bonis remediis, ſymptomata nunc paullo mitiora, tertio die, repoſitione ſaepius fruſtra tentata, nec iam, viribus omnibus fere exhauſtis, operatione tentanda, aegra morti proxima a chirurgo relicta eſt; nihilo tamen minus certior poſt ſeptem dies redditus, tumorem rupiſſe, vermemque ad ſex pollices longum exiiſſe. Chirurgus accedens partes omnes gangraena deſtructas reſecuit, vnde apertura ad inſtar oui gallinacei relinqueretur, per quam poſtero die faeces exierunt, vt inde colon ipſum laeſum eſſe pateret. Aegra vero iuſta encheireſi poſt menſem recte ſanata eſt.

Ex menſe iunio annotatu digna videtur:

p. 519. 3. Obſeruatio *de effectu ſalutari* baſilici ſylueſtris *in fluore albo* a Cl. BAION. Plures nigritas, quippe quarum magna pars fluori albo ſubiecta eſt, fluore albo aegras, remediis omnibus, in eiusmodi morbo indicatis, fruſtra tractauit, vsque dum quidam ipſi plantam hanc admodum commenda-
p. 529. ret. Planta haec, in hac colonia admodum frequens, a noſtro baſilico eo tantum differt, vt odore fragranti illa multo minor ſit. Amat prata humida; pecoribusque valde grata; indole amara gaudet. Non niſi ſuccum expreſſum eius in vſum vocauit; interim extractum eius, quod inde parari poſſit,

poſſit, ad omnes alias prouincias optime tranſportandum, ipſamque plantam ibi bene colendam fore non dubitat. Succi eiusmodi vnciis duabus, omni mane ab aegris per menſem deglutitis, perfectam vtplurimum vidit ſanitatem. Praeparatione vero iuſta, regimine tenui diaetaque attenuanti ex lacte ceruino opus fuere, eaque Noſtroque ſatis fecere.

VII.

Anfangsgründe der Naturgeſchichte, entworfen von IOHANN CHRISTIAN POLYKARP ERXLEBEN, *der Weltweisheit D. und Prof. auf der George Auguſtuniverſität, des Königl. Inſt. der Hiſt. Wiſſ. zu Göttingen, der Königl. Landwirthſchaftsgeſellſch. zu Zelle und der Bataviſchen Societät der Experimentalphiloſ. zu Rotterdam Mitglied. Zwote und verbeſſerte Auflage, mit 6 Kupfertafeln. Göttingen und Gotha, bey Iohann Chiſtian Dietrich,* 1773. 8. 1 *Alph.* 18¼ *Bogen.*

h. e.

Compendium hiſtoriae naturalis, Auctore IOANNE CHRISTIANO POLYCARPO ERXLEBEN, philoſophiae doctore et profeſſore, etc.

Vniuerſam trium naturae regnorum contemplationem, quam hiſtoriam naturalem vniuerſalem nominat, omni concinnitate, ordineque eximio, habita quoque legum earum, quas compendium requirit, ratione diligentiſſima, Cl. Auctor hoc libro, academicis praelectionibus adaptato, ſuſcipit. Oſtendit enim diſcrimen inter corpora, organis

organis praedita, et iis carentia: docet compositionem priorum atque vitae, nutritionis, incrementi ac generationis rationem. Indicat dissimilitudines conuenientiamque inter plantas et animalia, atque cum externam, tum interiorem eorum fabricam anatomice ac physiologice perlustrat. Mineralium denique originem variam disquirit. Recenset diuisiones animalium, plantarum, atque mineralium omniumque proprietates, ita, vt vniuersa natura vno intuitu perlustretur, enumerat. Procul igitur abest, vt solis nominibus externisque signis distinctiuis occupetur, vt ostendat potius, historiam naturalem esse physicam specialem omnium corporum naturalium. Sic itaque lectione huius libri attenti fiunt naturae studiosi ad omnia phaenomena, in tribus regnis euenientia: generalique hac instructione apti redduntur, vt aliorum praestantissimorum Auctorum scripta, praesertim LINNAEI legere cum fructu possint. Sequitur Noster fere vbiuis systema Linnaeanum, atque ad huius ductum, praemissis introductionibus, animalivm classes, singulam separatim, considerat, postea vegetabilium mineraliumque addit historiam; ita tamen, vt et aliorum methodos indicet, earumque commoda vitiaque ostendat, ac praesertim in vegetabilium diuisione ordines naturales suos exponat. Libros optimos quosque vbiuis sollicite indicat, additque in hac noua editione recentiores selectiores: vti etiam icones, quae terminos partium notabiliores illustrent.

Non possumus, quin his generatim dictis singu-
p. 6. las etiam quasdam Cl. Auctoris sententias addamus: omissa, quae maximam et praecipuam libri partem efficit, egregia partium terminologia, cum ea qui-

dem

dem omnino ſit neceſſaria; non tamen noua. Limites trium naturae regnorum adeo certos iudicat, vt nulla poſſint reperiri corpora, quae, quaſi in medio poſita, illa ſecum coniungant: etſi, difficile interdum haec ſigna diſtinctiva indicari, concedit. BVFFONII hypotheſin de generatione *) reiicit, atque theoriam generationis per euolutionem aſſumit. Animalium compoſitorum **) originem ita explicat, vt in omni corpore diſperſa rudimenta aſſumat, quae ſua vi ſimul, ac conuenienter nutriantur et euoluantur; in quibus etiam reproductio partium manifeſte conſpiciatur, quam quidem in aliis omnibus aliquo modo fieri putat. p. 84. Cum membrana neruea, in lamina cochleae ſpirali expanſa, ſedes ſit auditus, mirum videtur, eſſe animalia, quae cochlea careant; nihilo minus tamen audiant. p. 121. Numerum probabilem omnium animalium aſſumit 25000; LINNAEVS vero in ſyſtematis editione nouiſſima, additis Mantiſſis, recenſet 6137. p. 131. In fetu vrinam per vrachum in alantoin excerni affirmat. p. 145.

In *Mammalium* diuiſione iure Noſter a LINNAEO in quibusdam recedit. Sic enim *Rhinocerotem* ad ordinem *Brutorum* refert, cum, etſi dentes quodammodo differant; habitu tamen cum his conueniat. Deinde quartum ordinem *Beſtiarum* iterum aſſumit, quibus dentes primores in medio a ſe inuicem remotos, laniarios vtrinque plures, et naſum prominulum tribuit. Genera huc relata ſunt *Sus*, *Erinaceus*, *Talpa*, *Veſpertilio*, quem et ratione dentium, et quoad habitum ad hunc ordinem pertinere affirmat, *Sorex*, atque *Didelphis.*

*) vid. *Hiſtoire naturelle* Tome III. p. 78.

**) vid. LINN. amoen. Vol. 5. p. 343. comm. noſtr. dec. I. ſuppl. I. p. 111.

phis. Ad quintum *Glirium* ordinem addit *Cauiae* *) genus.

p. 189. Dubitat Cl. Auctor, an omnibus amphibiis sint penes duo; assumit deinde GRONOVII diuisionem *Lacertae* in plura genera: *Anguis quadrupes* vel magis *Lacerta* esse videtur, vel ea et *bipede*, *Lacertae* cum *Serpentibus* connectuntur.

p. 213. Pisces audire existimat, etsi alio et diuerso ab animalibus, in continente viuentibus, modo **).

p. 233. Nondum certo effectum esse putat, insecta oculis res propinquas et minores perlustrare; ocellis vero remotas maioresque cognoscere. Neque iis auditum et olfactum denegari posse contendit, cum quaedam illorum saltim his sensibus sint praedita.

p. 243. Neutrae *Apes* Nostro fere videntur cum Cl. SCHIRACH ***) feminae non plane euolutae.

In ordine *Insectorum* non recedit a Linnaeano, praeter, quod genus *Cancri* ex GRONOVIO diuidat in *Emeritam*, *Squillam*, *Cancrum* et *Astacum*.

p. 270. Ad *Vermes Intestina* refert *Trichurin* ROEDERERI et *Furiam* LINNAEI. *Nereidis* genus ex MVLLERO ****) diuidit in *Naidem*, *Nereidem*, *Aphroditen* et *Amphitritem*. Diuisio *Zoophytorum*, a Cl. PALLAS †) data, Nostro Linnaeana magis placet.

Enarratis

*) vid. supra p. 351.

**) cf. Cl. CAMPER *verhandeling over het Geboor der geschubde Visschen.* comm. nostr. Vol. XVII. p. 460.

***) cf. ADAM. GOTTL. SCHIRACH, *Erläuterung der Kunst iunge Bienenschwärme oder Ableger zu erziehen. Budis.* 1770.

****) vid. OTTO FRID. MVLLER, *von Würmern des süssen und salzigen Wassers, Kopenh.* 1771. 4.

†) vid. EIVSD. *Elenchus Zoophytorum.* comm. nostr. Vol. XV. p. 153.

Enarratis, quae ad hiſtoriam vegetabilium pertinent, atque aliorum methodis naturalibus: Cl. Auctor ſuam diuiſionem recenſet, quam naturalem, etſi non perfectam, iudicat, et ſequentes ſexaginta tres ordines conſtituit: verticillatas, perſonatas, luridas, ſepiarias, ialapas, aggregatas, caprifolias, ſtellatas, cucurbitaceas, campanaceas, vmbellatas, compoſitas ſemifloſculoſas, compoſitas capitatas, compoſitas diſcoideas, compoſitas oppoſitifolias, compoſitas nucamentaceas, coniferas, amentaceas, coadunatas, tricoccas, terebinthinaceas, trihilatas, papilionaceas, dumoſas, drupaceas, pomaceas, ſenticoſas, multiſiliquas, rhoeadeas, ſiliquoſas, putamineas, columniferas gruinales, ſucculentas, caryophylleas, precias, rotaceas, contortas, aſperifolias, ſcabritas, oleraceas, vaginales, vepreculas, bicornes, arbuſtiua, calycanthemas, calycifloras, inundatas, ſarmentaceas, coronarias, ſpathaceas, ſcitamineas, orchideas, enſatas, tripetaloideas, gramina, calamarias, piperitas, palmas, filices, muſcos, algas, atque denique fungos. Tum recenſet inſignem copiam plantarum, quae ad hos ordines non redigi poſſint. Numerum vegetabilium probabilem eſſe putat Noſter 15000: LINNAEVS 10000, ADANSONVS 43000, horum prior in Syſtemate deſcribit circiter 8000. p. 410.

Mineralogiae ſyſtema ex ſola mixtione mineralium deſumendum eſſe, eamque, quae ex ſolis ſignis externis deſumitur cognitio, imperfectam et empiricam eſſe Cl. Auctor affirmat. Ex hac mixtione igitur diuidit omnia mineralia in *Terras*, *Salia*, *Inflammabilia* et *Metalla*; diuiſionem breuemque ſimplicium corporum deſcriptionem affert, ita tamen, vt in generibus ſolum ſubſiſtat. *Terras* p. 504.

ras et *Lapides* coniungit, cum limites non dentur, et in accidentalibus tantum differant. Ceterum coniicit, hanc esse facillimam tutissimamque mineras diuidendi methodum, si, cognitis simplicibus corporibus, quae minerarum maximam partem efficiant, magis composita disquirantur, atque ex illis haec ordinentur *): promittitque, se proxime ad hanc normam elaboratum systema editurum esse: quod, cum egregiam Cl. Auctoris naturae cognitionem ex hoc libro quilibet intelligat, omnibus naturae studiosis gratum acceptumque fore iudicamus.

VIII.

Exposition des variations de la nature dans l'espece humaine, ou l'on demande, si posées les loix naturelles les plus générales sur lesquelles portent l'ordre et l'harmonie du corps humain, la nature peut quelquefois s'en écarter; par Mr. T. GVINDANT, des Facultés de Médécine de Paris et de Montpellier, ancien Médécin de l'hôtel-dieu d'Orleáns, du collége de Médécine et de la société Royale d'agriculture de la même ville. à Paris chez Debure, pere 1771. 8. pagg. 240.

i. e.

Expositio varietatum naturae in genere humano, Auctore T. GVINDANT.

Quum natura, semper sibi similis, leges certas constituerit; ad quas omnia, quae fieri videamus, dirigantur: Cl. Auctor etiam in hoc libello, in quo vim potestatemque naturae in homine sano

*) cf. Cl. Auctoris, *Betrachtungen über die Ursache der Unvollständigkeit der Mineralsysteme. Gött.* 1768. 4.

ſano contemplatur, has leges primo attendit; earumque duas conſtituit claſſes, alias generales, quae in omni homine viderentur eſſe adhibitae, vt homo reſpiret, excernat, nutriatur, dormiat, creſcat et gignat vel pariat; alias particulares, quae ex minus frequenti praeſentia nobis viderentur peregrinae, quamquam nihilo minus eſſent aeque et ſimplices, et conſtantes, ac priores. Non igitur eſſe quaedam monſtra in genere humano, ſed, eodem modo, vti in vegetabilibus deprehendantur ſpecierum varietates, ita etiam in genere humano varias eſſe ſpecies, atque in iis peculiares varietates. Non igitur magis monſtra, quae dicantur, vere talia eſſe, quam ſi quis plantas hermaphroditas vel alias diuerſitates monſtroſas habere vellet. De his igitur varietatibus exponendis, inquirendis, atque ex cauſſis deriuandis potiſſimum agitur; de quibus pauca tantum hic afferamus.

Omnibus igitur legibus naturalibus generalibus enarratis, oſtendit Cl. Auctor aberrationes ab his atque varietates. Ac primo quidem reſpirationis neceſſitatem non generalem eſſe, probare Ei videntur notiſſima exempla vrinatorum, quorum plurimi ſatis diu ſub aqua, absque omni vel veſica, vel campana viuant, lethargicorum atque inebriatorum. Praeterea id confirmant et Batauus quidam, qui per octo annos ſub aqua vixit, atque Praefecto Batauo, cum oris maritimis commoraretur, apparuit, cumque is eum capeſſere inſtitueret, protinus in mare iterum ſe praecipitauit; et alii, quorum alter poſt balneum ſub aqua diu remanſit, ſine aliquo incommodo; alter vero, Auctori affinis, vt piſces caperet, diu ſub aqua in fundo fluuii ambulauit, neque quidquam ei nocuit. Ita etiam legem generalem excretionis exceptiones pati, probat exemplis hominum, prae-

Margin notes: p. 61. (beside "Omnibus igitur legibus naturalibus generali-"); p. 73. (beside "cuit. Ita etiam legem generalem excretionis ex-")

ſertim grauidarum feminarum, in quibus haec excretio diu ſatis interrupta cernitur. Collecta ex veteribus et recentioribus exempla demonſtrant, ipſam etiam nutritionem ſomnumque diu ſatis abeſſe in quibusdam hominibus poſſe, atque dari etiam inſignem varietatem, cum quoad celere vel tardum incrementum, tum quoad inſignem vel minorem corporis proceritatem.

p. 97. Sterilitas quoque et impotentia virilis copioſiſſime adſunt, quae tamen ſine noxa oeconomiae animalis feruntur. Ad nutritionem fetus et grauiditatem accedens Noſter in iisdem etiam copioſas deprehendi varietates oſtendit, atque adeo credulum eum inuenimus, vt grauiditatem viginti trium menſium poſſibilem cenſeat. Poſtea recenſet fetuum varietates, acephalorum, eorum, qui vel dentibus praediti naſcuntur, vel per omnem vitae curſum quibusdam carent, piloſorum, coecorum, mutilatorum extremitatibus ſuperioribus, vel inferioribus, vel partibus genitalibus, hermaphroditorum, quos igitur vere vti in plantis, et vermibus, reperiri affirmat. Praeterea naſcuntur homines lingua vel priuati, vel duplici inſtructi, aliique, in quibus viſcera, etiam maxime neceſſaria, vt cor, pulmones, ventriculus, hepar, aliaque vel deſunt, vel abundant. Multis deinde Cl. Auctor probare annititur, haec omnia variantis naturae exempla, non eſſe monſtra habenda, ſed tantum varietates, in quibus naturae leges eundem finem obſeruauerint. In qua tamen diſtinctione verbis magis, quam re a celeberrimis noſtri ſeculi Auctoribus diſſentire Noſter videtur. An vero exinde, quod quaedam reperiantur a communi lege exceptiones, omnia, quae narrentur exempla, fide digna ſint habenda, quod Cl. Auctor vult, nec ne, aliis diiudicandum relinquimus.

Sub-

Subiungit Cl. Auctor quaedam exempla mulierum, quae per vndecim menſes grauidae fuerunt: quarum prima, poſt grauiditatem ſatis periculoſam, puellam peperit; altera vero, doloribus partus per duo menſes durantibus, enixa eſt filiam hydrope laborantem. Ipſa grauida in grauiditate hydrope laborabat, quo, inſigni copia aquae excreta, liberabatur. Facies tamen poſt partum remanebat inflata, ac dorſum humerique manusque ſugillata erant. Poſt menſem autem omnia haec diſparuerant.

Spondet Cl. Auctor, ſe librum, trium regnorum varietates recenſentem, editurum eſſe, rogatque quoscunque, vt cum eo nouas obſeruationes communicent: quod, vt feliciter ſuccedat, atque iuſta relatorum auctoritas fide digna maxime attendatur, vehementer optamus.

IX.

Erfahrungen und Unterſuchungen über den Menſchen. Berlin, im Verlag der Buchhandl. der Real Schule. 1772. 8*vo S.* 320.

h. e.

Experientiae et diſquiſitiones ſuper homine.

Quum certum ſit, doctrinae de homine omnes reliquas artes doctrinasque humanas, ceu totidem aedificia communi fundamento inniti; Cl. vero huius libri Auctor ſubtiliter ſatis atque eleganter de eadem ſit commentatus, applicueritque anatomen ad varia pſychologiae capita illuſtranda, operae pretium iudicauimus, indicare hunc librum, quoque modo argumentum ſit tractatum, ediſſerere. Ita nimirum Auctor verſatur, vt pri-

mo corpus, quatenus ſenſuum motusque inſtrumentis praeditum eſt, conſideret; in altera vero libri parte de ſenſibus vique animi motrice exponat.

p. 6. Ab initio igitur, naturae et HALLERO fidus, ſenſus et motus organa deſcribit ſuccincte. Senſus ſedem, vt et motuum originem non in neruis, ſed in cerebri loco quodam, incognito tamen, haerere euincit. Diſquirit inde hypotheſes, quibus, qua ratione ſenſus motusque fieret, conati ſunt
p. 38. viri docti explicare: et, quamuis fluidum nerueum eſſe largiatur; ſolidas tamen cerebri neruorumque partes haudquaquam pro inertibus habendas eſſe monet: id quod potiſſimum ex earundem copia patere dicit, quae, ſi inertes forent, tanta vtique non eſſet futura. Et licet pulpoſa mollisque earum natura ab elaſtica et irritabili virtute multum videatur abeſſe, nec inſtrumentis laceſſita harum virium documenta praebeat; vero tamen ſimillimum putat Auctor Cl., eſſe eas permobiles elaſticasque, vtpote quum concretae ſint ex moleculis ſubtiliſſimis, vltimamque et perfectiſſimam elaborationem paſſis, quum velentur forte tantum rudiori et craſſiori materia circumfuſa, quum denique ob teneritudinem ſingularem rudiorum noſtrorum inſtrumentorum, quibus irritare eas conamur, impreſſiones nullo modo capere vel poſſint, vel et debeant. Ipſam vim neruorum cerebrique, quam ſenſibilitatem dicimus, in vernacula lingua mauult Noſter *Empfindſamkeit* vel *Fühlſamkeit*, quam *Empfindlichkeit* appellare.

p. 36. Vbi deinde de iis perceptionum et idearum affectionibus, quae e neruorum et cerebri natura plus minus certo explicari poſſunt, agit, oſtendere ſatagit, ad ſenſationem vel ſimplicem non vnius

forte

forte fibrae nerueae, ſed omnium eiuſdem pariter atque communicantium nerueorum filorum commotionem requiri; quem tam copioſarum fibrarum motum ab vno tantum obiecto cieri, et ſimplicem adeoque ſenſationem conſtituere, animus demum iudicio pernoſcat. Differentiam ſenſationum, in eodem organo productarum, repetit a varietate impreſſionum, quae diuerſa obiecta excitant in neruis iisdem omnibus, argumentisque variis refutat Cl. BONNETI opinionem, qua cuicunque ſenſationi diuerſorum obiectorum peculiare filum nerveum deſtinatum eſſe aſſeritur. Senſationum porro, per ſe diuerſarum, ſimilitudinem et nexum inde deriuat, quod diuerſimode quidem neruos ferientia, ſimili tamen modo eos moueant. In multitudine fibrarum neruearum quaerit tum praeſidium ſenſus, quo, licet et in ſenio, et in morbis haud pauca fila deſtructa ſint; ſenſus tamen non aboleatur: tum illud ſingulare commodum, quo, vbi attendimus, in eodem obiecto ſemper plura obſeruamus. Aſſociationem idearum, animo vel inuito ſaepe contingentem, a vario neruorum et cerebri filorum nexu; a neruis autem ipſis idearum exiſtentiam deriuat, argumenta ducens ex deſtructione idearum per morbos et vulnera, atque vi cogitandi aucta per vulnera, capitis alliſiones, et medicamenta. Eorum adeoque ſententiae ſubſcribit, qui mentem ſubſtantiam obſeruatricem, ideasque, quatenus ad mentem referuntur, obſeruationem earum rerum dicunt, quas nerui commoti menti offerunt.

Praeter conſpicuum neruorum ſyſtema, quod *organiſationem craſſiorem* appellat, teneriorem contextum nerueum, animo, cuius ſedes ſit, proximum, et *ſubtiliorem organiſationem* dicendum, p. 76.

cum aliis ſtatuit, qui ſine craſſiore agens, animo rerum, olim perceptarum, formas reducat, actione ſua ad craſſiorem organiſationem diffuſa phantaſiam laeſam excitet, ceterum efficaci ſuo motu, ab animo proxime percepto, ideas ſic dictas materiales, aut, vt Noſter mauult vocari, *repraeſentationes materiales* ſiſtat. Pro vtriuſque vero organiſationis, ſubtilioris maxime, diuerſitate, differre putat animi vires easdem in diuerſis hominibus; et ad earum praeſtantiam multum facere, praeter alias cauſſas, ſitum cerebri et neruorum in capite bene formato ab omni vel fluidi abundantis, vel ſolidi durioris preſſu liberum, mediamque inter fluiditatem et mollitiem, atque duram rigiditatem, conſiſtentiam.

p. 124. Iam, quum, quid ſenſus ſint, ratione corporis dictum ſit, quid iidem ſint ad animum relati, exponitur. Sunt autem ſenſationes externae ideae proxime per vim organiſationis craſſioris, ſubtiliorem, vtpote ſine qua animus nil percipit, commouentis, productae. Quum vero nerui noſtri nunquam agant vltro; cauſſae commouentis quadruplicem fontem Auctor indicat. Agit nimirum in neruos craſſiores vel animus vi ſua motrice, vel ſine eius concurſu ſubtilior organiſatio; perceptionesque inde natas Auctor ſenſationes externas intrinſecus natas (*äußere Empfindungen von innen*) dicit; vel pars corporis noſtri quaecunque, quae neruus tamen non eſt; vel denique res prorſus extra nos poſita; quae duo ſic productarum perceptionum genera ſenſationes externae foris accedentes (*äußere Empfindungen von außen*) Auctori vocantur. A cauſſis ſenſationum obiecta differunt, quae ſunt id, cuius idea ſentiendo naſcitur. Saepe tamen et idea iſta, vel ſenſationis argumentum, ob-

iectum

iectum dici solet. Quodlibet genus repraesentationum externarum sensationum, quod suos nervos et organa externa habet, sensus externus audit. Eorum vero sensuum externorum per organorum structuram et per diuersum obiectorum agendi modum indolemque variam quinque sunt. Iam sensationes vel purae sunt, quatenus saltim est crassioris organisationis motus, vel mixtae, quatenus, praeter hunc, aliae, quae ab hac proxime non proveniunt, repraesentationes, cum iisdem simul oriuntur. Et tales, mixtae nempe, solent omnes esse, quas iam habemus, quum scilicet semper iudicio animi aliquid accedat; purae autem sensationes in prima tantum infantia solum obtinent, vtpote quum merae sint obseruationes, rerumque extra nos positarum primae imagines.

His expositis, sensus quinque externos Auctor p. 147.
noster ita disquirit, vt, quid singuli sint, quibus organis perficiantur, quas sensationes proferant, quaenam obiecta et argumenta sensationis habeant, quaque in re vel discrepent, vel conueniant, exponat. Probat propterea, tam late patere sensum tactus, organisque omnibus aliis inesse, quoniam per eum demum vere experiamur, res perceptas extra nos esse positas, et quoniam sine eo reliquis sensibus adiuncto, facile possimus in eam deuenire opinionem, ac si, quae sentimus, merae tantum sint nostrum ipsorum modificationes. Nec du- p. 189.
bitat de imaginibus in retina, inuersa ratione depictis, speratque, fore, vt demonstretur aliquando, non propterea obiecta cerni in situ recto, quod mens emendet et corrigat, quae falsa in sensatione sint, sed, quia in situ recto imagines quoque obiectorum retinae offerantur. Qua de re tamen, quum sensatio ista nobis semper relatiua ad

proprium ſitum corporis noſtri videatur, multum dubitamus.

p. 196. Praeter ſenſus quinque iſtos externos, ſunt et aliae in nobis perceptiones ab his plane diuerſae, quas Auctor *äußere Gefühle* appellat, eaeque purae pariter, atque mixtae. Agit igitur de perceptionibus valetudinis bonae et aduerſae, doloris et titillationis, caloris et frigoris, conſueti et inſoliti, ſapidi et male ſapidi, ſuauiter et male olentis, nauſeae, laſſitudinis et refectionis, famis, ſitis, voluptatis, terroris, deque illis, quae ex inſtinctibus proficiſcuntur. Addit denique perceptiones extraordinarias, per morbos et idioſyncraſiam excitatas, vna cum fabula de puero, qui nuper in Francia dicebatur curſum aquarum ſubterranearum cernere poſſe, quam, vt commentum, tam argute ab Auctore explicatam dolemus.

p. 236. Subiunguntur his egregie diſputata de mutationibus ſenſationum externarum, quae oriuntur ex ſynchrona earum coniunctione, et per vim praecedentium, deque diſcrimine idearum, quod a perceptionibus et ſenſibus externis pendet. Po-
p. 288. ſtremo etiam vim animi motricem (*Thätigkeit*) rimatur et naturam cognitionis, quae ineſſe poſſit iis ſubſtantiis, quae ſola vi ſentiendi inſtructae ſunt. Ex quibus quidem diſquiſitionibus lubenter ſeligeremus potiora, niſi breuitatis cauſſa filum orationis hic eſſet abrumpendum.

X.

X.

Diarium medico practicum ANDREAE BERNHARDI KIRCHVOGL medicinae doctoris ac practici Vindobonensis. Vindobonae typ. Io. Th. nob. de Trattnern. 1771. 8. p. 213. praeter praefationem et rerum propositarum summam.

Animus est Cl. Auctori quolibet anno morborum magis familiarium, SYDENHAMO duce, colligere exempla, et, epidemicis morbis non grassantibus, endemicos persequi. Praeterea Noster aliorum collegarum casus notabiles in hoc suo opere continuato commemorabit. Obseruat porro Noster annum scholasticum, nouembri nimirum incipiendum, nec non aeris vicissitudines varias aliasque mutationes e. gr. circa anni tempora, insimul attendit. Atque ita in hoc tomo agitur de febribus intermittentibus epidemicis, 1770, 1771 annis, de tussi epidemica cum pleuritide et peripneumonia, de febri scarlatina, de febribus acutis, de variolis inoculatis et naturalibus et in fine de electricitate.

Arbitratur Noster, naturam iam per aliquot tempus intestina gessisse bella, idque ipsum probari posse ex frequentibus auris borealibus, terrae motibus, aque eiectionibus et transundationibus cometisque, quorum duo aspexit, etc. Vnde et pendere ait Noster per aliquot annos obseruatam quatuor anni temporum inconstantiam. His praemissis, de febrium epidemicarum intermittentium genio, quae saepe calidae potius, quam frigidae intermittentes esse visae sint, valdeque mixtae apparuerint, differit. Incipiebant hae febres, atque alio modo quidem; omnes tamen sine praegressa p. 1.

gressa

gressa horripilatione. Iure igitur has febres intermittentes Noster irregulares appellat, et a regularibus, quas quoque obseruauit, distinguit.

p. 19. De cortice Peruv. aegris, obstructione viscerum laborantibus, exhibendo haec habeto. Optat Noster, bene vt distinguatur, vtrum illa ex saburra aliqua, aut febris materia, in quodam viscere collecta, aut praematuro nimis dato cortice, an potius ex nimia debilitate vasorum oriatur. Atque in eiusmodi debilitate suadet Noster corticem, qui specifica sua virtute primo febri obicem ponit, et roborante vi vasa tam apta reddit, vt materia obstruens expelli queat. Probat hoc aegro, feliciter curato, qui resoluentibus et purgantibus remediis ita erat debilitatus, vt vasa expulsionem materiae morbosae nequirent praestare. Ceterum optime dedit corticem, interpositis laxantibus seu salibus digestiuis, interdum etiam his mixtum.

p. 33. Febres acutae promiscue cum intermittentibus anni 1770 apparebant: rariores per hyemem obseruabantur, quando tusses, catarrhi, pleuritides, peripneunoniae et scarlatinae occurrebant. Has acutas Noster distinxit in quatuor species: nimirum in acutissimas, acutas cum consuetis symptomatibus, haemitritaeas, quas Noster reuocat, tam ex continua quotidiana et tertiana intermittente, quam ex acuta continua et tertiana; et denique in febres, ephemeras et synochos putres dictas. Inde igitur Noster symptomatum diuersitatem in febribus acutis deriuat et aliam atque aliam his medendi rationem vrget. Exanthemata critica e. gr. petechias, miliares cet. Noster largitur, atque exemplis confirmat.

Refert

Refert quoque Cl. Auctor exemplum morbi acuti putridi letalis, vbi inteſtina plane non fuerunt inflammata; ſed parte, qua per noctem in aqua poſita, ſupra eius ſuperficiem prominente, aere fuiſſe corrupta affirmat, quod facile quoque ex hiſtoria morbi, ab eo tradita, elucere videtur. Cauti ergo vt ſint, omnes illos admonitos vult, qui ex anatome iudicare atque docere cupiant. Praeſtat enim, vt omnes vno die bene inſpiciantur partes, nec aliquae reſeruentur, quae facile corrumpi adeoque examinantem fallere poſſint. Qua occaſione de ſitu partium in cadauere prouide prudenterque conſiderando monet, exemploque addit, facile fieri poſſe, vt cadauer, poſt viginto quatuor horas apertum, morbo putrido denatum, ſubito in corruptionem vergat, aer in inteſtinis rarefiat, extenſa ſic viſcera reliqua ſurſum deorſumque nec non ad latera premantur, et ſitum dein talem prae ſe ferant, qualis nunquam, viuo corpore, adfuerit. Iuuat praeterea hanc rem cadaueris ſitus ſupinus et decliuis a ſitu viui hominis plane diuerſus. Quae cum ita ſint, caute ad haec omnia in ſitu viſcerum, ex ſectionibus definiendo et deſcribendo et ad morbi naturam applicando, attendere oportet ſecantem, ac omnino Noſter miratur magnopere, quomodo adeo facile rebus tam iniquis, poſteritati relictis, credatur.

Mulierem pleuroperi pneumonia periiſſe cum p. 88. hiſtoria morbi, tum anatome docebant. Meretur hoc in morbo notari, quod nunquam pulſum mollem vſque ad finem deprehenderit Noſter, excepto paroxyſmi tempore, quo vix percipi poterat pulſus. *Unde ergo ille paroxyſmus? pulchram a phyſiologis quaeſiti reſolutionem peto: an ſubitanea facta impletione vaſorum pulmonalium ſtagnatio totius, quae,*

ſi

ſi a natura victa non fuiſſet, in primo certo perire debuiſſet paroxyſmo? profecto, reſolutione vaſorum facta, (vt et in aſthmaticis contigit) et vrgente a tergo ſanguine, obſtaculisque remotis, fortis de nouo inſurgebat pulſus, donec demum tertio recurrens impotensque fors, ob tenacitatem nimiam, remouendi obicem ſuffocauerit patientem? An pulmones, poſt mortem ſanguine turgidi ac inflammati, convincens pro hac ſententia argumentum?

p. 104. Commemorat Noſter hic iterum *) exemplum, ex quo appareat, ſitum viſcerum poſt mortem mutari poſſe. Erat colon tympaniticum totum, mire flexum et hepar verſus thoracem premens. Haec nimia coli expanſio videtur Noſtro poſt mortem eſſe facta. Periit enim aeger pleuroperipneumonia neglecta. Non multum poſt mortem eius thermometrum Noſter applicuit, quod per ſex prima minuta, 101 gradum; poſt quadrantem denuo per ſex minuta applicatum, 98. et poſt mediam horam, 96 gradus caloris notauit, intereaque monſtrat, hunc calorem ex motu productum, nec ſolum corporibus innatum eſſe.

p. 133. Femina viginti trium annorum morbo valde acuto plurimis malis ſymptomatibus ſtipato, vt ſunt vomitus, narium ſtillicidium, gemitus, oculi lacrymantes, teneſmus, iſchuria, diarrhoea, deſipientia, ardores pectoris, mittimus alia, ſanitati prorſus eſt reſtituta. Vltimum exemplum miliaria critica ſpectat, quorum triginta et vnum collegit Noſter et ſecundum quatuor ſpecies acutorum morborum **), ab eo conſtitutas, adiunctis quibusdam catarrhalibus et inflammatoriis aegritudinibus,

*) vid. ſupra p. 509.
**) vid. ſupra. p. 508.

bus, enarrauit et in fine corollaria nonnulla addidit, ex quibus modo quaedam notemus. Febres catarrhales admodum Noſtro familiares apud aegros ſuos, plerumque miliaribus ſeſe manifeſtantes; aliquae ab initio ferunt venaeſectionem; exanthemata non ſunt negligenda, nec refrigerio turbanda; rurſus, venaeſectio, iis praeſentibus, non inſtituenda. In haemitritaeis praecipuum antidotum cernitur in cortice Peruuiano.

Variolas morbum eſſe, quo nec milleſimus ho- p. 145. minum ſit immunis, et, ceteris paribus, ſeptima affectorum pars interire ſoleat, omnium conſenſu arbitratur. Praeterea lectuli calorem et cardiacorum vſum in variolis medendis reiicit, et regimen frigidiuſculum et inprimis aeris liberioris vſum commendat.

Electricum fluidum numeratur inter cardiaca p. 163. neruea. Id quod Noſter hic ſedulo perſequitur, omnesque effectus electricitatis tam ſimplicis, quam compoſitae, cum corpore humano communicatae, curioſius expendit. Tum monet, ſe ſimplici electricitate nunquam vſum eſſe in ſuis aegris, qui hic adduntur, ſed ſemper fortiſſimos, quos potuit, ſine reſinoſo tamen ſcabello, ictus inflixiſſe iisdem vel ſolis, vel in corona cum pluribus catena iunctis. Incepit Noſter quinque ictibus et aſcendit vsque ad centeſimum et vltra: bis de die repetebat ictus, ſymptomatibus id largientibus. Neminem vero aegrorum ſua machina commouit Noſter, qui non vel externis vtebatur medicamentis

His praemiſſis, caſus a Noſtro enarrantur, qui p. 178. ſatis ſuperque inutilitatem electricitatis demonſtrant,

ſtrant, ideoque cum Cl. MVSSCHENBROECKIO ſincere fatetur, ſe hucusque nullum euentum felicem ab electricitate ortum vidiſſe. Id quod etiam corollaria, ex omnibus hic additis exemplis de cura electricitatis deprompta a Noſtro, manifeſte indicant. En quaedam corollaria: electricitatis fulmen audax ſemper et anceps eſt remedium, multos ad ſuperos ablègat, quos iuſta medendi methodus conſeruaſſet: ſaepe triobulario medicamento pauperibus tutius et iucundius mederis, quam centenis ſuccuſſuum electicorum myriadibus: arnicae infuſum paralyſin citius et tutius iuuat, quam annua electricitas: eadem non, niſi in caſibus et ratiociniis et experientia comprobatis, tumque ſuis cum cautelis adhibenda. Strictum corpus minus, ac laxum, plethoricum minus, ac phlegmaticum fert electricitatem. Melancholicum et atrabilarium periculo non carent. Infantibus debilibus et ſenibus electricitas non ſeruit: viris potius, quam feminis apta eſt. In inflammationibus, morbis nervorum, pectoris, cachexia, ſcorbuto, morbis capitis, odontalgia cet. nil boni hucusque ſuadet electricitas. Porro nec ieiuno, nec pleno ventriculo conuenit, ſed prima coctione finita. Omnino iudicat, electricitatem non prius eſſe adhibendam, quam aliis atque aliis iisque pluribus fruſtra antea tentatis remediis. Atque tum ſimplex modo tentetur ſcintillarum electricarum euocatio primum: dein, fruſtra his adhibitis, ad commotionem tranſiendum eſt; ſed vltra decem aut viginti ictus mediocres nunquam pergendum exiſtimat, potius bis terue de die repetendum.

XI.

XI.

Inträdes-Tal om Kräftskadors, scrophulöse och veneriske Sårs och soullnaders igenkännande hållit för Kongl. Collegium medicum den 18. October 1771, af PEHR BIERCHE'N M. D. Assessor i Kongl. Coll. med. På Kongl. Collegii befallning. Stockholm, tryckt hos Direct. Lars Salvius. 1772. 8.

i. e.

Sermo inauguralis de discrimine inter vlcera cancrosa, scrophulosa et venerea, et tumores horum generum, in consessu collegii medicorum habitus a PETRO BIERCHEN, M. D. quum munus Assessoris ibidem adiret.

Non facile praestantius argumentum sub exordium noui muneris eligere Cl. Auctor potuit, quum in carcinomatum cognitione et medela haud vulgari peritia calleat. Estque is in Suecia medicus, qui superiorum expensis suffultus puluerem Cl. GVY in Anglia redemit, et, vt Ipse fatetur, eodem multis tam ditioribus, quam pauperioribus in cancris adiumento fuit.

Queritur de confusione cancri cum tumoribus vlceribusque aliis, quod quotidie fere fit; quorsum pertinet exostosis adeo, caries, vlcus, noma dictum; vnde minus mirum, errorem committi in distinctione saepe difficili tumorum a lacte coagulato, vlcerum venereorum et scrophulosorum, variarumque aliarum indurationum.

Vitiorum in mammis cancrosorum tria genera diuersa Cl. Auctor constituit, scilicet *cancrum genuinum*, *cancrum fungosum*, et *carcinoma scrophulo-* p. 6.

 sum.

ſum. Horum omnium characteres ex propriis obſeruationibus, hiſtoriis mali ipſius crebro interſperſis, delineat.

p. 7. *Cancer genuinus* initio, ſcirrhi inſtar apparet; magnitudine et figura piſi, vel funis exigui. Initio omnino glaber eſt; prout autem increſcit, ſuperficies exaſperatur. Senſim aliquando figuram conicam aſſumit; plerumque autem rotundus eſt, nec ex pluribus grumis, vt cancri ſcrophuloſi, ſed vnico tantum conſiſtit, et inde a piſi magnitudine ita increſcere poteſt, vt ad finem totam mammam repleat. Duritie interna inſtar cartilaginis eſt, vel digitis contrectatus arenam collectam refert. Dum aperturam agit, cutis rubeſcere incipit, et per fiſſuram ſtillat parca copia aquae, vel ſeri. Noxia valde in hoc genere mercurialia ſunt, augendo incrementum, et ruptionem accelerando, quod idem, licet minori gradu, de aquis mineralibus et martialibus valet. Raro eiusmodi tumor, etiamſi minimae magnitudinis, dum iam ingratus ſenſus in eo ortus fuerit, ſeſe reſolui ſinit, niſi id fiat ſuctione; ſed ſenſim magis increſcit, et manifeſte omnibus emollientibus et reſoluentibus, quin ipſa cicuta, ſiue conio, peior fit. Huius ſtirpis efficaciam Cl. Auctor valde reſtringit, et frequenti experientia capta teſtatur, aliquid in ſcirrhis ſcrophuloſis quidem, et adhuc magis in veris ſcrophulis, vel inueteratis vitiis venereis, vti et in tumoribus a coagulato adipe praeſtare; ſed in omni cancro genuino inſignem noxam afferre. Dolores quidem ſopire eandem poſſe per primas hebdomades non negat; ſed paullo poſt accelerare malum conſpicuum in modum, et quidem pro doſeos proportione, et iuncto externo vſu. Auxit doſin Auctor interdum ad vnciam integram per diem, idque pluribus menſibus ſine alio effectu, quam ebrietatis ſenſu

ſu et diureſi fortiori. In cancro oris ptyaliſmum, quaſi a mercurio, excitauit.

Difficiliores longe iſtos ſcirrhos pronuntiat, qui initio funium exiguorum (*Bindfaden*) fruſtula referunt, et citius dolores excitare. Periculoſiſſimi autem ſunt, qui oriuntur in ſuperiori pectoris parte prope muſculum pectoralem, et punctiones verſus cauum pectoris, vel ſternum, vel axillam excitant, etiamſi mobilis tumor eſſet. Aegri, huic generi carcinomatum obnoxii, ſaepe faciem, rubro exanthemate diſtinctam, habent. p. 11.

In feminis creberrima cauſa carcinomatis ſunt commotiones animi fortiores, quibus ſerum in vaſis minimis ſtagnat (nam ſerum, ob vim ſuam coagulabilem, praecipue Cl. Auctor accuſat), dein acrimoniam quandam ſingularem contrahit, qua alia liquida inficit. Non inficiatur tamen, aliquando a vitio interno, primum incidente, tanquam ex ſemine aliquo enaſci poſſe. Pleroſque autem ſcirrhos locales tantum eſſe, et ferro, vel puluere Guyano, exſtirpari poſſe affirmat. p. 12.

Alterum carcinomatis genus, *cancer fungoſus*, ſub primo ſtatu, a ſcirrhoſo aegrius diſtinguitur; ſed ſua natura tamen inſigniter differt. Eſt hic ſcilicet magis elaſticus et ſpongioſus altero, et diuerſo plane modo rumpitur. Incrementum longe celerius habet, multis mollioribus et liuidis aſperitatibus iunctus. Vi rumpitur et ſaepe pluribus locis ſimul cum copioſo aquae cruentae profluuio. Ex apertura propullulat caro, vuas vel lobos referens fungoſos, coloris hepatici. Et longe inſigniorem hic cancer magnitudinem nanciſcitur. Fungus tamen hic durus et quaſi cartilagineus eſt. Senſim in ſuppurationem perfectam tranſit, et pus, ſaepe cum liquido cruento commiſtum, eructat. Raro hic glan- p. 17.

dulam magnam ſubaxillarem in connubium ſuum trahit; nihilominus tamen vitium hoc ſaepe omne
p. 21. auxilium ſpernit. Praeter mammas interdum quoque dorſum, ſcapulas, brachia, femora et crura occupat; et recenſet Auctor hiſtoriam fungi cuiusdam to-
p. 22. tum fere dorſum occupantis. Memorabile exemplum diſpoſitionis in femina ad depoſitiones lacteas vitioſa, et ſcirrhi mammae ex terrore enati Cl. Auctor recenſet, quam vero Auctor canicula, mammae
p. 26. vtrique admota, ſuperauit. Multum ſimilitudinis haec ſuctio cum ſuctione bufonum habet, quorum applicatio haud ita pridem iterum inclaruit. In binis feminis ipſos Noſter admouit, in quarum vna mammae adhaerere bufones reſpuerunt; in altera autem ſuxerunt quidem, ſed dolore et ſanguinis profluuio nimio iuncto.

p. 27. *Carcinoma ſcrophuloſum* ab interna cauſa et a peculiari miaſmate, a venereo non multum diſſimili, deriuandum Auctori videtur; aetate vero et curationis conatibus debilitatum et varie mutatum. Diſtinguit Auctor ſollicite illud ab aliis ſcrophuloſis tumoribus. Iſtae ſcrophulae, de quibus hic ſermo eſt, plerumque indolentes ſunt, diuque absque vllo incommodo perdurant. Duriſſimi in inguinibus obuii. Saepe ſuperatis omnibus reliquis, ſuperſtites ſunt, nec mercurii ope facile ſoluuntur. Carcinomata ſcrophuloſa mammarum difficillima curatu Cl. Auctor pronunciat, et poſt exſtirpationem ple-
p. 34. rumque repullulant. Initio difficilius diſtinguuntur, interdum, inſtar ſcirrhi ſolitarii, originem capiunt, licet plerumque glandulas minores tumidas in vicinia cum habitu corporis malo habeant. Duritie cedunt quodammodo ſcirrho exquiſito, vel cancroſo, nec multum vel plane non dolent, vsque dum rumpantur, vel ſummum incrementum attigerint, quin nec tum quidem. Poſtea autem longe differt a reliquis

gene-

generibus. Mamma enim ad finem liuida fit, plerumque complanata et dura, inſtar tabulae ligneae, vel conſtringitur prope coſtas cum ſulco profundo. Poſtquam ad vigorem ſummum peruenerit hoc vitium, colorem eryſipelatoſum contrahit, cum notabili calore in habitu loci affecti. Quaedam ſcrophulae pus maturum fundunt, aliae autem in eodem aegro tenue, foetidum interdum, nigreſcens, liquidum; multi nodi ſeſe aperiunt, ſuppurant, et conſolidantur, et haec vlcera multis locis alba et lardoſa apparent; aliis autem rubra et fungoſa, et conſolidationem reſpuunt, vel ſeruant continuo cruſtas ſuas duras ſiccasque. p. 36.

Scirrhos eiusmodi exiguos pluries ope vnguenti mercurialis et cataplaſmatibus calidis diſſipauit. Et Cl. GVY hoc vnguentum et ſtercoris vaccini cocti applicatio interdum ſucceſſerunt. Quin nonnunquam ſolus internus mercurialium vſus ſuffecit. p. 37.

Nunquam Noſter ex coagulato poſt puerperium lacte veros ſcirrhos enatos vidit. Quin e contrario aliquando veros ſcirrhos, coagulo inſigni lactis, febre lactea et lactatione diſſipatos vidit. Et indurationes pertinaces ex coagulato lacte ſaepe, praeeunte Cl. ACREL, ſolis pultibus et cataplaſmatibus reſolutos obſeruauit. Crebrius tamen in ſuppurationes lentas, fiſtuloſas tranſierunt, quo in caſu cataplaſmata ſaturnina, diu continuata, maximum adiumentum attulere. p. 52.

Inter conſilia, ad praecauendum cancrum idonea, etiam lactationem liberorum refert, licet amore veri ductus exemplum quoque recenſeat, in quo nec hoc conſilium efficax fuerit. p. 53.

Poſt exſtirpationem, ferro factam, interdum ideo videtur malum deteriori adhuc ſcena repullulare, quod virus, antea retentum intra vaſa indurata, iam liberum redditur, et reſorberi ſeſe patitur a p. 55.

vicinis glandulis, quin totum ſanguinem inficit. Ob eandem cauſam hoc auxilium non diu differri debet. Contagioſae naturae exemplum Cl. Auctori ſeſe repraeſentauit, a diuerſitate ſtructurae mammarum vtriusque ſexus deriuandum, quod rariſſime viri cancro mammarum afficiantur; cuius rei tamen hiſtoria hic exſtat: prout contra ea feminae raro vel nunquam cancro faciei et labiorum corripiuntur.

p. 58. Ab hiſce Cl. Auctor ad *venereorum* vlcerum et tumorum conſiderationem progreditur. Quae mammas afficiunt, ſub triplici forma occurrunt, vel inſtar vlcerum cutaneorum purulentorum, vel inſtar ſphacelantium, vel duritie ſeſe produnt, inde a coſtarum membrana initium capiente. Primum genus lardoſa natura facile dignoſcitur, ſed vlcera fiſtuloſa nonnunquam format, quae ichorem tenuem ſubinde fundunt: fluxum ſalſum (*Salzfluß*) vernacula lingua vocant; poſteriora duo autem facile cum cancro confunduntur. Prioris generis plures curationes felices enumerat Auctor Cl. ſolutione mercurii ſublimati granis quatuor in ſpiritus vi-
p. 62. ni vncia vna factas. Venereorum vlcerum tertii generis mammam infeſtantis Auctori vnicum modo exemplum obuiam venit, et quidem in viro quadragenario, in quo ſolutio mercurialis, tam interne, quam externe vſurpata, dein vnguentum coeruleum Londinenſe proficuum fuit.

Meminit quoque Auctor ob argumenti cognationem dolorum, mammas ſine duritie vel ſcirrho aliquo manifeſto infeſtantium; nec omnino hoc malum a venerea labe liberum arbitratur. Vſus in caſu quodam obſtinato feliciter tinctura Guaiaci volatili Londinenſi; qua tamen potentius fuit vnguen-

guentum mercuriale: et dein iuncta antimonialia cum mercurialibus dolorem omnino ſopierunt.

Carcinomata linguae rarius ab Auctore viſa ſunt, et in hiſce a venereis diſtinguendis eadem Cl. viri ſagacitas eminet. Quod idem, quum de vlceribus diorum generum labiorum et faciei et cancro internarum narium mentio fit, valet. p. 66. p. 73.

Clariſſimos AKENSIDE et STÖRCK redarguit de erroribus, in diagnoſi carcinomatum commiſſis. p. 77.

Ad finem vlcus *Noma* dictum (*Waſſerkrebs*) curatius deſcribitur. Eſt vlcus ſphaceloſum, quod exiguo ex rubro luteo tuberculo cum duritie oritur. Hoc ipſum mox nigreſcit, et pars ipſa ſubito ſenſu coloreque naturali orbatur: liueſcit, et pars nigra breui dilatatur margine ex rubro luteo. Per noctem vel intra nycthemerum aliquando tota pars excidit, et corruptio cum foetore et inſenſilitate totius faciei continuat, vsque dum facies cum labiis, naſo et genis per paucos dies computruerit et per fruſta exciderit. Ipſa oſſa putreſcunt, nigreſcunt et corrumpuntur, ipſi dentes alueolique eorum excidunt, nec tamen infantes deſtituuntur appetitu cibi vehementiori, vsque ad vltimum vitae halitum. Pulſus per totum morbum maxime celer et debilis eſt. Antiſepticis et inter haecce ſpiritui mercuriali ſaturato maximam efficaciam Cl. Auctor tribuit. p. 85.

XII.

Acta Heluetica physico mathematico anatomico botanico medica, figuris aeneis illustrata, et in vsus publicos exarata. Volumen VII. Basileae, typis et sumptibus Ioh. Rodolphi Imhof et filii 1772. 4. pagg. 338. tab. aen. 12.

Non est, quod de dignitate huius Voluminis plura praeloquamur, cum et thematum grauitas, et Cl. Sodalium in conscribendis tractatibus diligentia ex ipsa, quam iam trademus, summa intelligantur.

p. 1. 1. *Commentatio, in qua, inquisitis caussis occasionalibus insalubritatis aereae in vrbe Lausanna, ostenditur noxas morbosque praecauendi ratio*, Gallico sermone scripta a Cl. IACOBO D'APPLES. D. M. Inuenit Cl. Auctor caussam praecipuam in immunditie vicorum, et aquae ductuum, eamque specialius recenset, simulque multum ad morbos conferre ostendit aquam limosam tophaceamque, sic etiam frumenti impuritatem, atque prauam viuendi rationem. Has caussas igitur omnes euitandas et magistratui, et singulis hominibus, et medicis offert.

p. 9. 2. *Diarium insitionis variolarum, factae d. 25. april.* 1768. Auctore EODEM. Narrantur phaenomena insitionis in puero, quatuor annorum, sano, a nutrice sana nutrito; qui tamen et corpore, et mente, quendam offerebat lentorem. Postquam ei pus variolarum, filis ante 6 menses communicatum, insertum est, leuioribus symptomatis nono demum

demum die aliqua eruptionis ſigna apparuerunt, puerque diu multumque dormiebat, febri vix vehemente, ita, vt duodecimo tandem die variolae inciperent ſuppurare, accederentque decimo quarto ſuccedaneae variolae, quae cum prioribus ſenſim et ſuppurarunt, et exſiccatae ſunt. Sicque puer ab omni morbo intra viginti duo dies eſt liberatus. Secundam variolarum eruptionem tribui poſſe iudicat Cl. Auctor, et diſpoſitioni lentae huius pueri, et miaſmatis varioloſi inſerti imbecillitati, et minori fomitis varioloſi in hoc puero quantitati. Putatque haec incommoda euitari potuiſſe, ſi inſitio ad methodum Gattianam inſtituta fuiſſet.

3. *Commentatio altera de quibusdam exanthematicis morbis* Gallice ſcripta Auctore Cl. RAZOVX *). p. 16.
Prima obſeruatione morbus ad purpuram, ex Cl. Auctoris mente accedens, narratur. Vir ſexaginta annorum, firmus ſanusque, cum caſu pedis ſiniſtri malleolus internus vehementer contunderetur; ecchymoſis vero a chirurgo ſpiritu vini martiato tractaretur, et, accedente leni inflammatione, pinguia adhiberentur: afficiebatur non ſolum in pede affecto maculis rubris, pulicum ictui ſimilibus, quae, inſtar variolarum, eleuabantur; verum etiam eaedem conſpiciebantur in vtroque brachio, incipientes ſpatio trium pollicum ſupra radii apophyſin, extenſaeque per omnem manum: reliquum corpus liberum ab iis erat. Quarto die, cum Noſter accederet, haec exanthemata ſcabiei ſimilia inuenit, inſuperque omnem faciem tumidam, ac ſi eryſipelate afficeretur. Vrina rufa, ſanguinea, cum dolore excernebatur. Ceterum aegro omnis

in

*) Commentatio prior vid. in Act. Helv. Vol. I. comm. noſtr. Vol. XIII. p. 108.

in pede, poſt hanc eruptionem, dolor euanuit; atque Noſter eum, venaeſectione bis inſtituta, temperanteque aqua nitroſa, per quinque dies exhibita, additisque leniter euacuantibus, ſanitati reſtituit. His ſubiungit alia quaedam exanthematum exempla, quorum prius, a Cl. ROBERTO obſeruatum, ortum ex bili mota, cum cardialgia coniunctum; hac, quibusdam diebus elapſis, ceſſante, ſponte etiam euanuit; poſterius a Cl. CVSSON narratum, terrore excitatum, itidem ſine remediis diſparuit.

p. 25. 4. *Deſcriptio ſtellae marinae, petrificatae, reperiundae in Muſeo fratrum* Cl. GAGNEBIN, Gallico idiomate data ab ABRAHAMO GAGNEBIN, natu mai. Intelligimus ex deſcriptione Cl. Auctoris, eſſe hoc petrificatum nouam Helmintholithi ſpeciem, cum *Stellam marinam ſcolopendroidem* RVMPHII atque LINNAEI *Aſteriam rubentem* cum verme deſcripto conuenire multum dicat. Eſt igitur vermis hic praeditus radiis quinque fere cylindricis, diuerſae longitudinis, corpore rotundo, ore centrali: atque lapidi affixus, cuius pondus ſeſquiunciam cum verme petrificato aequat. Reliqua, icone addita, optime declarantur.

p. 30. 5. EIVSDEM *deſcriptio quorundam petrificatorum.* Primum nominatur cunnolites, propter figurae, quae addita hic cernitur, ſimilitudinem cum parte genitali muliebri quorundam animalium, conĳcitque Auctor, eſſe illud ex *Madrepora* mutatum, cum aquae fortis ſolutione cellulae detegantur. Figura nobis cum LINNAEI deſcriptione *Helmintholitho Hyſterolitho* conuenire videtur. Fragmentum alterum eſt cornu caprae petrificati. *Soleniten* tertia figura oſtendit, petrificatum ex *Solene vagina* LINN. atque his ſubiungitur a Cl. Auctore Synonymia *Hel-*

Helmintholithi tubipori LINN. eiusque vſus medicus, qui ſit adſtringens, additur.

6. *Hiſtoria ſingularis, morbi hyſterico conuulſiui grauiſſimi, cum deglutitione diu intercepta*, Auctore FR. THADDAEO BERGERO. Mulier, 29 annorum, macilenta, tenerrimi habitus, cacochymica, morbo hyſterico ita vexabatur, vt de eius ſalute fere eſſet confectum. A prima iam grauiditate multis ſpaſmis affecta, periculoſiſſimum edidit partum; iterum grauida meliore quidem fruebatur valetudine; poſtea tamen, ſpaſmis ſubinde reuertententibus, catameniis ceſſantibus, molas binas enixa eſt. Tum, iterum iterumque ſpasmodicis regreſſis affectibus, thermarum Kirnhaltanarum balneo vſa per duo menſes reſtituta eſt. Poſtea autem febri catarrhali, cum graui pectoris oppreſſione corripiebatur, vomituque bilioſo, algore maximo, ſubſequente aeſtu et pleuritide ſpuria noctem tranſigens, venaeſectione quidem a pleuritide liberabatur; attamen morbo ipſo remanente, omnique fere deglutitione impedita, prorſus, omnibus remediis fruſtra adhibitis, exſiccabatur. Hoc in ſtatu Noſter aduocatus de aegra omnino deſperare noluit, ſed protinus balneum ex furfure triticeo, floribus chamomillae et ſapone Veneto, cum aqua et lacte parandum, in quo tepido aegra per horam ſederet, imperabat; poſtea ſpiritu ſequenti eam lauari iuſſit. Rec.Spir.Serpill.vnc.dim.vini camph.vnc. 1.Spir. Sal. ammon. vinoſ. drachm. 1. Balſ. vit Hoffm. vnc. dim. M. Atque emplaſtrum ſaponatum Barbette a collo vsque ad oſſa pubis ei impoſuit. Atque his factis, poſtero ſtatim die aegra fluida, lente quidem, bibere poterat. Dedit igitur ei per integrum menſem, guttas 60 ſequentis ſpiritus, quem aliis omnibus antiſpaſmodicis praeſtare affirmat. R. Spir. aperitiv. PE-

NOTI

p. 36.

NOTI vnc. dim. Spirit. carminat. de tribus. vnc. i
Poſtea aquam Selteranam cum lactis aequali parte e
bibendam dedit. Atque ſic aegra conualuit.

p. 43. 7. LAVR. THEOD. GRONOVII *animalium ra-riorum faſciculus.* Piſcium duo noua genera *Pteraclis* et *Callorynchus*, *Blennii*que noua ſpecies hic Cl. Auctore deſcribuntur, atque iconibus illuſtrantur. *Pteraclidis* nomen huic generi tribuitur: quod pinnae ampliſſimae dorſi atque ani intra binos ſquamarum ordines, valuarum ad inſtar, occludi poſſunt. Character eius eſt: *Caput* cathetoplateum, obtuſum, omnino ſquamis obductum muticum. *Oculi* vtrinque in mediis lateribus. *Os* in antico capite. *Aperturae* branchiarum patentiſſimae. *Opercula* rotundata ſquamoſa. *Corpus* oblongum, lanceolatum, ad pinnas pectorales capite altius. *Squamarum ſeries ſingularis* radices pinnae dorſi et ani obtegit, modo peculiari. *Lineae laterales* tot, quot ſquamarum ſeries. *Anus* ſub branchiis. *Membrana branchioſtega* expanſilis, oſſiculorum arcuatorum ſex. *Pinnae* in toto piſce quinque inermes. In *dorſo* vna pone oculos, in ipſa fronte orta, per totum dorſum decurrens. *Ventrales* nullae. *Dorſales* et *anales* ampliſſimae. Speciem igitur icone delineatam nominat *pinnatam*, eamque vberius deſcribit, atque in Oceano Indico
p. 47. habitare refert. *Blennius toruus, fronte e pinna dorſali radiis anticis maximis criſtata; pinnis ventralibus ſex radiatis*, tabula tertia depictus ſiſtitur. Recedit a Blenniis reliquis radiorum numero in pinnis ventralibus. Propter hanc tamen notam Cl. Auctor nouum noluit genus conſtituere. Habitat
p. 49. in mari Indico. *Callorynchus Americanus, pinna dorſali ſecunda lineari, fronte compreſſa retuſa, roſtro nullo*, qui a WILLVGBEO, in ichthyol. tab.

B. 9.

B. 9. f. 6. depingitur, hic denique deſcribitur curate, atque in linea laterali pinnisque cartilagineis convenire dicitur cum *Chimera* LINN. in Muſeo Adolphi Friderici deſcripta: differre tamen, cum illi ſit ſubaſcendens et acuminatum roſtrum.

8. *Obſeruatio de fractura cum iactura tibiae curata feliciter*, A LVDOVICO CRETTE. Cum feminae crus frangeretur, omniaque ad repoſitionem tentata, machinaque a Cl. *Nusbaumer*, chirurgo, inuenta, fruſtra adhiberetur, atque gangraenae conſpicerentur initia: omnia tandem naturae viribus committebantur, tumque fruſtum tibiae duorum pollicum detrudebatur; atque in eius locum renata eſt noua oſſis portio ita, vt, idonea adhibita cura, femina prorſus curaretur, neque aliquam pateretur pedis accurtationem. *) p. 52.

9. *Obſeruatio de fetu monſtroſo, cuius viſcera abdominalia vna cum corde extra corpus propendebant*, communicata ab EDWARDO SANDIFORT. Fetus hic immaturus natus, ſpina ſiniſtrorſum incuruata, ac tota pelui cum extremitatibus inferioribus ſiniſtrorſum inflexa, inſuper tumorem, totum epigaſtrium occupantem, membrana inuolutum, offerebat. Membrana hac aperta, peritonaeum plurimaque viſcera abdominis, ipſumque cor propendens conſpiciebantur, non multum mutato ſitu. Cum hoc exemplo aliud, huic ſimile, in diario Belgico deſcriptum, coniungit, figurisque tribus hoc monſtrum delineatum ſiſtitur. p. 56.

10. *Experimenta therapeutica circa vires medicamentorum in corpore humano*, GERONTIS PHI- p. 62.

LIA-

*) cf. Philoſ. tranſact. Vol. 56. artic. 33, et Mém. de chirurgie Vol. VI. pag. 175. 1733.

LIATRI. Praemiſſis quibusdam generalibus de viribus medicamentorum ac methodo, ea exhibendi, eorumque vſum definiendi, regulis egregiis, ſpecimen proponit de ſcilla, quod duodecim exemplis illuſtratam magnam huius medicamenti vim in hydrope, aſthmate hydropico, hydrope pectoris oſtendat. Atque generatim Noſter id vrget, vt in narrandis exemplis ſedulo ad omnia attendatur, eaque fide enarrentur. Aegrorum hic allatorum quidam quidem per tempus morbi lenimen ſenſerunt; nullus tamen plane eſt ab hydrope liberatus.

p. 90. 11. *Caſus ſingularis morbi ſpaſmodico hyſterici*, IOH. LVDOVICI BVXTORFII, M. D. Fac. Aſſ. Eſt hoc morbi exemplum plane ſingulare, cum et puellam natu iuniorem vndecim annorum occupauerit, et per diuturnum ſatis tempus ſymptomatis multis variisque eam vexauerit, ex quibus faucium tanta conſtrictio notanda videtur, vt ſonitus clamorque, inuita aegra, ederentur, quos non, niſi compreſſione manus, cohibere poterat. Adhibita optima quaecunque remedia, et antiſpaſmodica, et ſub finem cortex Peruuianus, non aliam afferebant morbi curationem, quam temporariam. Atque ita aegra ſubinde miſere vixit, dum decimo quarto anno catameniorum eruptio morbum tolleret: adhibitaque ſalubri diaeta, poſtea per tres annos vtcunque vixit ſana, donec initio anni 1770 febri petechiali moriretur.

p. 101. 12. *Obſeruationes poſthumae* IOHANNIS BVXTORFII, Poliatri, editae ab eius filio et ſucceſſore IOH. LVD. BVXTORFIO. I. *Vir monſtroſus*, qui, annum agens vigeſimum tertium, a Cl. Auctore examinatus, afferebat ex abdomine pendentem partem alius hominis, quae ex natibus, et extremitati-

mitatibus inferioribus conſtaret. Ani orificium non aderat, penis vero naturali ſimilis, perforatus; nunquam tamen vrinam reddens conſpiciebatur. Reliquae partes naturalibus ſimiles, difformes et macilentae erant. Ceterum hic vir nihil inde incommodi patiebatur, natus ex parentibus ſanis, ſex abhinc iam annis vxorem duxit, ac cum ea quatuor genuit liberos. Icone addita vir delineatus conſpicitur*). 2) *Veſica vrinaria, extra abdomen ſub vmbilico prominens, in infante recens nato.* p. 104. Conſpiciebatur ſub vmbilico tumor carneus, magnitudine nucis iuglandis, cui ſuperne inſiderent duo tubercula piſiformia; ſub quo ſcrotum naturale, penis vero tuberculum imperforatum offerebat; perinaeum aberat. Tumor hic non poterat reponi, ſed puer, cum vrinam non poſſet excernere, poſt 9 dies, mortuus eſt; repertumque, renes et vreteres cum hoc tumore communicare, tubercula vero perforata guttulas vrinae quasdam emittere. Reliqua, cum tumor ſphacelo eſſet tactus, Auctor non poterat diſquirere. 3) Narratur, lumbricos teretes, tres, quorum maximus ſex eſſet vncias longus, ex tumore inguinis dextri, qui emollientibus adhibitis in vlcus mutabatur, prodiiſſe, iisque egreſſis, vlcus idoneis curatum eſſe remediis. 4) Puella ſeptem dies nata, fluxum menſtruum, qui per 5 dies continuaret, paſſa eſt, ſine noxa: ac poſt annum iterum feliciter menſtruata. 5) *Inſignis tumor hydropicus lumbaris, partum difficilem reddens;* p. 208. tandem tamen, cum caput truncusque naturali vi eſſent egreſſa manuque tumor ab oſſibus pubis deprimeretur, partus finitus eſt, tumorque, icone depictus, in conſpectum venit, et loco oſſis ſacri coccygisque ſex adfuerunt hydatides. 6) *Animalcu-* p. 111.

*) vid. caſus analogus in Nov. Act. Natur. Curioſ. Tom. IV. 1770. comm. noſtr. paullo infra.

malculum ſcroto adhaerens. Primo tumorem ſenſit vir, verrucae pendulae figura, qui, ſi fricaretur, ſenſum excitaret corporis peregrini; poſtea, duplo maiori eius volumine facto, noctu ſponte decidit. Atque obſeruatum eſt, fuiſſe animalculum capitulo nigro, ſex pedibus nigris inſtructum, quod in folliculum album, 2½ lineas longum, 2 lineas latum, qui ſanguine eſſet repletus nigro, deſineret. In ſcroto remanſit durities emollientibus mox euaneſcens. Quaeritur: cuius generis et ſpeciei fuerit hoc animalculum, et vnde ſcroto viri illapſum? tum, qua fabrica ſanguinem hauſerit, fueritne hirudini ſimile? 7) *Butyrum arſenicale iuueni ancillae funeſtum.* Cum enim caſu butyrum, arſenico remixtum, inſcia deuoraret, ſtatim vomitu, aluinaque deiectione frequenti afficiebatur: quae ſymptomata, quamquam theriaca Andromaches, lac vaccinum et oleum amygdalarum dulcium exhiberentur, ſemper augebantur, donec ſequenti moriretur die. 8) Cum fragmentum oſſis triangulare deglutitum eſſet, per menſem ſenſus acutus dolorificus circa regionem ventriculi percipiebatur: tumque repente ortus vomitus ſanguineus per quatuor dies, quo ipſum oſſis fragmentum ederetur, durans, qui nullis poterat ſiſti remediis, aegrum morti dedit. 9) *Carcinomatis linguae extirpatio.* Nato in lingua tumore, indeque cancro facto, adhibita remedia nihil iuuarunt, donec operatio inſtitueretur. Quae quidem feliciter ſuſcepta, linguae etiam curationem producebat: at vero, cum aeger ſenex eſſet, humores deprauati in glandulas parotides deponebantur, atque ſic maraſmo conſumtus aeger eſt mortuus. 10) In viro iuuene obeſo, ac ſano in dextro latere pulſus perſentiebatur, indeque colligebatur cor, in dextrum locatum eſſe latus.

13.

13) IO. LVD. BVXTORFIVS refert caſum fe- p. 119.
bris ſcarlatinae, quae ex ſubito poſt magnum calorem refrigerio orta, grauibus ſymptomatis praedita, per ſex dies durans, catameniorum fluxu critico, adhibitisque remediis curata eſt. Huic ſubiungit duas conuulſionum anomalarum, choreae S. Viti ſimilium hiſtorias: quarum prior per ſex hebdomadas fere continuo, ſenſim aggrauatis ſymptomatis, aegrum occupauit, dirisque vexauit conuulſionibus omnium artuum; adhibitis vero optimis antiſpaſmodicis externisque epiſpaſticis morbus tandem, accedente in ſtatu conualeſcentiae ſudore, ſenſim ſanatus eſt: altera etiam ad ſex hebdomadas conuulſionibus vexata nullis curari poterat remediis, donec natura haemorrhagia narium morbum tolleret. In vtroque caſu plena fere ſenſuum erat perfectio, actionumque vitalium, naturalium liberum exercitium.

14) *Ternio graminum, ex* America *nouorum, de-* p. 127.
ſcripta et iconibus illuſtrata a PETRO IONA BERGIO. Cum pauca omnino ſint, quae de *graminibus* noui orbis conſtent, gratum certe omnibus erunt Botanicis et ea, quae iam deſcribit Cl. BERGIVS, et, ſi plures ſtirpium Americanarum e collectione Rolandriana, vti promittit, deſcribet et delineatas tradet. Sunt vero gramina, hic deſcripta egregieque delineata haec: *Paſpalum repens*, ſpicis paniculatis ſubuerticillatis nutantibus, culmo repente; *Paſpalum coniugatum* ſpicis coniugatis, et *Schoenus ſetaceus*, culmo tereti ſtriato, foliis ſetaceis, floribus lateralibus. Quae omnia in Surinamo habitant. His addit nouam Piperis ſpeciem, quam nominat *Piper aggregatum*, foliis ouatis acuminatis, ſpicis aggregatis breuiſſimis.

p. 133. 15) *De calculo probabilitatum*, Auct. Cl. MAL-LEY, prof. aſtronomiae Genevenſi.

p. 173. 16) *Biga obſeruationum* ex L. E. BINNINGERI Med. Doct. dum viueret, archiatri et conſiliari Montbelgardenſis manuſcriptis depromtarum a nepote D. C. E. BERDOT. Med. Doct. Primo mi litem quendam vltra 80 menſuras quotidie bibiſſe deinde hominem ſcorbuticum, epotis per dien centum cyathis, quorum quisque vnciarum quin que capax eſſet, thermarum plumbarium, idqu repetita vice, a morbo fuiſſe ſanatum refertur.

p. 177. 17) D. C. E. BERDOT *obſeruationem de lumbri cis, e cubito erumpentibus*, communicat. Perterritu ante variolarum eruptionem puer trium annorum variolis ſuperatis, hemiplegia menteque debili af ficiebatur: quae balneorum domeſticorum, et po ſtea plumbarium aquarum vſu eo ſanabantur, v incompletus ſolum remaneret brachii motus. De cimo nono aetatis anno humerus ſiniſter indoluit tumidaque puſtula enata, eaque ſponte aperta, plu res exierunt lumbrici, terreſtribus ſimiles: tum que vlcus ſponte exſiccabatur. Haec etiam lum bricorum excretio ſaepe regreſſa eſt. Senſit iuue nis primo in epigaſtrica regione ſiniſtri lateris do lorem, qui per pectus ad axillam, inde ad ſcapu lam humerumque reptaret. Tentata intus anthel mintica, extuſue vlceri et epigaſtrio inunctum vn guentum mercuriale. Sitne vero cura ſecuta, non relatum legimus.

p. 181. 18) *Enumeratio Auctorum, qui de hiſtoria na-turali Heluetica ſcripſerunt, addito de iis iudicio*, per Cl. DE HALLER Filium. Veſtigia Ill. Patris fe-liciſſi-

liciſſime ac diligentiſſime premens Cl. Auctor, proponit hic bibliothecam Auctorum hiſtoriae naturalis Helueticae, eo electo ordine, vt in duas ſectiones omnem diuidat tractationem: quarum prior continet libros, generatim hiſtoriam naturalem attinentes, et quidem vel de Heluetia omni, vel de quibusdam eiusdem regionibus agentes, vel qui quasdam generales afferant de hac ſcientiae notiones, vt ſunt topographiae, itinera, ſocietatum acta, muſea, litterae familiares, atque oeconomici libri: poſterior ſectio libros ſpecialius de hiſtoria Heluetica naturali agentes complectens, primo capite recenſet libros, clima, aërem atque obſeruationes meteorologicas referentes; ſecundo morborum Helueticorum eorumque remediorum deſcriptores, tertioque recenſet hiſtoriae fontium Helueticorum fontes, cum vniuerſales, tum particulares; quarto mineralogias, quinto hydrologias, ſexto vegetabilium hiſtorias, ſeptimo zoologicos libros atque octauo phyſicos, de phaenomenis, in Heluetia conſpiciendis, agentes Cl. Auctor enarrat. His in genere de ordine, quo Noſter vſus eſt, praemonitis, quaedam eſſent ſpecialius excerpenda. Verum, cum vix iudicia Cl. HALLERI notatuque digniſſima in compendium tranſigi poſſint; notamus tantum, praeter libros editos, manuſcriptos etiam codices eſſe a Noſtro recenſitos, vt ſunt IO. IAC. SCHEVCHZERI *Hiſtoria Plantarum et animalium Heluetiae* pluraque muſea; addidiſſe hic quoque omnium in Heluetia reperiundorum muſeorum numerum. Quod partes attinet ſpeciales, in mineralogicis non conſentit cum Cl. GVETTARDO, qui Heluetiam cum Canada comparauerit. *) In botanicas

*) vid. Mémoires de l'Ac. Roy. de Par. 1752. 4.

tanicis merita CONRADI GESNERI ac Ill. Patri praecipue narrantur. Omninoque Noſter nume rum librorum 533 attulit.

p. 331. 19) WERNERI DE LA CHENAL obſerua tiones nonnullae botanicae. Primo *Sedi aruenſis* flo re rubente BAVH. icon atque ſynonymia deſcri bitur, putatque Auctor, LINNAEVM hanc ſtirpen cum aliis inter ſe diuerſis confudiſſe. Deinde *Seſel Pyrenaicum* LINN. deſcribit et delineatam iconen ſiſtit: monetque, propter alas ſeminum non ad *Seſeli* ſed ad *Selina* eſſe referendum. Nominat illud *Seli num, vaginis foliorum amplis, foliis triplicato pinna tis, lobulis vltimis lanceolato linearibus, acutis, mu cronatis.* Cum his coniungit deſcriptionem egre giam *Selini caruifolii* CRANZ (*Stirp. Auſtr. P.* I. *p.* 162. *t.* 3. *f.* 2.) quod eſt *Caruifolia* BAVHI NI: atque *Selini caruifoliae* LINN. ſynonymiam extricat.

XIII.

XIII.

Dissertation sur les parties sensibles du corps animal, suivie d'un mémoire sur les avantages que procurent les frictions mercurielles dans le traitément de quelques epilepsies idiopatiques, avec les consultations et lettres, qui y ont rapport; terminé par deux observations sur l'usage du mercure pour la guérison du scorbut et des dartres. Par Mr. E. I. P. HOVSSET, Docteur en l'Université de Médécine et Correspondant de la Societé Royale des Sciences de Montpellier, Médécin des hôpitaux, Bibliothécaire et ancien Directeur de la Societé des Sciences et belles Lettres d'Auxerre. A Lausanne, chez Franç. Grasset et Comp. MDCCLXX. 8. plagg. 7. absque titulo et dedicatione ad Ill. HALLERVM directa.

i. e.

Cl. HOVSSET dissertatio de partibus sensibilibus corporis animalis cet.

Prior dissertatio ea tantum vlterius illustrat, quae in variis epistolis olim Cl Auctor proposuit. Postquam de cautionibus, quae in experimentis huiusmodi capiendis necessariae sint, disseruit; monstrat, aduersarios Ill. HALLERI has regulas neglexisse, obseruationes in hominibus factas multo incertiores esse, quam quae in brutis fiant: quum haec ab animi passionibus parum vel non turbentur: ac denique facilius dictu esse, quaenam partes sensu careant, quam quae sensiles vocari mereantur; vbi simul exempla quaedam insensilitatis cerebri, peritonaei,

tonaei, lineae albae, omenti, et tendinum adducit; praecipue vero in eo gloriam ponit, quod primus fuerit, qui ſubſtantiam cerebri vſque ad corpora ſtriata inſenſilem eſſe docuerit.

In tractatione de efficacitate inunctionis mercurialis in epilepſia hereditaria et idiopathica, quam ad academiam ſcientiarum Diuiodunenſem direxit, cauſſam huius morbi cum in deprauata viſcerum digerentium conditione, tum in ſumma ſpiſſitudine humorum, quae duae cauſſae arctiſſime inter ſe iunctae ſint, ita, vt altera alteram producat et foveat, ponit: ergo niſi contraindicans adſit, aut niſi certo compertum ſit, morbum hunc deberi vitio conformationis cerebri, calculo in eo geniti, aut ſanguini, poſt vim illatam extra vaſa miſſo; corpore rite parato ad inunctionem mercurialem, tamquam potentiſſimum remedium ſpiſſos humores fundendi, perfugiendum eſſe. Haec tamen medendi ratio, quod candide fatetur, etſi ipſi antea incognita fuerit, quam ratiociniis ad eam duceretur; noua tamen non eſt, ſed iam a SYLVATICO, WILLISIO, ETMVLLERO et ROLFINCCIO propoſita. Ipſe autem, ſe recte iudicaſſe, in aegroto iuuene, poſt hemicraniam, diutius durantem, demum epileptico facto expertus eſt, quem primo ab epilepticis inſultibus conſuetis auxiliis per annum immunem reddidit; his autem recrudeſcentibus ſaliuatione, praemiſſis ſanguinis miſſionibus, euacuantibus, balneis cet. per inunctionem excitata prorſus liberauit. (Nos tamen dolemus, hominem hunc, paucis poſt annis in Caiennam delatum, et elapſis ſex menſibus epidemico morbo ibi graſſante exſtinctum, opportunitatem ſecandi cadaueris ſubtraxiſſe, quod ſi fieri potuiſſet, melius omnino de auxilii huius pretio conſtaret.)

Scor-

Scorbutum terreſtrem in ſutore, praemiſſis venae ſectionibus, purgantibus, decoctis antiſcorbuticis et balneis ope boli ex 22 granis aethiopis mineralis, 8 granis diaphoretici mineralis et ſyrupo de fumaria, ſingulis diebus mane ſumto: et eruptionem ſcabioſam ſeu herpetem per totum corpus, ſolo capite excepto, in virgine iisdem fere remediis feliciter profligauit; relicta tamen in hac viſus hebetudine, quam cauteriis aggredi noluit, ne vlceribus malae notae ortum ſuppeditaret.

XIV.

Diſſertations ſur la dilatation des artères, et ſur la ſenſibilité; appuyées de pluſieurs expériences, faites ſur les animaux vivans, auxquelles on a joint deux obſeruations ſur l'hydropiſie du péritoine par M. ARTHAUD, Lic. en Méd. à Paris, chez P. G. Cavelier, Libraire. MDCCCXXI. 8. maj. plagg. $4\frac{1}{2}$.

i. e.

Diſſertationes de dilatatione arteriarum et ſenſilitate, experimentis multis in viuis animalibus captis confirmatae: quibus accedunt obſeruationes duae de hydrope peritonaei, Auctore Cl. ARTHAUD.

Prior tractatus diſſertationem inauguralem ſiſtit, p. 1. quam Noſter ſub praeſidio Cl. IADELOT Nancii anno 1770 defendit, in Gallicum ſermonem translatam. In principio demonſtrat, neque aſſumtam elaſticitatem arteriae, nec fibras muſculares eiusdem, nec preſſionem lateralem, dilatationem eius efficere. Figura conica imaginaria, et arteriae non, niſi ratione ramorum, quos emittunt, diame-

diametrum minorem acquirunt: idem iudicium ferri oportet de membrana musculosa, siquidem non, nisi strata, plus minus densa, contextus cellulosi adsunt, vario modo disposita; colore rubro, quod iam Ill. SENAC docuit, non, nisi per accidens instructa, sed irritabilitate prorsus destituta. Post Cl. WEITBRECHTVM veritati propius accessit Cl. DE LA MVRE*), arteriam conspiciens se loco mouere sine dilatatione, huncque motum ab inversione cordis deriuans. Noster e contrario in arteriis rectis vix vnquam motum a loco detexit, sed tantum in curuis, et eo quidem maiorem, quo maior esset flexus arteriae ipsius: arteria ligata, diametro eadem remanente, omnis motus infra et inter vtramque ligaturam intercipiebatur. Arteriae omnes vno temporis momento pulsant. Motus autem iste proficiscitur a columna continua sanguinis, quae impetum cordis sinistri recipit, qui ad lineam rectam dirigitur; sed idem fluidum ad curuaturas arteriae appulsum iisdem directionem rectam comparare annititur, vnde motus iste a loco. Hic ergo tantum in arteriis curuis locum habet: etsi Cl. DE LA MVRE aliique eundem in arteriis rectis se obseruasse dicunt, illud vel contractionibus fortioribus cordis, vel compressioni cuidam arteriae ipsius tribuendum erit, v. c. in infantibus, qui obstructione mesenterii laborant. Similis est ratio pulsationis venarum, cuius rei illustre exemplum vidit Cl. Auctor in femina, in qua vehemens pulsatio iugularis externae dextri lateris percipiebatur, a struma insignis molis profecta, quae musculis et clauiculae imposita facile poterat vasa vicina comprimere. Pulsus in omnibus arteriis percipitur, ne iis quidem exceptis, quae loco non mouentur: non aeque in venis,

*) vid. comm. nostr. Vol. XVII. p. 275. seq.

nis, ideo quod columnae ſanguinis aequaliter mo-
ventur, et ex ſpatio anguſtiore in amplius tranſeunt. Si digitus arteriam diſquirit, mutata eius forma ſanguinis liber tranſitus impeditur, ad quod obſtaculum ſuperandum maior impetus ſanguinis, quem pulſum dicimus, efficitur: inde ſub ligatura nullus pulſus.

Sequuntur experimenta, hac de re in variis animalibus capta. p. 13. In praefatione Cl. ARTHAVD inſtrumentum quoddam deſcribit, quo dilatationes arteriae, ſi quae eſſent, cognoſci poſſint: cuius tamen imperfectionem cum ipſe perſpexerit, eiusdem deſcriptioni commode ſuperſedere nos poſſe putamus. Summa autem experimentorum, praeter ea, quae iam adduximus, eo fere redit. Effectus compreſſionis iidem ſunt, ac ligaturae, ratione intercepti motus ſanguinis: illa autem ceſſante, hic protinus redit. Arteria inter ligaturas aperta, ſanguis eodem, quo ex vena ſecta, modo effluit. Poſt mortem etiam corde compreſſo arteria a ſanguine huc relato pulſat, nullis conuerſionis ſignis animadvertendis: ex arteria etiam aperta ſanguis ad ſatis inſigne ſpatium proſilit. Arteria, quae multos flexus habet, v. c. ceruicalis poſterior, ſeparato contextu celluloſo in ſitum rectum delata, non amplius, vt antea, loco mouetur: e contrario aorta deſcendens, digito ſubiecto curua reddita, motum a loco viuide oſtendit. Pulſus, qui infra ligaturam arteriae nullus eſt, hac ſublata, rurſus percipitur.

Secundus tractatus de ſenſilitate partium potiſſimum contra Cl. FABRE, vti ſcriptum Cl. HOVSSET, ſupra a nobis indicatum, aduerſus Cl. LE CAT, directus eſt. p. 27. Partes animales ratione ſenſilitatis in quatuor claſſes diſpeſcit Noſter: aliae ſunt abſolute ſenſiles, quod ſolis neruis competit; aliae relatiue

tiue ſenſiles, in quibus nerui, ſepoſitis vel prorſus, vel maximam partem inuolucris, terminantur, quae ſunt cutis et fibra muſcularis; per accidens ſenſiles, quae neruos obtegunt vel iisdem tranſitum praebent, vt inuolucra neruorum, pleura, peritonaeum, cet. et abſolute inſenſiles, quae ſunt aponeuroſes, membranae, tendines. Multi refutare experimenta Ill. HALLERI de inſenſilitate tendinum annisi ſunt; ſed quo iure, ipſe hic vir celeberrimus monſtrauit. Perperam ad auctoritatem obſeruatorum veterum prouocatur, partim quia hi praeiudiciis occoecati erant, partim quia ſibi ipſis contradicunt, cum ſuturam rupti tendinis commendant. Si Cl. FABRE ad dolorem contextus celluloſi ſub ſuppuratione prouocat; in eo latet error, quod partes ſenſiles vicinae dolorem excitant. Cl. PETIT iam faſſus eſt, ſe ſaepius perioſteum ſine ſubſequente ſenſu irritaſſe. Senſilitas relatiua, quam Cl. FABRE tendinibus in morbis adſcribit, nulla eſt, ſed a tenſione et imitatione ſola neruorum adiacentium deriuari debet. Senſilitas, durae matri tributa, itidem ab originibus nervorum violenter tractis et male affectis proficiſcitur. Attamen Cl. Auctor non adſtipulatur Ill. HALLERO, tendinum laeſiones ſutura indigere, partim ob propinquitatem partium admodum ſenſilium, partim quia haec operatio minus neceſſaria eſt, quum ſitus commodus partis laeſae et faſciae appropriatae curationi ſufficiant. Experimenta tria in canibus, ad diſquirendam ſenſilitatem tendinum inſtituta, nunc mittimus.

p. 41. Tractatus tertius de hydrope peritonaei primo generalia quaedam de origine ac diuerſa ſede hydropis exponit, vbi Cl. Auctor memorat, ſe vidiſſe tumorem ouarii, qui 45 librarum pondus acqui-

acquiſiuerit et herniam vmbilicalem produxerit. Hydrops peritonaei potiſſimum feminis ob laxitatem huius partis naturalem competit: occaſionales cauſſas ſiſtunt irritatio a tractione partium quarundam vteri eiusue ligamentorum, et relaxatio vaſorum lymphaticorum peritonaei, quae ſi iuſto maiorem copiam lymphae ſuſceperint, rumpentes cauſſam proximam conſtituunt. Origo cauitatum, hoc modo enatarum, cum origine vomicarum in pulmonibus comparatur. Lentus eſt morbus, per plures annos ſub tecta ſpecie aegrotum afficiens, ideoque difficillimus cognitu, niſi iam adoleverit. Potiſſimum cum hydrope omenti conuenit, qui tamen vtrique ſexui communis eſt, totum abdomen ſenſim occupat, digeſtionem laeſam, poſtea vomitum omnium aſſumtorum, atque vno verbo citius augmentum omnium ſymptomatum offert; noſter e contrario, plerumque partus laborioſi ſequela, multo plus temporis requirit, antequam functionum laeſarum ſymptomata accedant, aegris non, niſi pondus in abdomine et leuem calorem ſentientibus. Ex his difficultas prognoſeos patet, et quam aegre morbo, adeo obſcuro, iuſta medela afferri queat: quod ex duobus exemplis multo clarius apparet, altero ipſa ſorore Cl. ARTHAVD, altero a medico quodam Lunaeuillenſi, ipſi communicato. In vtroque caſu puerperium morbo ortum praebuerat, qui in priore octo fere annos, in altero duos perdurauit. Prior aegrota, tertio morbi anno elapſo, tumorem inſignem abdominis percipiens, a chirurgo, negligentius rem tractante, venae ſectionibus et balneis conſultis tumorem breui auctum perſpexit, adeo, vt, fluctuatione ſe manifeſtante, fruſtra adhibitis remediis internis, paracenteſis ter inſtitueretur, donec tandem, multis medicis in conſilium vocatis, cum omnem ſpem ſalu-

tis

tis abiecisset, agyrtae se tradens vsu resoluentium calidiorum breui conficeretur: sectum cadauer non quidem obstructiones in ouario, vti putabatur, sed duos folliculos in regione hypogastrica, quorum alter versus regionem iliacam sinistram situs erat, alter totam regionem lumbarem dextram, hypochondrium eius lateris et partem regionis vmbilicalis occupabat, aliosque numero duodecim, sibi inuicem adhaerentes, et in contextu celluloso peritonaei sitos, offerebat, quorum minimus magnitudine oui struthiocameli erat; omnes insigni copia liquoris, ex rubro nigri, scatebant: praeterea omentum pluribus locis peritoneo adhaerebat: viscera abdominis sana erant, sed ligamenta lata vteri ac tubae Fallopianae destructa, vterus ipse scirrhosus, membrana eius exteriore humorem nigrum, cui ipse innatabat, continente. In altera aegrota morbus ascitem mentiebatur, quem obstructioni hepatis adscribebant: in hac paracentesis vigintiquatuor vicibus administrata fuit. Sectio corpus informe, carnosum, osseum, glandulosum, libras decem et vncias duas pondere aequans, peritonaeo exterius insidens, detexit, multis folliculis obtectum, qui humorem rubellum et mucosum continebant: humor mucosus et limpidus totum peritonaeum repleuerat. Cetera viscera non inspiciebantur.

p. 58. His expositis Noster curationem huius morbi, qualem olim Cl. LITTRE *) proposuerat, repetit, nempe vt, tumore aperto et iniectionibus detergentibus depurato, parietes peritonaei, aptis simul adhibitis fasciis, iterum vniantur: iniectio tamen tincturae myrrhae et aloes nimis fortis ipsi videtur, et facile diarrhoeae periculosae ortum suppeditare posset. Cingulum a Cl. MONRO inuentum vtile futu-

*) Mém. de l'acad. des sciences, année 1707. p. 511.

futurum iudicat. Si plures exſtiterint tumores, ſingulum incidendum, imo ipſis cauſticis exſtirpandum ſuadet.

XV.

Mémoire ſur la cauſe de la pulſation des artères, par M. IADELOT, Profeſſeur de la Faculté de Médécine de Nancy, de l'Académie des Sciences et Belles-Lettres de la même Ville. — A Nancy, et ſe trouve à Paris, chez Valade, Libraire. MDCCLXXI. 8. maj. plagg. 4.

i. e.

Commentatio de cauſſa pulſationis arteriarum, Auctore Cl. IADELOT.

Clariſſimus ARTHAVD in praefatione libelli, ſtatim indicati, dixerat, Noſtrum Auctorem, ſuum quondam magiſtrum, vſum eſſe experimentis ab Ipſo captis, indeque deductis ratiociniis: quod Cl. IADELOT admodum aegre tulit, ideoque grauiter in praefatione in adeo ingratum diſcipulum inuehitur, monetque, Cl. ARTHAVD experimenta haec ſub ipſius moderamine atque directione cepiſſe; ſpecimen inaugurale a ſe correctum et in meliorem ordinem redactum eſſe cet. hancque cauſſam ſe mouiſſe, vt ipſe praeſentem commentarium, quem iam Cl. PORTAL tradiderat, academiae Regiae ſcientiarum proponendum, in lucem edere conſtituerit. Nos vero, quorum non eſt litem hanc componere, id tantum monemus, experimenta quidem hic adducta maximam partem eadem eſſe, quae iam ex Cl. ARTHAVD excitauimus: negari tamen non poſſe, maiorem perſpicuitatem melioremque idearum ordinem omnino hunc laborem prae altero

ro commendare. Iis itaque missis, quae iam Cl.
ARTHAVD habet, ea tantum breuiter excerpamus, quae Cl. IADELOT propria sunt.

p. 27. In equo arteria carotis sub singula pulsatione
p. 31. leuissime subsilit, et alternis vicibus a corde versus caput, et a capite versus cor trahitur. Aorta prope arcum maxime mouetur; non aeque, vbi longius a corde remota est. Argumenta pro dila-
p. 33. tatione arteriarum valere non possunt, cum experimenta contrarium doceant. Physiologi omnes
p. 35. percussionem, quam digitus arteriae impositus percipit, cum motu arteriae a loco confundunt, ipse HALLERVS vltimum phaenomenon falsis caussis adscribit, quum sola directio arteriae illud producat.

p. 39. Perperam ergo Cl. DE LAMVRE caussam huius mutationis in conuersione cordis ponit, et temere ad rigiditatem seu tensionem arteriarum, quam vim tonicam dicit, confugit, quae ipsa nulla
p. 41. est: inuersio enim cordis fit, si apex eius, sanguine redeunte, proprio pondere versus spinam dorsi dirigitur: huius ergo motus effectus non vltra diaphragma extenduntur, neque vltra truncum aortae ascendentis. Multum ergo abest, vt is in ramis minimis et remotissimis conspici possit; in quibus tamen, si directione curua gaudent, mo-
p. 44. tus a loco adeo sentitur. Cl. PORTAL effectus huius inuersionis non extra pericardium extendi arbitratur.

p. 45. Vera ergo vtriusque phaenomeni caussa in sanguinis a corde facto impulsu quaerenda est; concurrere autem debent liber eius transitus et continuitas ramorum et trunci arteriarum. Ad vltimum momentum stabiliendum Cl. IADELOT experimentis vsus est, quae Cl. quoque ARTHAVD adducit; quorum tamen in huius recensione ideo mentionem non fecimus, quod nullam eorum appli-

plicationem adiunctam videbamus. Nimirum p. 45.
parti cuidam intestinorum galli, quae diametro fere aortam aequabat, in vtroque fine tubulum ferreum, stanno obductum, applicuit, et alterum aortae, alterum venae cauae, ligatura super tubulis facta, immisit; hic ergo canalis arteriae vices sub qualibet contractione cordis pulsando et loco se mouendo gessit. Porro simili intestino iisdem tubulis in vtroque fine vesicam vrinariam vitulinam, aqua p. 48.
repletam, applicuit: apparatu hoc, in tabula collocato, simulac alterutra vesica comprimebatur, canalis elongatus motum arteriae aemulum sistebat, digito admoto pulsabat, et curuatus maiorem motum a loco versus curuaturas ostendebat, quam in linea recta: in neutro vero experimento dilatatio vlla obseruari poterat.

Ex his patet, progressum sanguinis in arteriis impulsui cordis adscribi debere; num vero hoc fiat pressione, an percussione, difficile dictu est; p. 50.
posterior tamen sententia, assumtis adeo paruis interuallis, quae percipi nequeant, probabilior videtur. Hoc autem certum est et iam ab Ill. HALLERO obseruatum, arterias sub quauis p. 52.
pulsatione elongari: quum autem eae protinus, cessante impulsu, pristinum situm rursus assumant, inde vera caussa motus a loco apparet. Quod autem in statu naturali per curuaturas efficitur, vt motus iste viuidior appareat, id infarctus vel ob- p. 54.
structio praeternaturali modo etiam praestant: huc quoque spectant agitatio parietum arteriae per motum conuulsiuum, quae saepe etiam in venis pulsationem producere conspicitur, ac demum ipsum impedimentum, cursui sanguinis per comprimentem digitum oppositum. Hic tamen motus a motu arteriae a loco differt, et in parte superiore curuaturae maxime percipitur, quia tunc caus- p. 57.

sae

ſae vtraeque concurrunt, fluidum contra digitum agens, et arteria ſe mouens. Cur idem motus in venis non adſit, ſupra iam ex Cl. ARTHAVD vidimus, quibus cauſſis Noſter tranſitum lentiorem, quam in arteriis addit.

p. 59. Denique Cl. IADELOT corollaria, quae ex his experientiis Cl. DE LA MVRE colligit, conſiderat. Actionem vaſorum in fluida iam crebra exempla arteriarum oſſeſcentium dubiam reddunt. In in-
p. 61. flammationibus augmentum toni et tenſionis non ſufficiunt ad declarandam celeritatem pulſus, in toto corpore percipiendam, ſed irritatio partis inflammatae, ab intumeſcentia arteriae obſtructae orta et cordi communicata, huius vim auget. Eadem quoque principia in metiendis viribus vitae, ope pulſuum, applicari debent, non ſola ratione virtutis tonicae habita; ſed coniunctim conſideratis vi cordis, quantitate ſanguinis a corde, quantitate ſanguinis a corde propulſi et eius, qui in vaſis continetur, atque ipſius qualitate.

XVI.

Diſſertatio inauguralis obſeruationes botanicas ſiſtens, quam pro gradu doctoris publice defendit IOANNES PHILIPPVS DV ROI, Brunſuicenſis. Helmſtadii. d.31 octob. 1771. pagg. 62. 4.

Offert hic Cl. Auctor varias obſeruationes, quas in horto Harbeccenſi Ill. F. A. AB VELTHEIM, plantis exoticis ditiſſimo, in determinandis plantis vtiliſſimas, per quadriennium inſtituit. Recenſet plantas ordine Linnaeano, ſubiicit plerumque Linnaeano nomini Anglica Germanicaue, addit Ichniographi nomen, ac quae obſeruauit, ſuccincte

cincte et curate exponit. Plures igitur hic a Cl. Auctore constitutas reperimus vel a MILLERO assumtas, vel plane nouas, quas breuiter excerpamus. *Cornus Amomum*, *arborea*, *foliis ouatis petiolatis*, *floribus corymbosis terminalibus*. MILL. dict. 5. Differt a *Corno sanguinea* LINN. florendi tempore, circulo rubro circa germen, et baccis coeruleis oblongis. *Prunus nana*, *floribus racemosis*, *foliis oblongo ouatis acuminatis argute serratis deciduis*, *basi antice glandulosis*: cuius iconem dedit Cl. Auctor in libro, *die Harbkesche Baumzucht* inscripto, de quo eleganti libro proxime vberius agamus. *Crataegus lucida*, *foliis ouato lanceolatis*, *serratis lucidis*, *stipulis linearibus serratis*, *floribus corymbosis*, *ramis spinosis*, atque huc refert iconem MILLERI tab. 178. fig. 2. quam LINNAEVS ad *Crataegum Crus galli* indicat. *Spiraea alba* MILL. tab. 257. fig. 2. p. 7. p. 12.

In *Rosarum* genere distinguendo diligentissimus fuit Cl. Auctor, atque affirmat calices vel pinnatos, vel semipinnatos, vel integros speciem certius determinare. Describit viginti species et vnam; nos indicemus *Rosam eglanteriam*, quam a LINNAEO et LEYSERO aliisque cum *Rosa lutea* permutatam dicit: est HALL. hist. stirp. Helv. II. 39. atque differt a *lutea* pedunculis petiolisque hispidis glandulosis, foliolis subrotundis. *Rosam foecundissimam*, *calicibus integris*, *germinibus globosis pedunculisque glabris*, *caule petiolisque aculeatis*, *aculeis geminis axillaribus*, *foliis ouato oblongis serratis subtus villosis*: de qua, an *Rosa vmbellata* LEYSERI fl. Halens. 92. sit, quaerit. *Rosam puniceam*, *calicibus integris*, *germinibus globosis glandulosis*, *pedunculis glabris*, *floribus bicoloribus*, *foliolis ouatis glabris serratis*, *serraturis petiolisque glandulosis*. conf. MILL. dict. 12 et hort. Angl. tab. 18. *Rosam prouincialem*, *calicibus semipin-* p. 14.

natis, germinibus globosis, pedunculis petiolisque hispidis, foliolis ouato acuminatis subtus villosis, serraturis glandulosis: cuius triplicem varietatem assumit, in quibus est MILL. t. 221. f. 2. quam, vt Noster monet, hic falso ad *Rosam Damascenam* refert. *Rosam holosericeam, calicibus semipinnatis, germinibus globosis pedunculisque hispidis, petiolis hispido aculeatis, foliolis ouatis subtus villosis, serraturis glandulosis:* quam MILLERVS ad *Rosam prouincialem* refert. vid. Hort. Angl. tab. 18. *Rosam Virginianam, calicibus integris, petalis longioribus, germinibus globosis hispidis, pedunculis glabris, petiolis carinatis villosis, foliolis ouatis glabris, floribus vmbellatis. Rosam pimpinellifoliam calicibus integris* vid. MILL. dict. 5. *Rosam Belgicam, calicibus semipinnatis villosis, germinibus ouatis hispidis, foliolis subtus pubescentibus, floribus corymbosis.* vid. MILL. dict. 17. *Rosam moschatam, calicibus semipinnatis glandulosis, petalis longioribus, germinibus ouatis hispidis, foliolis, glabris, floribus corymbosis.* *Betulae* genus auget et *Alno incana* secundum Ill. HALLERVM, et *Alno rugosa, foliis mucronatis acute serratis, subtus venoso rugosis.* Ad *Quercum* etiam refert *feminam* dictam. vid. MILL. dict. 2. et BLACQV. herb. tab. 487. et *palustrem, foliis oblongis pinnatifidis, laciniis dentatis acuminatis, seta terminatis*, Americae incolam: et *Marylandicam* ex GRONOV. Fl. Virg. 149. quam in dicto supra libro Cl. Auctor depictam dedit. Ex MILLERO etiam assumit *Carpinum orientalem*, vid. EIVSD. dict. 8.

p. 37. *Pini* species rite determinari putat e diuersitate conorum, foliorum, ac squamarum simul sumta: hinc curate nouemdecim viuas visas Cl. Auctor describit, ex quibus in LINNAEO non inveniuntur; 1. foliis solitariis; *Pinus Mariana, conis oualibus pendulis, squamis oualibus margine vndu-*

vndulatis laceris. vid. MILL. dict. 5. et Hort. Angl. tab. I. *Pinus Americana, squamis subrotundis planis.* MILL. dict. 6. PLVK. alm. 2. t. 121. f. 1. cum synonymon PLVKENETII ab aliis falso *Pinui Balsameae* tribuatur. 2. Foliis geminis; *Pinus Virginiana, conis oblongis incuruis, aculeis squamarum rectis:* habitans in America septentrionali. *Pinus maritima, conis pyramidatis, squamis oblongis obtusis.* C. BAVH. pin. 492. DU HAM. arb. II. t. 29. eiusque varietates duae. 3. Foliis ternis. *Pinus rigida, conis pyramidatis confertis, squamis oblongis acutis.* Hort. Angl. t. 16. *Pinus palustris, conis oblongo pyramidatis, squamis oblongis obtusis.* MILL. dict. 14. 4. Foliis fasciculatis. *Pinus laricina, conis subglobosis, squamis laxis orbiculatis glabris;* quam Noster etiam depictam dat.

Eodem modo sollicite in extricandis *Salicis* speciebus versatur, vbique botanicorum obseruationes cum suis diligenter comparans. Inter eas *Salicem acuminatam* MILL. dict. 14. a LINNAEO nondum receptam animaduertimus. Nouum etiam est in *Aceris* speciebus *Acer striatum, foliis subquinquelobis, lobis inaequaliter serratis acuminatis, florum racemo pendulo, pedicellis vnifloris:* quod anno 1770 in horto Harbeccensi primum flores protulit, et a Nostro depictum est in libro Eius laudato. Ceterum vbique plantarum definitioni submittit elegantem earum adumbrationem, atque in multis, vbi obseruata ab aliorum botanicorum dictis recedant, curate indicat; ad quae tamen, cum sint notatu dignissima, Lectores ipsa amandemus necesse est.

p. 50.
p. 58.

XVII.

Nova physico medica.

Trium quaestionum, ab societate scientiarum *Harlemensi* ad annum 1776. propositarum, alteram excerpimus:

Quaenam sunt arbores, arbusta vel plantae, praeter arundinem, arenariam et prunum syluestrem, quae possint coli in locis Harlemensibus arenosis, vt, quo minus arena per impetum venti auolet, quantum fieri potest, impediatur. (Quels sont les arbres, arbustes ou plantes, outre l'arundo, arenaria et le prunus sylvestris, qu'on pourroit planter dans les dunes de Harlem pour empêcher, autant qu'il est possible, que le sable ne soit emporté par la violence des vents.)

Commentaria ante 1 diem ianuarii 1776, Cl. VAN DER AA, qui societati ab epistolis est, solutis impensis, et aliis obseruatis legibus, quae iam a nobis sunt relatae,*) mittere oportet eos, qui hanc in rem inquirere volunt.

Regia academia scientiarum *Burdigalensis* hanc thesin ad annum 1774. exhibuit:

Exponatur methodus morborum, quibus puerperae laboriosum et praeternaturalem partum passae, vtplurimum ante septimum diem e viuis rapiuntur, et ex felici praxi et inspectione cadauerum distincta demonstretur theoria horum morborum, quae ostendat, cur remedia, in viscerum contusione inflammationeque vsitata, hic minus conducant (Exposer le traitément des maladies, qui enlevent, avant le septieme iour de couche, la maieure partie des femmes dont l'accouchément a été fort laborieux et contre nature; et déduire d'une prâtique heureuse et de l'ouverture des cadavres une theorie de ces maladies, assés lumineuse pour faire sentir,

*) v. comm. nostr.. Vol. XVI. p. 161.

ſentir, pourquoi les moyens employés dans les cas des viſceres contus et enflammés (les antiphlogiſtiques de toute eſpece) ſont ſi peu efficaces dans ce cas-ci.

Aliud *Eadem* ad annum 1775 promulgauit problema, quod eo redit: *Quaenam eſt cauſſa bullarum ſtriarumque in omnibus fere vitris opticis conſpicuarum, quibus modis iis poſſit caueri et vitra experimentis, quae cum iis inſtituantur, aptiora reddi? (Quelle eſt la cauſe de bulles, de fils ou ſtries, que l'on obſerve dans presque tous les verres optiques, et quels ſeroient les moyens d'y rémédier de rendre par-la ces verres plus propres aux opérations pour lesquelles on les emploie?)* Commentaria ante diem 1 aprilis 1774 et 1775. ſunt tradenda. Ceteras leges, vti et aliam quaeſtionem ad annum 1777. iam vulgauimus. *)

Academiam ſcientiarum, inſcriptionum et elegantiorum literarum *Toloſanam*, quaeſtionem de legibus retardationis fluidorum in canalibus clauſis etc. diſtuliſſe ad annum 1774. non nuper communicauimus cum noſtris Lectoribus. **)

Iam vero quoque relatum legimus, quaeſtionem 1769. vulgatam ad annum 1775. eſſe dilatam. Optat enim Academia, vt *indicentur viae, quibus cognoſcantur contrafiſſurae* (contre coups) *in corpore humano, quibusque ſymptomata, exinde oriunda, caueantur, (à aſſigner les moyens de reconnoitre les contre-coups dans les corps humain et d'en prévénir les ſuites.)*

Praemium vtriusque quaeſtionis moneta aurea conſtat quingentarum librarum Gallicarum. Commentaria Latino, vel Francico idiomate exarata ante diem 1 februarii 1775. cum Ill DE REY, qui academiae ab epiſtolis eſt, ſeu cum alio viro, ſi vide-

*) v. comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 152.

**) v. comm. noſtr. Vol. XVII. p. 714.

videtur, qui Tolofae habitat, communicentur. Ceterae cautiones mittendorum commentariorum vt quaerantur in fuperioribus voluminibus, non immodefte rogamus.

Academia fcientiarum elegantiorum literarum et artium *Rothomagienfis* praemium monetae aureae trecentarum librarum Gallicarum ad annum 1774. huic deftinat quaeftioni:

Quaenam per hoc feculum in anatomia funt detecta et quaenam exinde in artem medendi redundarunt commoda? (Quelles font été les découvertes anatomiques depuis le commencement de ce fiecle et les avantages, que l'art de guérir en a retirés?)

Elaborationes a Cl. L. A. DAMBÓVRNEY ante 1 diem iulii 1774. ita exfpectantur, vti iam retulimus. *)

Societas Electoralis phyfico oeconomica, quae *Manhemii* floret, praemium decem aureorum cum ad annum 1774, tum ad annum 1775, fi duo commentaria praemio digna videbuntur, ei conftituit, qui notatu digniffimam inuentionem, vel in oeconomia, vel in artibus omnibusque omnino huc fpectantibus difciplinis tractatu quodam folide patefecerit. Praeterea etiam viginti aureos, praemia induftriae deftinauit.

Theatrum anatomicum beneficio Regis Boruffiae Potentiffimi nuperrime exftructum Vratislauiae die 2 novembris 1773, folemnitate infigni, praefente collegio medico aliisque viris, inauguratum effe accepimus.

FELI-

*) vid. comm. noftr. Vol. XVIII. p. 717. it. Vol. hui. p. 157.

FELICE FONTANA, praepoſ. mus. phyſic. experim. ſtipendium annuum benignitate magni Ducis Hetruriae auctum obtinuit. Iuſſui Principis vt fiat ſatis, prouincias Europae principes transmigraturus ea phyſices, aſtronomiae, chymiae et hiſtoriae naturalis documenta obſeruabit, quae rariora ſunt, et in magnam Hetruriam deportari poſſunt.

Ienae Viri experientiſſimi IOANNES ERNESTVS NEVBAVER et CHRISTIANVS GODOFREDVS GRVNER profeſſores medicinae ordinarii et aſſeſſores ordinis medici Ienenſis ſunt electi, hoc finiente 1773 anno.

Argentorati *) b. WEIGEN Cl. SERAIN et b. FRIED. Cl. ROEDERER ſucceſſere.

Lipſiae Cl. IOANNES EHRENFRIED POHL, philoſophiae atque medicinae doctor, ex itinere redux, profeſſor botanices eſt nominatus et horti botanici curam in poſterum habebit. Adiit die 22 decembr. 1773 Vir Excellentiſſimus hoc munus, programmate *de ſoli differentia in cultura plantarum attendenda* et oratione *de commodis ex ſtudio botanices in rem litterariam redundantibus*.

Die 2 octobris 1773 *Gottingae* Experientiſſimus CHRISTIANVS LVDOVICVS WILLICH, rebus metallicis et botanicis inprimis clarus, phthiſi pulmonali, cuius curandae cauſſa ſeſe huc contulit, exſtinctus eſt.

Ulmi Experientiſſimus A. F. FAVLHABER ob varias obſeruationes in IOANNIS PHILIPPI AV-

*) v. comm. hor. Vol. hui. p. 367.

GVSTI GESNERI collectionibus medicis *) clarus, obiit.

Erlangae regnum animale ad ſyſtema Linnaeanum ex optimis quibusque Auctoribus, iconibus aeri inciſis, folio minori vel quarto maiori proditum iri apud *Wolfgang Walther* bibliopolam Erlangenſem accepimus.

Cl. IOANNES CHRISTIANVS DANIEL SCHREBER, botanices et oeconomiae profeſſor publicus ordinarius Erlangenſis, textum Latino et Germanico idiomate curabit, qui breviſſime omnia contineat, quae ſcitu neceſſaria ſint: inſuperque pollicetur Cl. SCHREBER, noua inventa zoologorum eorumque admonitiones addere, nec non nouas tabulas aeneas iis, quae naturam non imitatae ſunt, ſubſtituere.

Per menſem faſciculus, ex quatuor plagulis texti et octo tabulis aeneis conſtans, vulgabitur, ſingulus faſciculus iconum nigrarum duodecim groſſis; viuis autem coloribus pictarum vno thalero et octo groſſis praenumerata pecunia, conſtabit. Regnum animale vegetabile et minerale ſubſequutura dicuntur.

Relatum eſt ad nos, edi impenſis *Chriſtiani Godofredi Donatii*, bibliopolae Lubecenſis, ſelectas tractationes practici et chirurgici argumenti ex Philoſophicis Transactionibus Anglicis in Germanicam linguam translatas, quarum volumen primum proximis Paſchatos 1774 nundinis prodibit. Translatoris ſtudio et conſilio ea eligentur commentaria, quae

*) *Sammlungen von Beobachtungen aus der Arzneygelarheit. Nördlingen. dritter Band* 1771. 8.

quae medicis et chirurgis haud ingrata fore ſperamus.

Sic quoque ei eſt animus tractationes, ad hiſtoriam naturalem pertinentes, in poſterum, ſeparatis voluminibus, in eandem linguam vertere.

Ex relatione nuperrime nobiscum communicata intelleximus, VIEVSSENSIVM, nepotem RAYMVNDI VIEVSSENSII, medici quondam celeberrimi, tandem decreuiſſe, opus aui, inſcriptum *l'Hiſtoire des maladies internes*, publici iuris reddere. Affirmatur librum hunc ab Auctore ipſo perfectum, obſeruationibus vtiliſſimis ditiſſimum eſſe. Adiunget editor *Neurographiam* atque *Tractatum de vaſis*, ſeparatim iam editos: atque omne opus quatuor voluminis (*in quarto*) abſoluetur, additis tabulis neruorum aeneis. Perfecto opere pretium huius libri erunt 56 Librae; Iis vero, qui nomina ſua ſubſcribent, dabitur 36 librarum pretio, vſque ad primum ianuarii diem 1774. Quod pretium vel partitis vicibus dando, cum ſubſcribitur 12 libras, deinde 10, tum 6, poſtea 5, et denique 3 libras; vel ſimul dare licet. Subſcribitur Pariſiis apud *Ioannam Iacobum Robert* et Lipſiae in *officina Gleditſchiana.* Praeterea et plures huius Auctoris libri, nondum editi, vulgari promittuntur.

XVIII.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico medicorum, quae anno 1771. prodierunt.

Neruorum ceruicalium anatome a IANO BANG Hafn. c. f. (*ſine anno.*)

Traité du iardinage, qui enſeigne les ouvrages qu'il faut faire pour avoir un iardin dans ſa perfection et la manière de faire des pépiniéres, de greffer, enter, cultiver, etc. Par M. BOYCEAV DE LA BARAVDIERE. à Paris 8.

ANTON BARTHL diſſ. inaug. de digeſtione. Vetero Prag. 8.

Beſchreibung des koſtbaren Altdorfiſchen Ammoniten und Belemniten Marmors, wie ſolche zum erſtenmale im Iahre 1754. gemacht und in dem Drucke vorgeleget worden iſt, von dem Erfinder IOHANN FRIEDRICH BAVDER, *Bürgermeiſter und Weinhändler zu Altdorf. Mit einem Anhang, der die neueſten Entdeckungen des 1770 und 1771ſten Jahres von Encriniten, Aſtroiten und Nautiliten auch andern höchſtſeltenen Verſteinerungen beſchreibet, wieder herausgegeben, Altdorf* 4.

I. G. BAVERS *auserleſene Neuigkeiten für alle Münzliebhaber*, 18-20 *St. Nürnb.* 4. *m. K.*

** BAVERS *Abhandlung von mineraliſchen Geſundbrunnen bey Kätſchen in Böhmen, Leipz.* 8.

I. W. BAVMERI via, valetudinem ſecundam tuendi et vitae terminum prorogandi compendiaria, in vſum auditorum conſcripta, Gieſſ. 8.

EIVSD. hiſtoria naturalis lapidum pretioſorum omnium, nec non terrarum et lapidum, hactenus in vſum medicum vocatorum, Francof. 8.

Phyſicaliſche oekonomiſche Bibliotheck, worinn von den neuſten Büchern, welche die Naturgeſchichte, Natur-

Naturlehre und die Land und Stadtwirthschafft betreffen, zuverläßige und vollständige Nachrichten ertheilet werden von IOHANN BECKMANN; *zweyter Band, Göttingen* 8.

Diss. sur l'ergot ou bled cornu. Par M. BEGVILLET, à Diion 4. maj.

* * BELIDORS architectura hydraulica *des 2ten Theils* II *und* 12*te Ausgab. Augsp. fol.* (hac parte finitur totus liber.)

Heelkundige Waarnemingen beschreeven door ANTONIVS BENEVOLI Leerar der Heelkunde en Hoogleeraar in der Zeloer Weetenschap in het Hospitaal te Florenze; en CAIETANVS TACCONI Leerar in de Geneeskunde en Wysbegeerte, openbaar Voorleezer op de universiteit de Bologne, Lid van het Genootschap aldaar etc. vertaald en met Aanmerkingen vermeerdert door IAN. BERNARD SANDIFORT M. D. te Haag 8. maj. c. tab. aen.

THOMAS BERDMORES *Abhandlung von den Krankheiten der Zähne und des Zahnfleisches. Nach der neusten Ausgabe aus dem Englischen übersezt, Altenburg.* 8.

The history and art of Horsemanship By RICH. BERENGER, Esq. London. 4. maj. Vol. I. II.

CHRIST. IO. BERGER diss. inaug. de diuerso partu ob diuersam capitis ad peluim relationem mutuam. Haf. 4.

J. H. L. BERGIVS *Policey und Cameralmagazin sechster Band, welcher L und M. enthält. Fr. am Mayn* 8.

Outhlines of the natural history of Great Britain and Ireland. Containing a systematic arrangement and concise description of all the animals, vegetables and fossiles, which have hitherto

hitherto been diſcoverd in theſe kingdoms. By IOHN BERKENHOVT M. D. In three volumes. Lond. 8.

Deſcription des arts et métiers faites ou approuvées par M M. de l'academie royale des ſciences de Paris, avec figures en taille douce. Nouvelle édition publiée avec des obſervations et augmentée de tout ce qui a ete écrit de mieux ſur ces matieres en Allemagne, en Angletterre, en Suiſſe, en Italie par I. E. BERTRAND. Tom. I. conténant l'art du meûnier, du boulanger et du vermicellier. a Neufchatel 4. (*Editio Pariſina prodiit in folio*).

Etwas von Fiebern erſter und zweyter Abſchnitt, von I.G. BEVTH. *Cleve und Leipzig* 8.

IOH. ULRICH BILGVERS *mediciniſch chirurgiſche Fragen, welche die Verletzung der Hirnſchaale betreffen. Nebſt einem Verſuche zur Beantwortung der Aufgabe: die Theorie von den Contrafiſſuren in den Verletzungen des Kopfs und die pracktiſchen Folgen, welche man daraus ziehen kann, zu beſtimmen, Berlin.* 8.

ADAM. MICHAEL BIRKHOLZ diſſ. ſiſtens quaeſtiones quasdam phyſicas chemiae generalis definitionibus explicatas, Reſp. *Io. Chriſtian Neider*. Lipſ. 4.

EIVSD. diſſ. inaug. ſiſtens quaeſtiones quasdam phyſico medicas. ib. 4.

THADDAEUS BISCHOF diſſ. inaug. de pulſu ſenum. Vienn. 8.

WILH. BLACK diſſ. de diagnoſi, prognoſi et cauſſis mortis in febribus, L. B. 4.

A disquiſition on medecines that diſſolue the ſtone where D. CHITTIK'S ſecret is conſider'd and diſcover'd. By ALEXANDER BLAKRIE. Lond. 8. maj.

Traité

Traité de l'education oeconomique des abeilles, avec leur histoire naturelle. Par M. DUCARNE DE BLANGVE à Paris 12.

GEORG. RUDOLPH BOEHMERI diss. inaug. de sambuco in totum medicinali, Resp. *Gottfr. Chrift. Sigismund Georgio*. Witteberg. 4.

PHIL. ADOLPH BOEHMERI diss. inaug. de caussis infanticidii impunibus. Resp. *Frid. Adolph Richter*, Hal. 4.

EIVSD. diss. inaug. de regimine in febribus acutis moderato optimo, Resp. *Io. Gotth. Leber. Abel.* ib. 4.

MICH. FRID. BOEHM diss. inaug. sistens varias syphilitidis therapias. Argentorat. 4.

HERM. BOERHAAVE *Abhandlung von Augenkrankheiten, nebst derselben Cur, nach der neuesten lateinischen Auflage ins Deutsche übersetzt von* GABRIEL FRIDRICH CLAVDER M. D. *Mit Kupf. vierte und viel vermehrte Auflage. Nürnb.* 8.

IOBST BÖSEN *hochadelichen hartenbergischen Verwalters zu Geismar verbesserte, deutlich beschriebene und gezeichnete Hebmaschine, so Pater* SOMMER *in der Schweiz* 1759. *erfunden, nebst Anweisung und Zeichnung einer Saugpumpe von Bley zu verfertigen. Göttingen* 8.

Noveau traité des abeilles et nouvelles ruches de paille par le moyen desquelles on peut sans frais et avec beaucoup plus de facilité en tirer un produit plus considérable que par les différentes méthodes, dont on s'est servi iusqu'ici dans chaque canton. Par M. BOIS JUGAU, Ecuyer. à Paris 12.

IO. FRID. BOLTEN M. D. ad Ill. LINNAEVM epistola de novo quodam zoophytorum genere. Hamb. 4. c. f.

Le

Le médécin de campagne: ou encyclopédie médicale, chirurgicale et vétérinaire; Ouvrage à la portée de toutes les claſſes de Citoyens et pouvant faire ſuite au dictionaire naturelle de M. VALMONT DE BOMARE. à Paris 8. min. Vol. 6.

TOVSSAINT BORDENAVE diſſ. inaug. de hydrocele injectione curanda. Reſp. *Io. Iac. Ioſeph. Iuſſeaume*, ibid. 4.

Récherches ſur le pouls par rapport aux criſes. Par M. DE BORDEU. Tomm. III. IV. ib. 12.

ERNEST. GOTTLOB BOSE diſſ. prior inaug. de diagnoſi vitae fetus et neogeniti, Reſp. *Chph. Godofr. Iohn.* Lipſ. 4.

EIVSD. diſſ. poſterior inaug. de diagnoſi vitae fetus et neogeniti, Reſp. *Carol. Chriſtlieb Bethke.* ib. 4.

EIVSD. progr. inaug. cordis villoſi hiſtoriam ſiſtens. ibid. 4.

EIVSD. progr. inaug. de vſtione in rheumatiſmo et arthritide. ib. 4.

Eſſai théorique et prâtique ſur la ferrure à l'uſage des élèves des ecoles royales vétérinaires. Par M. BOURGELAT. à Paris, 8. maj.

Syſtême nouveau et complet de l'art des accouchemens tant théorique, que prâtique. Avec la deſcription des maladies particulières aux femmes enceintes, aux femmes en couche et aux femmes et aux enfans nouveaux nés, traduit de l'Anglois de M. I. BOURTON par M. LE MOINE D. M. Ouvrage enrichi de notes avec dix huit figures. à Paris 8.

L'àrt de ſe guérir ſoi même dans les maladies vénériennes, ouvrage fondé ſur vne nouvelle theorie de ces maladies etc. par M. BOURU, D. en M. Second. édit. à Paris 8.

Der geſchickte Viehhirte, oder Unterricht die Kenntnis

nis der Ochsen und Kühe, ihres Alters, ihrer Krankheiten und der damit verbundenen Zufälle u. s. w. betreffend von I. G. BOUTROLLE. *aus dem Französ. übers. Wittenb. und Zerbst.* 8.

Considerations on the means of preventing the communication of pestilential contagion and of eradicating it in infected places. By WILLIAM BERWERIGG Lond. 4.

Beobachtungen von einigen Blumen von HEINRICH CHRISTIAN VON BROCKE *Braunschweigisch. Wolfenbüttel. würklichen Regierungsrath, Leipz.* 8.

D. GEORG. FLOR. H. BRUNICH constitutio epidemica Essendiensis anni 1769 et 1770. sistens historiam febris scarlatino miliaris anginosae, Weselii et Lips. 8.

MART. THRANE BRUNNICHII zoologiae fundamenta, praelectionibus academicis accommodata, Grundei Dyrelaeren. Kopenhagen 8.

ADAM ANTON BRUNNERS *Abhandlung von der Hervorbrechung der Zähne. Wien.* 8. maj.

Chymische Versuche über das Meyerische acidum pingue *von* WILH. HEINR. SEBAST. BVCHOLZ *Weimar* 8.

Toilette de Flore: ou essai sur les plantes et les fleurs, qui peuvent servir d'ornément aux Dames; conténant les differentes manieres de préparer les essences, pommades, rouges, poudres, fards et eaux de senteurs: auquel on a ajouté differentes récettes pour enlever toutes sortes de taches sur le linge et sur les étoffes etc. etc. Ouvrage utile aux parfumeurs, baigneurs et aux personnes chargées de la direction des toilettes, en deux parties Par M. BUC'HOZ D. en med. à Paris 12.

IOS.

IOS. PIERRE BVC'HOZ la nature confiderée dans fes différents effèts, ou lettres fur les animaux, les végétaux et les minéraux ib. 12.

EIVSD. dictionaire raifonné uniuerfel des plantes, arbres et arbuftes de la France; conténant la defcription raifonnée de tous les végétaux du Royaume confiderés rélativement à l'agriculture au iardinage, aux arts et métiers, à l'oeconomie domeftique et champêtre et à la médécine des hommes et des animaux ibid. 8.

EIVSD. manuel de médécine prâtique, royale et bourgeoife, ou pharmacopée tirée des trois regnes appliquée aux maladies des villes. Ouvrage utile a tout citoyen. ib. 8.

EIVSD. manuel alimentaire des plantes tant indigênes, qu'exotiques, qui peuvent fervir de nourriture et de boiffon aux différens peuples de la terre; conténant la connoiffance exacte de tous les végétaux, qui croiffent fous les deux hémispheres, leurs noms triviaux et botaniques, fuivant les auteurs le plus célebres, l'utilité qu'on en peut tirer dans la vie animale, et les différentes manières de les préparer pour la cuifine, l'office, la deftillation et pour les différens ufages de l'économie domeftique. ib. 8. maj.

HERRN VON BVFFON *allgemeine Naturgefcichte; eine freye und mit Zufätzen vermehrte neue Ueberfetzung, 2ter und 3ter Theil. Berlin* 8. maj.

Vollftändige Anweifung, wie durch anzuftellende Befichtigungen ein verübter Kindermord auszumitteln fey. nebft 88. *Obductionszeugniffen von* EPH. GOTTLIEB BÜTTNER, *Königsberg.* 4.

Wachendorfia IOHANNIS BURMANNI, D. M. Athenaei illuftris et in horto medico Amftelodа-

lodamensi, Professoris Botanices. Gerae.

On the gout and all chronical diseases. By WILL. CADOGAN. Lond. 8.

CALEN. CAMPHELL diss. inaug. de phlegmone. Edinb. 4.

Naauwkeurige Afbeelding en Beschryving van eene geheel en all verloorene, mar door konst herstelde neus en verhemelte; naar't leeven uitvoerig geteekent, en in't latyn beschreeven door den Heer P. CAMPER. Vit het latyn vertaald. Te Amsterdam. 8. mai. c. f.

IO. FRID. CARTHEUSER diss. inaug. de viscido plurimorum morborum inter Poloniae incolas caussa, Auctore et Resp. *Petr. Ioseph. Carove.* Franc. ad Viadr. 4.

EIVSD. de morbis endemiis libellus. ibid. 8.

Mineralogische Abhandlungen von FRIEDRICH AUGUST CARTHEUSER. *Gießen* 8.

I. S. NATHALIS COLIN diss. inaug. de gastritide. Argent. 4.

HENRICI COPE medici olim regii, ad statum in Hibernia demonstratio medico practica prognosticorum HIPPOCRATIS, ea conferendo cum aegrotorum historiis, in libro primo et tertio epidemiorum descriptis, denuo edidit C. E. BALDINGER. Ien. 8.

Reponse à un ouvrage, qui a pour titre, récherches anatomiques de M. COSTA par IOSEPH. FRANC. CARRERE, Prof. en médéc. Perpinian. 4.

DOMINIC. COTTVNNII de sedibus variolarum *συνταγμα*. Vienn. 8. c. f.

Le laboureur: ou cours d'agriculture prâtique, suivant les principes de physique et de mechanique. Par ALEXANDRE CRASQVIN Laboureur Flamand. à Paris 12. c. f.

A treaſure of eaſy medicines, briefly comprehending approved and ſpecific remedies for almoſt all diſorders of the human body, extracted from the moſt celebrating writings both of the antients and moderns, and digeſted in alphabetical order, licenſed and recommended by the Royal college of phyſicians, publiſhed originally in latyn, by IOHN CRVSO, Pharmacop. To which are now added large annotations with a gloſſary and general index. London 8.

Der nach Grundſätzen und Erfahrungen abgehandelten Schleſiſchen Landwirthſchaft 1ſter Theil, von H. G. V. D * * *Breslau* 8.

Traité de la nutrition et de l'accroiſſement, précedé d'une diſſertation ſur l'uſage des eaux de l'amnios. Par IEAN PIERRE DAVID, Doct. en méd. à Paris et à Rouen 8.

HENR. FRID. DELII diſſ. ſiſtens primas lineas chemiae forenſis. Erlang. 4.

CARL FRIDRICH DIETERICHS *Anfangsgründe zu der Pflantzenkenntnis mit* 12. *Kupfertafeln. Erfurt* 8.

IAC. DIEZ diſſ. de amore. L. B. 4.

IO. MICHAEL DIOBOLDT diſſ. inaug. de foramine ovali. Argent. 4.

HEINR. WILH. DÖBELS *geſchickter Hausvater und fleiſige Hausmutter, oder Einleitung zur Landwirthſchaft, nebſt einer Hausapothecke, mit einer Vorrede von* G. H. ZINCKEN. *Neue und vermehrte Auflage. Leipz.* 8.

GVALTH. VAN DOEVEREN ſermo academicus de recentiorum inuentis, medicinam hodiernam veteri praeſtantiorem reddentibus, dictus publice, cum in Academia Lugduno Batava ordinariam

riam medicinae professionem auspicaretur, ad d. 4. maj. L. B. 4.

GEORG. DOVE diss. inaug de pleuritide. Edinb. 4.

Psychologiae specimen ab ANDREA DRAGHETTO, Metaphysic. Prof. Milani 4.

ALEXAND. MONRON. DRVMMONDI de febribus arcendis discutiendisque commentarius. Amstelod. 8.

Méthode pour recueillir les grains dans les années pluvieuses et les empécher de germer. Dialogue entre un voyageur et trois fermiers ou laboureurs. Par M. DUCARNE DE BLANGY. à Paris 8.

EIVSD. traité de l'éducation oeconomique des abeilles, ou se trouve aussi leur histoire naturelle. ibid. 12.

Méthode pour bien cultiver les arbres à fruit et pour élever des treilles, par les sieurs DE LA RIVIERE et DUMOULIN. ibid. 8.

Diss. inaug. sistens rationem optimam administrandi partum caesareum, Auctore HERRMANN DIETRICH DVNCKER. Duisburg. 4.

Mémoire sur les moyens de réconnoitre les contrecoups dans le corps humain et d'en prévenir les suites, par M. DIVERSE D. en Méd. à Paris 12.

Unterricht von Salzwesen gesammlet von F. X. A. E. *von* ST * * * *München* 8.

IO. ELLIS de dionaea muscipula planta irritabili nuper detecta ad Ill. CAROL. A LINNE'. *Beschreibung der* dionaea muscipula etc. *Aus dem Engl. übers. und herausgegeben, von* I. C. D. SCHREBER. *Erlangen.* 4.

SALOMO VAN EMBDEN diss. inaug. de partu caesareo. L. B. 4.

IO. CHRIST. POLYCARP. ERXLEBEN oratio de arte veterinaria, veteribus maxime aestimata, diu postea neglecta et inculta, hodie vero laetissime efflorescente erroresque suos expurgante. Gotting. 4.

C. E. ESCHENBACHS *Bedenken von der Schädlichkeit des Mutterkorns und von den Mitteln zur Rettung der Ertrunckenen. Rostock* 8.

CHPH. IACOB. EYRICH diss. inaug. medica de superfetatione in simplici vtero haud possibili. Altorf. 4.

Philosophical enquiry into the nature, origin and extent of animal motion, deduced from the principles of reason and analogy, by SAMVEL FARR. Lond. 8. mai.

Encyclopedie, ou dictionnaire vniuersel raisonné des connoissances humaines, mis en ordre par M. DE FELICE. Tom. III. Yverdon 4. (*Tom. I. et II.* 1770. *prodierunt.*)

IO. BAPT. WILH. FERRAND diss. inaug. sistens de labio leporino theses anatomico chirurgicas, Resp. *Ioseph. Viarry.* Paris 4.

Elémens de chirurgie prâtique, faisant partie des oeuvres de M. FERREIN, redigés par M. HVGVES GAVTIER. ibid. 12.

Elements of agriculture and vegetation, by GEORGE FORDICE M.D. The second edition. To which is added an appendix for the use of practical farmers. Lond. 8. maj. c. f.

A catalogue of the animals of North America. To which are added short directions for collecting, preserving and transporting all kinds of natural history curiosities, by IOHN REINHOLD FORSTER. F. R. S. Lond. 8. maj.

EIVSD. flora Americae septentrionalis or a catalogue of the plants of North America. ib. 8. mai.

IO.

IO. REINH. FORSTER novae ſpecies inſectorum, centuria Ima. ibid. 8.

EMANVEL. FRIED diſſ. inaug. de vſu forcipis in partu. Argentorat. 4.

PETR. ANTON. GADOLLA tentamen inaug. de vomitu inteſtinorum, ſiue volvulo confirmato. Vienn. 8.

Enſayo ſobre las aquas medicinales de Aranguez, eſcrito de ordre de ſu Maieſtad par el D. IVAN GAMEZ. Madrit. 4.

IO. GARIOCH diſſ. inaug. de paralyſi. L.B. 4.

GEORGE MATTH. GATTENHOFF diſſ. inaug. venaeſectionis verae indicationes ſiſtens, Reſp. *Car. Ios. Groſſ.* Heidelberg. 4.

H. D. GAVBII aduerſariorum varii argumenti liber vnus. Leidae 4. c. f.

EIVSD. idem liber. Pariſ. 4. c. f.

Mémoires pour ſervir à l'hiſtoire des inſectes, précedés de diſcours ſur les inſectes en général. Par CHARLES DE GEER. Tome ſecond, 1miere et 2de partie. à Stockholm 4. c. fig.

Traité des maladies de l'oeil par M. GENDRON. à Paris. 8. maj.

Hygieine, ſeu ars ſanitatem conſervandi, poema. Auctore STEPHANO LVDOV. GEOFROI. ib. 8. maj.

CARL. ABRAHAM GERHARD materia medica, *oder Lehre von den rohen Arzneymitteln, zweyte verbeſſerte Auflage. Berlin* 8.

Tractatus medico legalis de ſtupro, in vſum eorum, qui iurisprudentiae et medicinae operam dant, praecipue vero eorum, qui in foro verſantur, conſcriptus, quo ea, quae ad illius certiorem ac diſtinctiorem cognitionem pertinent, tum ex principiis medicorum, tum ex legibus iurisconſultorum pertractantur et exemplis cla-

clarorumque virorum decisionibus illustrantur ab I. A. GERSTLACHERO, M. D. Erlang. 4.

CONRAD. GESNERI opera botanica pars secunda: continet centuriam primam plantarum. Curante CASIMIR. CPHP. SMIDELIO Norimb. fol.

Verhandeling over de Bestaanbarkeid en Noodzaaklykheid der afzetting in verscheide heelkundige Gebreeken door DAVID VAN GESSCHER Heelmester te Amsterdam. Te Amsterd. 8. maj.

The use of sea voyages in medicine and particularly in consumptions with obseruations on the disease, by EBENEZER GILCHRIST. M. D. Lond. 8. maj.

SAMVEL. GEORG. GMELIN *Reise durch Rußland zur Untersuchung der drey Naturreiche. Petersb.* 4.

An enquiry into the nature, rise and progress of the fevers most common in London, as they have succeeded each other in the different seasons for the least twenty years. With some observations on the best method of treating them, by WILLIAM GRANT, M. D. Lond. 8. maj.

Museum Gravelianum, siue collectionis regni mineralis, praecipue historiam naturalem illustrantis, a beato domino IO. PHIL. GRAVEL, Med. D. ac physices prof. magna solertia comparatae, a filio eius pie nuper defuncto egregie auctae, recensio. Argentorat. 8.

ABRAH. IAC. S'GREVWEN diss. inaug. de medicina ex vrina. Harderov. 4.

Exposition des variations de la nature dans l'espéce humaine, ou l'on demande si, posées les loix natu-

relles les plus générales, ſur les quelles portent l'ordre et l'harmonie du corps humain, la nature peut quelquefois s'en écarter. Par M. T. GVINDANT. à Paris 8.

Manuel foreſtier et portatif, conténant les deſcriptions, qualités, vſages et cultures particulières des différentes eſſences, qui compoſent le maſſif général des bois du Royaume. Par M. GVIOT. ib. 12.

EIVSD. *Kurzgefaßtes Forſthandbuch, in welchen die Beſchreibung, Eigenſchaften, Nutzen und beſondre Erziehung der verſchiedenen Holzarten, die Säung, Pflanzung, auch gute Unterhaltung der Hölzer enthalten, ingleichen des bezeichnen der Gränz- und Laßbäume, die Schäzung, Verkaufung und Niederſchlagung der jährigen Hiebe gröſtentheils aus des Hn.* DU HAMEL DU MONCEAU *allgemeinen Abhandlung von den Wäldern herausgezogen. Nürnberg* 8.

ERNEST. GOTTFR. GYSER diſſ. inaug. de fame letali ex calloſa oeſophagi anguſtia cum detectis in quibusdam abdominis viſceribus attentione dignis phaenomenis. Argent. 4.

ANT. DE HAEN rationis medendi Tom. VII. Paris 12.

EIVSD. rationis medendi continuatae Tom. I. Vienn. 8.

Betrachtungen über das menſchliche Auge zur Bewunderung der großen Werke Gottes und zur Erweiterung der Erkenntnis derer, die keine Meßkunſtverſtänige und Naturkundiger ſind, von IO. FRIEDR. HAESELER. *Hamburg* 8. *m. K.*

Chymiſche Prüfungen des Herrn EHRENREICHS alcohol aceti *und denen daraus verfertigten Arzneyen angeſtellet von* HEINRICH HAGEN, *Apothecker. Königsb.* 4.

Mélanges curieux et intéressans de divers objets rélatifs à la physique, à la médécine et à l'histoire naturelle par M. HAGVENOT. à Avignon et à Paris 12.

ALB. DE HALLER elementa physiologiae corporis humani. Paris. 8.

EIVSD. bibliotheca botanica, qua scripta, ad rem herbariam facientia, a rerum initiis recensentur. Tom I. tempora ante TOVRNEFORTIVM. Tigur. 4.

ADOLPH. ALBRECHT HAMBERGER *Erweiß von den Ursachen der Bewegung der Planeten, der Schwere und des Zusammenhangs der Körper. Iena 8. m. K.*

Des Herrn DU HAMEL DU MONCEAU *Abhandlung von den Obstbäumen, worinnen ihre Gestalt, Erziehung und Pflege etc. angezeigt und beschrieben wird, mit sehr feinen Abbildungen in Kupfer; Erster Theil, aus dem Französischen übersetzt von* CARL CHRISTOPH OELHAFEN VON SCHOLLENBACH, *verlegt und in Kupfer gestochen von Adam Wolfgang Winterschmidt Kupferstecher in Nürnberg* 4.

* * HASLES oratio funebris de medicis quibusdam heroibus. Erlang. 4.

Handwerker und Künstler in Tabellen 8te Sammlung von Herrn HARTWICH *Nebst einem Register. Berlin* 8.

Anweisung zur Bienenzucht aus einer 30jährigen Selbstprüfung und Erfahrung gesammlet und zum allgemeinen Besten besonders in der Churmark öffentlich bekannt gemacht, nebst einem Anhange zur allgemeinen Bienenzucht. Erster Theil durch ERNST LVDWIG HASE, *Pastor in Wildenbruck. Berlin* 8.

Insti-

Institutions de chirurgie; ouvrage de près de quarante ans: traduit du latin de M. HEISTER. Par M. PAVL. à Paris 4. c. f.

Dictionnaire du diagnostic, ou l'art de connoitre les maladies et de les distinguer exactement les unes des autres. Par M. HELIAN, D. M. à Paris 8.

IOACHIM FRIEDR. HENCKELS *Abhandlung der chirurgischen Operationen. Zweytes Stück von der Thränenfistel in der Durchbohrung der Knochen. Drittes Stück von Steinschneiden, Mastdarmfistel*, phimosi, paraphimosi, cancro *und* sphacelo colis. *Berlin* 8. *m. K.*

Paralléle des différens instrumens avec les méthodes de s'en servir pour prâtiquer la ligature des polypes dans la matrice en forme de lettre à M. ROVX avec figures. Par GEORGE HERBINIAUX, Maitre en chirurgie et accoucheur à Bruxelles. à la Haye 8.

Bibliotheque physique de la France, ou Liste de tous les ouvrages tant imprimés que manuscrits, qui traitent de l'histoire naturelle de ce Royaume; avec des notes critiques et historiques. Par feu M. LOVIS-ANTOINE PROSPER HERISSANT. Ouvrage achevé et publié par M * * * à Paris 8. maj.

Intraodes-tal uti Kongl. vetenskaps academien om de i hushållningen nyttige suenske sten artes, hållet den 19 iun. 1771. af SAMUEL GUSTAV. HERMELIN. Stockholm 8. maj.

* * HERRIEVX *Abhandlung von den Kanarienvögeln. Nürnberg* 8. maj.

GERARD VAN DER HESP diss. de leucorrhoea. L. B. 4.

An experimental enquiry in the properties of the blood with some remarks on its appearences

 and

and an appendix relating to the diſcovery of the lymphatik ſyſtem in birds, fishes and the amphibious animals. By WILLIAM HEWSON F. R. S. teacher of anatomy. Lond. 8. min.

Selectus medicamentorum rationalis tam ſimplicium, quam compoſitorum, in duas partes diuiſus: ſcripſit CHRIST. PHILIP. HERWIGIVS. Ien. 8.

The vegetable ſyſtem or the internal ſtructure and the life of plants their parts and nurishment explained, their claſſes, orders, genera and ſpecies aſcertained and deſcribed in a method altogether new, comprehending an artificial index and a natural ſyſtem: with figures of all the plants deſined and engraved by the Author. The whole from nature only. By IOHN HILL, Vol. XVIII. et XIX. Lond. fol.

Beyträge zur Landwirthſchafft in Briefen an einen Freund. Erſte Sammlung, in welcher die vortheilhaffte Erziehung und Pflege des Hornviehes abgehandelt wird von IO. WILHEM HÖNERT, *Prediger zu St. Jürgen in Herzogthum Bremen.* 8.

HENR. CHRIST. HOERLE diſſ. inaug. de febribus continuis paroxyzantibus, ſeu intermittentibus extenſis. Argentor. 4.

IO. G. HOPMANN diſſ. de febre continua putrida. L. B. 4.

Freyherr ADAM HUBER VON MAUER, *Churfürſtl. Regierungsrath zu Burghauſen, Abhandlung von dem Reichthume eines Staates durch die Viehzucht. München und Burghauſen.* 4.

IOS. HUGL *Krankenbuch. Berlin.* 8.

Diſſertation ſur les vapeurs et les pertes de ſang. Par P. HVNAVLT, nouvelle édition. à Paris 12.

Prakti-

'raktische *Anleitung zum Deich-Siel und Schlangenbau. Zweyter Theil von Schlangen Höftern und andern Schutzwerken durch* I. W. A. HUNRICHS *Königl. Iustizrath cet. Bremen* 8. *m. K.*

'he natural history of the human teeth: explaining their structure, vse, formation, growth and diseases, illustrated with copper plates. By IOHN HVNTER. F. R. S. London. 4.

'errn HURELS, *Pferdearztes in Paris, Abhandlung über den Wurm, eine Krankheit, welche sehr oft die Pferde befällt. Aus dem Französischen. Breslau* 8.

'eue *Entdeckung des wahren Ursprungs des Cöllnischen Umbers oder der Cöllnischen Erde von* I. W. C. A. *Freyherren* VON HÜBSCH. *Fr. und Leipz.* 8.

'escriptio methodi mercurium sublimatum corrosiuum tutius copiosiusque exhibendi. Auctore FRANC. IACOBI. Monasterii in Westphalia 8.

'e la santé, ouvrage utile à tout le monde par l'Abbé IACQVIN. Quatrieme édition considerablement augmentée. à Paris. 12. maj.

'IC. IOS. IACQIN obseruationum botanicarum IVta et vltima pars. Vienn. fol. c. f.

'émoire sur la cause de la pulsation des artères. Par M. IADELOT. à Nancy et à Paris. 8.

'bhandlung *von Schwärmen der Bienen von* A. IANSCHA. *Wien.* 8.

'O. FRIED. IETZKE diss. de fermentatione generatim atque in specie de spiritu vini, tanquam fermentationis vinosae producto. Hal. 4.

'ifolium chemico physico metallicum *bestehend in zwo besondern Abhandlungen, deren die erste den Zink und Galmey, die andre aber den Arsenic, benebst einigen Merkwürdigkeiten gründlich untersu-*

terſuchet, ausgefertigt und zu weiterer Unter-ſuchung ans Licht geſtellet von INNOCENTIO LIBORIO AB INDAGINE. *Amſterdam und Leipz.* 8.

EIVSD. trifolium chemico phyſico ſalinum, *oder dreyfache chymiſch phyſicaliſche Abhandlung, worinnen drey berühmte Salze, namentlich Salmiac, Salpeter und Borax nach ihrer Natur und Weſenheit, Namen und Erfindung, benebſt einigen Merkwürdigkeiten betrachtet werden.* ib. 8. (Auctoris verum nomen eſt IAEGER).

CHRIST. IOHBERGER diſſ. inaug. de diverſo partu, Reſp. *Matthia Saxtorphs.* Hafn. 8.

An hiſtorical diſſertation, concerning the epidemical fever which prevailed at Kidderminſter in 1756. By IAMES IOHNSTONE, M. D. Lond. 8.

EIVSD. eſſay on the vſe of the ganglions of the nerves. Shrewsburg. 8. maj.

IOSEPH. LEOPOLD IRKA diſſ. de morbis oculorum internis. Vienn. 8. maj.

IAC. FRIDER. ISENFLAMM diſſ. inaug. de morbis cutaneis, Reſp. *Franc. Iacobi.* Erlang. 8.

Die vollkommene Bergwerkskunſt oder der Bergmann vom Leder, und Bergmann vom Feuer. Erſter Theil allen Bergwerksliebhabern aus eigner Erfahrung und 35jährigen Praxis zum Nutzen und Vergnügen mitgetheilt von IO. GOTTFRIED IUGAL. *Berlin.* 8. *m. K.*

IO. HEINR. GOTTL. VON IVSTI, *Königl. Berghauptmanns, Geſchichte des Erdkörpers, aus ſeiner äußerlichen und unterirdiſchen Beſchaffenheit erwieſen.* ib. 8. maj.

EIVSD. *geſammlete chymiſche Schrifften, worinnen das Weſen der Metalle und die wichtigſten chymiſchen*

mischen Arbeiten vor dem Nahrungsstand und das Bergwesen ausführlich abgehandelt werden. Dritter Band. Berlin. 8. maj. *m. K.*

O. CHRIST. KALL progr. inaug. de Iudaeis medicis veterum et recentiorum temporum. Hafn. 4.

IMON. HENR. ADOLPH KEISER enarrationes quorundam morborum, iunctis obseruationibus medico practicis. Lemgo. 8.

O. CHRISTLIEB. KEMME diss. inaug. de totius morbi temporibus. Resp. *Io. Christ. Beckardt.* Hal. 4.

IVSD. *Einleitung in die Medicin überhaupt.* ib. 8.

ONAVENTVRAE HENRIC. KEREM diss. inaug. de elemento sanguinis, a quo color eius ruber praecipue dependet. Vetero Pragae 8. c. f.

THOMAS KIRKLANDS *Bemerkungen über Herrn* POTTS *allgemeine Anmerkungen von den Beinbrüchen u. s. w. in drey Briefen an einen jungen Wundarzt, der sich auf dem Lande setzen will; nebst einer Nachschrift von der Cur der Zusammengesetzten Verrenkungen. Aus dem Englischen übersetzt. Altenburg* 8.

IOSEPH. THADAEI KLINKOSCH quaestio academica ex physiologia: num iam verus vsus pulmonis in machina humana notus sit? Resp. *Matth. Hansa.* Prag. 4.

Unterricht von der Bienenzucht in Bayern nach gemachten Erfahrungen herausgegeben von ANTON KORSENCKA *Churfürstl. Bayerischen Landbienenmeister. München* 8.

FRANC. GISBERT KRAEYFAENGER diss. inaug. de mali hypochondriaci ad minimum sextuplici specie. Duisburg ad Rhen. 4.

LEO-

LEOPOLD KÜRCHBERGER diss. inaug. sistens historiam morbi chronici et specimen historiae cicutae. Vindob. 8.

ERNST. GOTTFR. KVRELLA *patriotische Vorschläge, wie bey dem ietzt herrschenden Getreidemangel, besonders der dürfftige Landmann wohlfeiler Brod haben könne. Berlin* 8.

IO. HENR. LANGE *von den heilsamen und höchst wunderbaren Würkungen des Wasserfenchels oder sogenannten Perrsat. Franckf. u. Leipz.* 8. maj.

Gründliche Einleitung zur Kenntnis der Salzwercks-sachen, entworfen von I. W. LANGSDORF, *Stadtconsulenten zu Hamburg. Frankf.* 8.

GEORG. AVG. LANGGVTH diss. inaug. de mortibus repentinis senioribus annis parcius imputandis, Resp. *Carol. Claudero.* Wittenb. 4.

Essai sur le mechanisme de l'univers par M. LANSAC. à Paris 12.

Mémoire instructif sur l'inoculation des pétites véroles. Par M. L. LAPEYRE. à Londres 4.

Nouvelle Méthode de traiter les fractures et les luxations; ouvrage traduit de l'Anglois par M. LASSVS. à Paris 12.

Dictionnaire portatif de médécine etc. Par M. IEAN FRANÇOIS LAVOISIEN. ib. 12.

IO. GOTTLOB LEYDENFROST diss. inaug. exhibens nonnulla de rhachitide, Resp. *Adolph Wilkinghoff.* Duisburg. ad Rhen. 4.

EIVSD. diss. inaug. de salibus essentialibus corporis humani eorumque succedente mutatione. Resp. *Car. Frid. Ludov. Milchsack.* ib. 4.

Reliqua proxime.

Contenta in hac parte.

XI.

